

การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

นางสาว โสภา นันทวิสุทธิวงศ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประชากรศาสตร์

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-2809-3

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**THE ADJUSTMENT OF MIGRANTS IN CONGESTED AREAS
IN THON BURI DISTRICT, BANGKOK METROPOLIS**

Miss Sopa Nantavisuttiwong

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
For the Degree of Master of Arts in Demography**

College of Population Studies

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-2809-3

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร
โดย นางสาว โสภา นันทวิสุทธิวงศ์
สาขาวิชา ประชากรศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญพร ชีระสวัสดิ์

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... ผู้อำนวยการวิทยาลัยประชากรศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. วิพรรณ ประจวบเหมาะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. วิไล วงศ์สืบชาติ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญพร ชีระสวัสดิ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัฒนาวดี ชูโต)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา วิบูลย์เศรษฐ์)

โสภานันท์วิสุทธิวงศ์ : การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร.
(THE ADJUSTMENT OF MIGRANTS IN CONGESTED AREAS IN THON BURI
DISTRICT, BANGKOK METROPOLIS) อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์
ดร. เพ็ญพร ชีระสวัสดิ์, 103 หน้า. ISBN 974-17-2809-3.

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรับตัวและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น
ในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ข้อมูลที่ใช้ศึกษาได้จากการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามกับ
ผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดตัวอย่าง 5 ชุมชน จำนวน 500 ราย

การศึกษากการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นครั้งนี้วัดจากความรู้สึกพึงพอใจของตัวผู้ย้ายถิ่นต่อความต้องการ
ด้านต่างๆ ในท้องถิ่นปลายทาง จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ย้ายถิ่นปรับตัวในระดับค่อนข้างดี โดยผู้ย้ายถิ่นรู้สึก
พึงพอใจมากที่สุดกับค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงาน และรู้สึกพึงพอใจกับการยอมรับจากเพื่อนบ้านและเพื่อน
ที่ทำงาน แต่รู้สึกเฉยๆ กับความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นนอกเหนือจากเพื่อนบ้านและเพื่อนที่ทำงาน ในขณะที่
ผู้ย้ายถิ่นรู้สึกไม่พึงพอใจกับการมีส่วนร่วมในงานต่างๆ ของสมาชิกในชุมชน และรู้สึกไม่พึงพอใจมากที่สุดกับ
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชน

ผลการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย พบว่าตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ อายุเมื่อย้ายถิ่น ประสบการณ์การย้ายถิ่น และรายได้ ซึ่งความสัมพันธ์
ระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับตัวแปรอิสระแต่ละตัวเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ คือ อายุเมื่อย้ายถิ่น
และประสบการณ์การย้ายถิ่นมีความสัมพันธ์ทางลบกับการปรับตัว ในขณะที่รายได้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ
การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น ส่วนผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติ พบว่ากลุ่มตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพล
ต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรอิสระทั้ง 12 ตัว ร่วมกันอธิบาย
การแปรผันของผู้ย้ายถิ่นได้ร้อยละ 5.9 และผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน พบว่ารายได้
สามารถอธิบายการแปรผันของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นได้ดีที่สุด คือ ร้อยละ 2.5 รองลงไปคือ ประสบการณ์
การย้ายถิ่นซึ่งสามารถเพิ่มอำนาจการอธิบายการแปรผันของการปรับตัวได้ร้อยละ 1.7 และการได้รับความ
ช่วยเหลือจากผู้อื่นซึ่งสามารถเพิ่มอำนาจการอธิบายการแปรผันของการปรับตัวได้ร้อยละ 0.8 ในขณะที่ตัวแปร
อิสระตัวอื่นๆ ไม่สามารถเพิ่มอำนาจการอธิบายการแปรผันของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นได้อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ 0.05

วิทยาลัยประชากรศาสตร์
สาขาวิชาประชากรศาสตร์
ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนิติกร
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

4387060451 : MAJOR DEMOGRAPHY

KEY WORDS : ADJUSTMENT/ MIGRANT/ CONGESTED AREAS

**SOPA NANTAVISUTTIWONG : THE ADJUSTMENT OF MIGRANTS IN
CONGESTED AREAS IN THON BURI DISTRICT, BANGKOK METROPOLIS.**

**THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. PENPORN TIRASAWAT, Ph. D. 103 pp.
ISBN 974-17-2809-3.**

The main objectives of this research are to study the adjustment of migrants and to examine factors affecting adjustment of migrants in congested areas in Thon Buri district, Bangkok Metropolis. Questionnaires were answered by 500 persons from five sampled communities.

Migrants adjustment is measured from the satisfaction of migrants in their needs in various aspects at their place of destination. The result shows that the adjustment of migrants is at a fairly good level. Migrants are most satisfied with cost of journey to work, and are satisfied with acceptance of neighbors and colleagues. They are disregard with the relation to other people rather than their neighbors and colleagues. Migrants are unsatisfied with participation in any social activities of community's members, and are most unsatisfied with participation in community development activities

Simple regression analysis indicates that three variables are significantly influence the adjustment of migrants as hypothesized, age at migration and migration experience are negatively influence the adjustment of migrants, whereas income is positively influence the adjustment at 0.05 significance level. The multiple regression analysis shows that the 12 independent variables significantly explain variation in the adjustment of migrants by 5.9 percent. The stepwise multiple regression analysis, in addition, reveals that the prime factor explaining variation in the adjustment of migrants is income, 2.5 percent, follows by migration experience and receiving help from others, which increase the explanatory power by 1.7 percent, and 0.8 percent, respectively; whereas the remaining independent variables do not increase the explanatory power at 0.05 significance level.

College of Population studies

Student's signature

Field of study : Demography

Advisor's signature

Academic Year 2002

Co-advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง จึงขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญพร ธีระสวัสดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้แนวคิด และคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนการตรวจสอบวิทยานิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์เป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. วิไล วงศ์สืบชาติ ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัฒนาวดี ชูโต และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา วิบูลย์ เศรษฐ์ กรรมการวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำชี้แนะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบพระคุณวิทยาลัยประชากรศาสตร์ที่มอบทุนการศึกษาแก่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่วิทยาลัยประชากรศาสตร์ คุณพรทิพย์ โสภณ ที่ช่วยติดต่อประสานงานระหว่างอาจารย์และผู้วิจัย ขอขอบคุณ คุณประวีติ สายโน ที่ช่วยในการค้นคว้าหาข้อมูลต่าง ๆ ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และขอขอบคุณเพื่อนร่วมวิทยาลัยที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจเสมอมา

ขอขอบคุณตัวแทนผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดทั้ง 5 ชุมชน คือ ชุมชนโกวบือพัฒนา ชุมชนสายสัมพันธ์ ชุมชนสุทธาราม ชุมชนเจริญนคร 66 และชุมชนมะนาวหวาน ที่สละเวลาตอบแบบสอบถามด้วยความเต็มใจ

ท้ายสุด ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อและคุณแม่ และขอขอบคุณ คุณสรายุทธ์ วรรณเมธี คุณปาริชาติ นาคเวช และคุณณัฐธิดา ประจัญบาน ที่สนับสนุนและส่งเสริมใจจยกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ

โสภา นันทวิสุทธิวงศ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่	
1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
1.3 แนวคิดเชิงทฤษฎี	4
1.4 กรอบแนวคิด	7
1.5 ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
1.6 สมมุติฐานของการศึกษา	35
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	36
2 ระเบียบวิธีวิจัย	
2.1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษา	37
2.2 ประชากรเป้าหมาย	37
2.3 ขนาดของตัวอย่างและวิธีเลือกตัวอย่าง.....	37
2.4 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	40
2.5 นิยามศัพท์	40
2.6 นิยามตัวแปร	41
2.7 ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา	44
2.8 การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล	44

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่

3	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
3.1	ลักษณะทั่วไปของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร	46
3.2	การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร	52
3.3	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร.....	55
4	สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	
4.1	สรุปผลการศึกษา	67
4.2	ข้อเสนอแนะ	69
	รายการอ้างอิง	72
	ภาคผนวก	80
	ก การตรวจสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์การถดถอย	81
	ข แบบสอบถาม	96
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	103

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

1	จำนวนครัวเรือน จำนวนครัวเรือนที่คาดหมายว่ามีผู้ย้ายถิ่น และจำนวนครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามขนาดของชุมชนแออัด	39
2	คุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ภายใต้งบวิจัยหลักและปัจจัยรอง	47
3	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุดของคะแนนการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น	52
4	การกระจายอัตราร้อยละของความพึงพอใจในลักษณะการปรับตัวด้านต่างๆ	53
5	การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร	57
6	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ	63
7	การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร	64
8	การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร	66
ก	ค่า Durbin-Watson ของตัวแปรอิสระ	95

สารบัญญภาพ

หน้า

ภาพที่

1.1	แผนภาพการกระจายระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น กับระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง	82
1.2	แผนภาพการกระจายระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น กับอายุเมื่อย้ายถิ่น	82
1.3	แผนภาพการกระจายระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น กับประสบการณ์การย้ายถิ่น	83
1.4	แผนภาพการกระจายระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น กับรายได้	83
1.5	แผนภาพการกระจายระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น กับการศึกษา	84
1.6	แผนภาพการกระจายระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น กับการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น	84
2.1	การลงจุดความน่าจะเป็นปกติของค่าเคลื่อนคลาดของระยะเวลาที่อาศัยอยู่ ในท้องถิ่นปลายทาง	85
2.2	การลงจุดความน่าจะเป็นปกติของค่าเคลื่อนคลาดของเพศ	85
2.3	การลงจุดความน่าจะเป็นปกติของค่าเคลื่อนคลาดของอายุเมื่อย้ายถิ่น	86
2.4	การลงจุดความน่าจะเป็นปกติของค่าเคลื่อนคลาดของสถานภาพสมรส	86
2.5	การลงจุดความน่าจะเป็นปกติของค่าเคลื่อนคลาดของประสบการณ์การย้ายถิ่น	87
2.6	การลงจุดความน่าจะเป็นปกติของค่าเคลื่อนคลาดของภาคที่เกิด	87
2.7	การลงจุดความน่าจะเป็นปกติของค่าเคลื่อนคลาดของความสัมพันธ์ กับหัวหน้าครัวเรือน	88
2.8	การลงจุดความน่าจะเป็นปกติของค่าเคลื่อนคลาดของอาชีพ	88

สารบัญภาพ (ต่อ)

หน้า

ภาพที่

2.9	การลงจุดความน่าจะเป็นปกติของค่าเคลื่อนคลาดของรายได้	89
2.10	การลงจุดความน่าจะเป็นปกติของค่าเคลื่อนคลาดของการศึกษา	89
2.11	การลงจุดความน่าจะเป็นปกติของค่าเคลื่อนคลาดของ การได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น	90
2.12	การลงจุดความน่าจะเป็นปกติของค่าเคลื่อนคลาดของสถานภาพของ ท้องถิ่นต้นทาง	90
3.1	แผนภาพการกระจายของค่าเคลื่อนคลาดของระยะเวลาที่อาศัยอยู่ใน ท้องถิ่นปลายทาง	91
3.2	แผนภาพการกระจายของค่าเคลื่อนคลาดของอายุเมื่อย้ายถิ่น	92
3.3	แผนภาพการกระจายของค่าเคลื่อนคลาดของประสบการณ์การย้ายถิ่น	92
3.4	แผนภาพการกระจายของค่าเคลื่อนคลาดของรายได้	93
3.5	แผนภาพการกระจายของค่าเคลื่อนคลาดของการศึกษา	93
3.6	แผนภาพการกระจายของค่าเคลื่อนคลาดของการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น	94

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การย้ายถิ่นเป็นปรากฏการณ์ที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศและมีบทบาทสำคัญต่อการมีลักษณะแบบเมืองทั้งในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วและกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา ในประเทศที่พัฒนาแล้ว การย้ายถิ่นเกิดขึ้นอย่างสมดุล เนื่องจากการเพิ่มของประชากรในเขตเมืองมาจากปัจจัยดึงดูดของภาคอุตสาหกรรม โดยการเปลี่ยนแรงงานส่วนเกินของภาคเกษตรกรรมในเขตชนบทให้เป็นประโยชน์ต่อภาคอุตสาหกรรมในเขตเมือง อีกทั้งเขตเมืองในกลุ่มประเทศเหล่านี้มีระดับขั้นของความ เป็นเมืองลดหลั่นกันไป ประชากรเหล่านี้จึงมีการกระจายตัวของประชากรที่ค่อนข้างสม่ำเสมอ การย้ายถิ่นจึงเป็นกลไกส่งเสริมการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน แต่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา การย้ายถิ่นเกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยผลักดันของภาคเกษตรกรรมในเขตชนบท เช่น การไร้ที่ดินทำกิน ปัญหาราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ และปัญหาความแห้งแล้ง เป็นต้น ประชากรจากเขตชนบทจึงหลั่งไหลเข้าสู่เขตเมือง เขตเมืองในประเทศกำลังพัฒนาจึงมีอัตราการเติบโตอย่างรวดเร็ว และนำไปสู่ปัญหาเอกรนครซึ่งเป็นปัญหาที่สะท้อนถึงรูปแบบการพัฒนาประเทศที่ไม่สมดุล

สำหรับประเทศไทย กรุงเทพมหานครเป็นมหานครเพียงแห่งเดียวของประเทศและเป็นศูนย์กลางความเจริญในทุกด้าน ทั้งด้านการบริหาร เศรษฐกิจ การศึกษา การคมนาคมขนส่ง และเป็นแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมต่างๆ กระแสการย้ายถิ่นจากทั่วทุกสารทิศจึงมุ่งสู่มหานครแห่งนี้ ในปี พ.ศ. 2503 พบว่า ประชากรที่อาศัยอยู่ในนครหลวงกรุงเทพ-ธนบุรีมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 52 ของประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองทั่วประเทศ และสัดส่วนนี้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 62 ในปี พ.ศ. 2523 (ภัตสร ลิมานนท์ และเพ็ญพร ธีระสวัสดิ์, 2532: 17) และในปี พ.ศ. 2541 กรุงเทพมหานครมีขนาดของความเป็นเอกรนครสูงกว่าเมืองใหญ่อันดับ 2 คือ เขตเทศบาลนครนครราชสีมาถึง 28 เท่า (ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2543: 286) การย้ายถิ่นจึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้กรุงเทพมหานครขยายตัวอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างประชากรกับทรัพยากรที่มีอยู่ ปัญหานานัปการจึงเกิดขึ้นรวมถึงปัญหาชุมชนแออัด

แม้ว่ารัฐจะได้พยายามหาวิธีการลดบทบาทและอิทธิพลของกรุงเทพมหานคร โดยกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เช่น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) รัฐได้กำหนดแผนพัฒนาเมืองหลักในส่วนภูมิภาคขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.: 223) และใน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) รัฐได้กำหนดแนวทางการพัฒนาระบบเมืองหลักเมืองรองในส่วนภูมิภาค การพัฒนาพื้นที่เฉพาะ และการแก้ปัญหาความยากจนในเขตชนบท เพื่อยับยั้งการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.: 131) และแม้แผนพัฒนาฉบับต่อๆ มาจนถึงปัจจุบันจะยังคงมีจุดมุ่งหมายมิให้ประชากรย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครมากเกินไป แต่การย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครก็ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

กรุงเทพมหานครยังคงมีอิทธิพลครอบงำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ และมีแรงดึงดูดที่สำคัญคือ การเป็นแหล่งโอกาสทางเศรษฐกิจของผู้ย้ายถิ่น ข้อมูลจากสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2503 พบว่า ร้อยละ 22.8 ของประชากรทั้งหมดในกรุงเทพมหานครเป็นผู้ที่เกิดในจังหวัดอื่น และสัดส่วนดังกล่าวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 33.7 ในปี พ.ศ. 2533 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2536: 9) และร้อยละ 37.3 ในปี พ.ศ. 2543 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2545ก: 14)

การย้ายถิ่นเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้กรุงเทพมหานครมีจำนวนประชากรมากกว่าจังหวัดอื่นๆ และมีความหนาแน่นของประชากรสูงที่สุดด้วยเช่นกัน ในปี พ.ศ. 2543 กรุงเทพมหานครมีจำนวนประชากรถึง 6.4 ล้านคน และมีความหนาแน่นถึง 4,051 คน ต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2545ก: 5) ในขณะที่จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีความหนาแน่นรองลงไปจากกรุงเทพมหานคร มีความหนาแน่นเพียง 1,312 คน ต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2545ข: 5) ผู้ย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครจึงน่าจะต้องเผชิญกับปัญหาการปรับตัวมากกว่าผู้ย้ายถิ่นเข้าสู่จังหวัดอื่นๆ

การย้ายถิ่นเป็นปรากฏการณ์เพื่อตอบสนองความต้องการแสวงหาโอกาสในการดำรงชีวิตที่ดีกว่าชีวิตในท้องถิ่นต้นทาง ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่จึงคาดหวังว่าการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครจะมีส่วนช่วยยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม การที่กรุงเทพมหานครมีสภาพแวดล้อมและลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมที่แตกต่างจากท้องถิ่นอื่นอย่างมาก ผู้ย้ายถิ่นเข้าสู่พื้นที่นี้จึงต้องพบกับสภาพแวดล้อมที่ไม่คุ้นเคย ทั้งสิ่งแวดล้อมรอบตัวและวิถีชีวิตแบบเมืองที่มีภาวะค่าครองชีพสูง ตลอดจนความแออัดและการแก่งแย่งแข่งขัน ทั้งในเรื่องการหาที่อยู่อาศัยและการหางานทำ อีกทั้งการที่ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครด้วยสาเหตุทางเศรษฐกิจน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่เพิ่มความกดดัน ความเครียด และความรู้สึกแปลกแยกให้เกิดขึ้นกับผู้ย้ายถิ่นมากยิ่งขึ้น

นอกจากการย้ายถิ่นจะเป็นการเปลี่ยนสถานที่อยู่อาศัยและสถานที่ทำงานแล้ว ผู้ย้ายถิ่นยังต้องปรับเปลี่ยนแบบแผนวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ค่านิยม และความคุ้นเคยต่างๆ ด้วย การที่ผู้ย้ายถิ่นต้องเผชิญกับสิ่งใหม่ๆ นั้น ทำให้ผู้ย้ายถิ่นจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นปลายทาง การปรับตัวจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ผู้ย้ายถิ่นสามารถดำรงชีวิตอยู่ในท้องถิ่น

ปลายทางได้อย่างมีความสุข แต่เชื่อว่าผู้ย้ายถิ่นทุกคนจะสามารถปรับตัวเพื่ออาศัยอยู่ใน กรุงเทพมหานคร ได้ โดยเฉพาะผู้ย้ายถิ่นที่มีคุณลักษณะไม่เอื้อต่อการใช้ชีวิตในเขตเมือง นั่นคือ ผู้ที่มีความรู้ น้อยและขาดทักษะในการทำงาน ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการมีลักษณะแบบเมือง ของกรุงเทพมหานคร ชุมชนแออัดมักจะเป็นสถานที่ที่ผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้ใช้ตอบสนองความต้องการ ด้านที่อยู่อาศัย คือการเป็นแหล่งพักพิงราคาถูกแก่ผู้ย้ายถิ่นใหม่ที่เพิ่งย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร โดยผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ก่อนจะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ย้ายถิ่นที่เข้ามาใหม่ แต่เนื่องจากผู้ย้ายถิ่นที่มา จากเขตชนบทและอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดมักจะยังคงแบบแผนของวิถีชีวิตแบบชนบทไว้ทั้งด้าน พฤติกรรม ทักษะคิด และค่านิยม ชุมชนแออัดจึงมีลักษณะแบบชุมชนชนบทในชุมชนเมือง หรือ อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ชุมชนแออัดเป็นสังคมเล็กที่ถูกแยกจากสังคมใหญ่ (โสภณ พรโชคชัย, 2528: 10) ซึ่งเป็นผลให้ผู้ย้ายถิ่นบางส่วนในชุมชนแออัดไม่สามารถปรับเปลี่ยนแบบแผนพฤติกรรม ทักษะคิด และค่านิยมให้ผสมกลมกลืนเข้ากับสังคมเมืองได้อย่างแท้จริง จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้ย้าย ถิ่นที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่มีปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตในสังคมเมือง

การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นมีผลกระทบทั้งในระดับบุคคล ระดับครัวเรือน และระดับประเทศ การที่ผู้ย้ายถิ่นสามารถดำรงชีวิตในท้องถิ่นปลายทางได้นั้น ย่อมเกิดผลดีต่อคุณภาพชีวิตของ ตัวผู้ย้ายถิ่นเองและสมาชิกในครัวเรือน อีกทั้งยังก่อให้เกิดทรัพยากรมนุษย์อันมีคุณค่า เป็นกำลัง แรงงานที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ (นริภรณ์ จงพิรเดชาพันธ์, 2541: 2) แต่หากว่าผู้ย้ายถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อสภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือนไม่ สามารถปรับตัวได้ ก็น่าจะมีผลเสียต่อทั้งตัวผู้ย้ายถิ่นเองและต่อสมาชิกในครัวเรือน อีกทั้ง ยังอาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศทั้ง โดยตรงและโดยอ้อมอีกด้วย กล่าวคือ การที่ผู้ย้ายถิ่นไม่สามารถปรับตัวได้อาจสร้างความกดดันหรือภาวะความตึงเครียดทางจิตใจ ขึ้น และเมื่อจำเป็นต้องพยายามทุกวิถีทางเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดได้ในสังคมเมือง ก็อาจก่อให้เกิดปัญหา ตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาโสเภณี และปัญหายาเสพติด เป็นต้น เป็นผลให้รัฐต้อง สูญเสียงบประมาณเป็นจำนวนมากในการแก้ปัญหาเหล่านี้

การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดจึงเป็นเรื่องที่ น่าสนใจ เพราะเป็นการศึกษาที่จะทำให้ทราบถึงคุณลักษณะของประชากรกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ใน ชุมชนแออัด ซึ่งเป็นชุมชนที่มีลักษณะทางกายภาพโดยทั่วไปแตกต่างจากชุมชนประเภทอื่นๆ ใน กรุงเทพมหานคร อีกทั้งประชากรในชุมชนแออัดยังเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาการกระจาย รายได้ที่ไม่เป็นธรรม กล่าวคือ ประชากรในชุมชนแออัดมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่ารายได้ของประชากร ในกรุงเทพมหานครถึง 3 เท่าตัว (อรวรรณ สุทธางกูร, 2540: 114) ชุมชนแออัดจึงเป็นตัวสะท้อน ถึงปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประชากรในกรุงเทพมหานคร ผู้อาศัยอยู่ ในชุมชนแออัด โดยเฉพาะผู้ย้ายถิ่นจึงเป็นกลุ่มที่ควรได้รับความสนใจและให้ความช่วยเหลือ

สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายหลักในการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตเพื่อให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมอย่างเท่าเทียมทั่วทุกคน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544: 13)

การศึกษารั้วนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เนื่องจากเขตธนบุรีเป็นเขตที่มีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจของมหานครทางฝั่งตะวันตก นอกจากนี้ เขตธนบุรีเป็นเขตที่มีประชากรมากที่สุดในกรุงเทพมหานคร คือมีประชากรถึง 210,653 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2545ก: 5) อีกทั้งยังเป็นเขตที่มีลักษณะทางประชากรในชุมชนแออัดที่เด่นชัดคือ เป็นเขตที่มีชุมชนแออัดรวมทั้งสิ้นถึง 44 ชุมชน โดยมีประชากรอาศัยอยู่ในชุมชนเหล่านี้ถึง 58,095 คน (สำนักพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร, 2544: 23) หรือคิดเป็นร้อยละ 27.6 ของประชากรในเขตนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาเรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ

- 1) เพื่อศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี

1.3 แนวคิดเชิงทฤษฎี

ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองเป็นเหตุให้บุคคลย้ายถิ่นออกจากท้องถิ่นหนึ่งเข้าสู่ท้องถิ่นอีกแห่งหนึ่ง เพื่อแสวงหาวิธีการตอบสนองความต้องการของตน การย้ายถิ่นทำให้ผู้ย้ายถิ่นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นปลายทางและความต้องการของตนเอง การปรับตัวจึงเป็นกระบวนการทางสังคมที่เกิดขึ้นภายหลังการย้ายถิ่น เพื่อปรับเปลี่ยนภาวะความไม่สมดุลระหว่างตัวผู้ย้ายถิ่นเองกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นปลายทาง ซึ่งจุดมุ่งหมายของการปรับตัวคือ การทำให้มีความสุขในชีวิต ซึ่งแต่ละบุคคลย่อมมีความสุขแตกต่างกัน แต่ความสุขที่แท้จริงคือ ความพึงพอใจในลักษณะชีวิตของตน (กันยา สุวรรณแสง, 2533: 60)

บุคคลมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความต้องการอันซับซ้อนในแต่ละบุคคล Maslow (1970: 35-47) อธิบายความต้องการต่างๆ ในทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของบุคคล โดยมีแนวคิดว่า บุคคลมีความต้องการมาตั้งแต่เมื่อถือกำเนิดและปรารถนาที่จะได้รับความพึงพอใจจากความต้องการ ซึ่งความต้องการเหล่านี้มีลักษณะเรียงลำดับจากขั้นต่ำสุดสู่ขั้นสูงสุด ดังนี้

ขั้นที่ 1 ความต้องการด้านร่างกาย (physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคล ได้แก่ การพักผ่อนนอนหลับ ความต้องการน้ำและอาหาร ความต้องการทางเพศ และการได้รับอากาศหายใจ เป็นต้น หากแรงขับด้านร่างกาย (physiological drives) เหล่านี้ได้รับการตอบสนองจนเกิดความพึงพอใจ ความต้องการในขั้นต่อไปก็จะถูกกระตุ้นให้เกิดขึ้น

ขั้นที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย (safety needs) เมื่อบุคคลได้รับความพึงพอใจด้านร่างกายแล้ว บุคคลก็จะพัฒนาสู่ความต้องการในขั้นใหม่ คือ ความต้องการความปลอดภัย ได้แก่ ความต้องการที่จะอยู่อย่างมั่นคงและปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกายหรือถูกขโมยทรัพย์สินหรือโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆ

ขั้นที่ 3 ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (belongingness and love needs) เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นเมื่อความต้องการด้านร่างกายและความต้องการความปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลตอบสนองความต้องการในขั้นนี้ โดยการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม เพื่อให้ได้รับการยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

ขั้นที่ 4 ความต้องการได้รับการยกย่อง (esteem needs) เมื่อบุคคลเกิดความพึงพอใจจากความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของแล้ว แรงผลักดันในขั้นที่ 3 ก็จะลดลงและความต้องการในขั้นที่ 4 จะเข้ามาแทนที่ นั่นคือ การที่บุคคลต้องการรู้สึกว่ามีคุณค่าและสามารถที่จะประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานต่างๆ เป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องชมเชยและการยอมรับจากผู้อื่น

ขั้นที่ 5 ความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (the need for self-actualization) เป็นความต้องการระดับสูงสุดที่บุคคลปรารถนา คือความต้องการประสบความสำเร็จตามที่ตนมุ่งหวังไว้ การเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงจึงเป็นความต้องการสูงสุดของบุคคลที่จะบรรลุถึงเป้าหมายที่ตนได้ตั้งไว้

ต่อมา Adler (1977: 447) นำทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของบุคคลมาประยุกต์ใช้อธิบายกระบวนการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น โดยมีแนวคิดดังนี้

การย้ายถิ่นเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์คือ เพื่อความอยู่รอด และเพื่อแสวงหาโอกาสในการดำรงชีวิตที่ดีกว่าเดิม ดังนั้น การย้ายถิ่นจึงเป็นการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานประเภทหนึ่งของบุคคล เมื่อความต้องการของบุคคลคือ ความต้องการย้ายถิ่นได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลจะมีความต้องการในระดับขั้นที่สูงขึ้นไปอีกคือ ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ และความต้องการได้รับการยกย่อง ตามลำดับ เมื่อผู้ย้ายถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการขั้นต่างๆ เหล่านี้ได้แล้ว ความต้องการขั้นสุดท้ายของผู้ย้ายถิ่นก็คือ ความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นขั้นที่ผู้ย้ายถิ่นสามารถประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตในท้องถิ่นปลายทางตามที่ตนมุ่งหวังไว้

Adler (1977: 447) กล่าวว่า การตอบสนองความต้องการความปลอดภัย ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ และความต้องการได้รับการยกย่องเป็นกระบวนการการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น ซึ่งสามารถวัดการตอบสนองความต้องการเหล่านี้ได้จากความพึงพอใจ กล่าวคือ ความพึงพอใจด้านที่อยู่อาศัย (housing satisfaction) ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการความปลอดภัย ความพึงพอใจด้านสังคม (social satisfaction) ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ และ ความพึงพอใจด้านอาชีพ (work satisfaction) ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการได้รับการยกย่อง

อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในภาพรวมมิได้มุ่งศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในแต่ละชั้นของความต้องการเหล่านี้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมิได้วัดการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นเป็นลำดับขั้นดังกล่าวข้างต้น

ถึงแม้ว่าบุคคลแต่ละคนจะมีความต้องการและมีความจำเป็นที่คล้ายคลึงกัน แต่การที่ต้องเผชิญกับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมที่แตกต่างกัน อีกทั้งลักษณะพื้นฐานทางกายภาพและความสามารถของบุคคลที่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลกระทบต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

ความต้องการอันไม่จำกัดของบุคคล ทำให้บุคคลต้องแสวงหาความพึงพอใจสูงสุด ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดการย้ายถิ่น และทำให้บุคคลต้องปรับตัวด้านต่างๆ ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมใหม่และความต้องการของตน การปรับตัวจึงเป็นผลจากแรงผลักดันของสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นปลายทาง และแรงผลักดันของสภาพทางร่างกายและประสบการณ์การเรียนรู้ในอดีต ดังนั้น คุณลักษณะด้านประชากร และสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ย้ายถิ่น จึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Michalowski (1987: 22-23) ที่กล่าวว่า การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก (principle factor) และปัจจัยรอง (secondary order factors) ดังนี้

ปัจจัยหลักที่ส่งผลอย่างสำคัญต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นคือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง ส่วนปัจจัยรองประกอบด้วย ปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคม โดยแต่ละปัจจัยประกอบด้วยตัวแปรต่างๆ ดังนี้

ปัจจัยด้านประชากร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ความสัมพันธ์กับหัวหน้า

ครัวเรือน สถานที่เกิด และสถานที่อยู่อาศัยในท้องถิ่นปลายทาง

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในแรงงาน อาชีพ รายได้ สถานภาพ

การทำงาน และที่อยู่อาศัยตลอดจนของใช้ในครัวเรือน

ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ การศึกษา การฝึกออาชีพ เชื้อชาติ และภาษา

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการท่านอื่นเสนอแนะตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นคือ ประสบการณ์การย้ายถิ่น และสถานภาพของท้องถิ่นต้นทาง (Speare, 1983: 22) ตลอดจนการได้รับความช่วยเหลือทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (Abu-Lughod, 1961: 31)

1.4 กรอบแนวคิด

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรอิสระ โดยใช้ทฤษฎีของ Michalowski (1987: 22-23) ที่มีแนวคิดที่ว่า ตัวแปรระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น ในขณะที่ปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคมเป็นปัจจัยรองที่ส่งผลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น นอกจากนี้ ผู้วิจัยนำตัวแปรอื่นอีก 3 ตัว มาร่วมพิจารณาด้วย คือตัวแปรที่ Speare (1983: 22) เสนอแนะ ได้แก่ ประสบการณ์การย้ายถิ่น และสถานภาพของท้องถิ่นต้นทาง และตัวแปรที่ Abu-Lughod (1961: 31) เสนอแนะ ได้แก่ การได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น โดยผู้วิจัยจัดตัวแปรประสบการณ์การย้ายถิ่นไว้ในปัจจัยด้านประชากร และจัดตัวแปรสถานภาพของท้องถิ่นต้นทาง และการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นไว้ในปัจจัยด้านสังคม ส่วนตัวแปรที่ Michalowski เสนอแนะไว้แต่ผู้วิจัยพิจารณาว่าไม่เกี่ยวข้องกับ การศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในประเทศไทย เช่น สถานที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น ปลายทาง เชื้อชาติ และภาษา เป็นต้น ผู้วิจัยจึงไม่นำมาศึกษาในครั้งนี้ด้วย

ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยหลัก ได้แก่ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง

ปัจจัยรอง คือ ปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคม แต่ละปัจจัยมีตัวแปรดังนี้

ปัจจัยด้านประชากร ได้แก่ เพศ อายุเมื่อย้ายถิ่น สถานภาพสมรส

ประสบการณ์การย้ายถิ่น ภาวที่เกิด และความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน

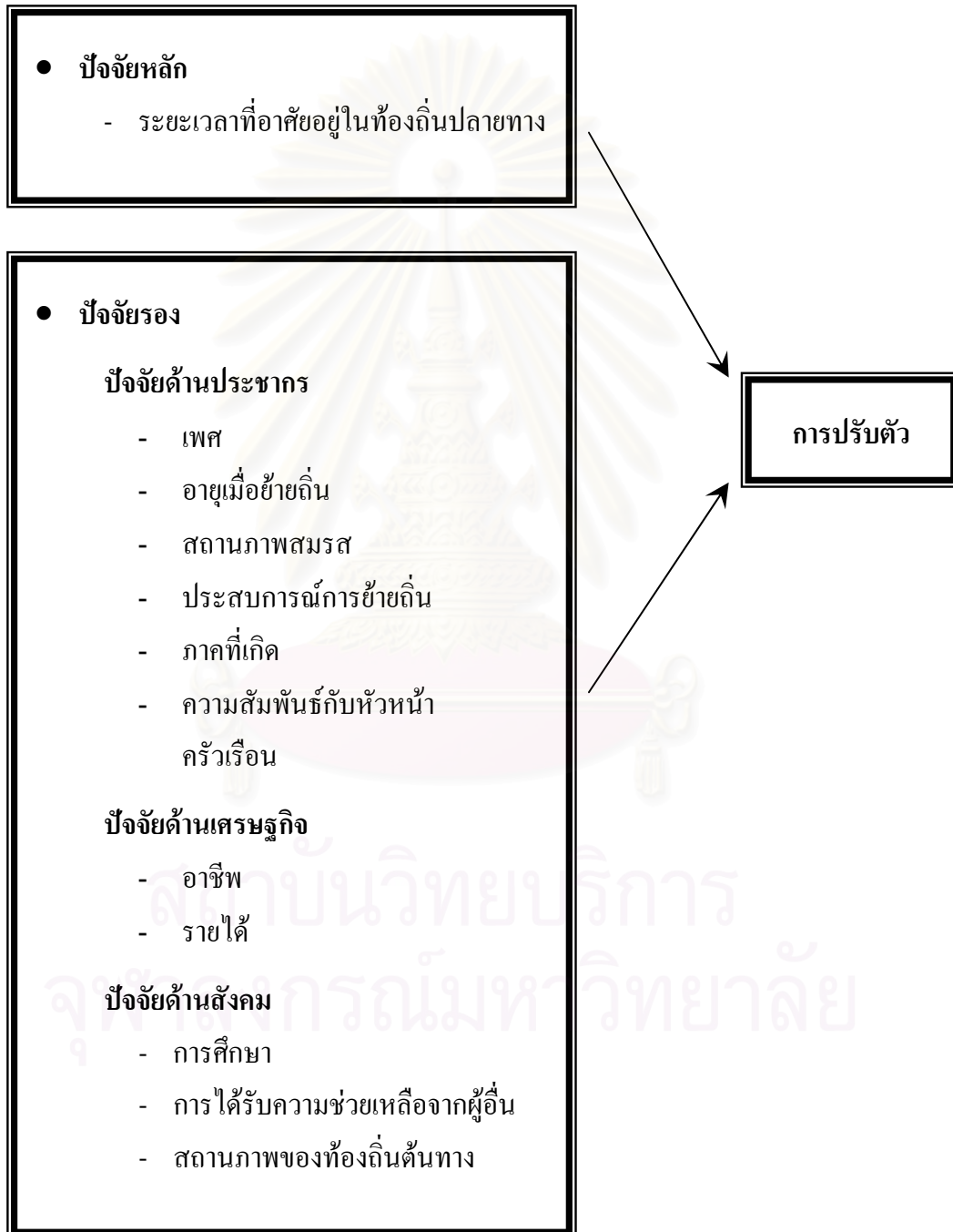
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ และรายได้

ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ การศึกษา การได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น และสถานภาพของท้องถิ่นต้นทาง

การศึกษาครั้งนี้มีกรอบแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม (คือการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น) กับตัวแปรอิสระ (คือตัวแปรภายใต้ปัจจัยหลักและปัจจัยรอง) ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

1.5 ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การย้ายถิ่นเป็นปรากฏการณ์สำคัญที่นอกจากจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับตัวผู้ย้ายถิ่นแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อท้องถิ่นปลายทางและท้องถิ่นต้นทางที่ผู้ย้ายถิ่นจากมาด้วย การย้ายถิ่นจึงส่งผลกระทบตั้งแต่ระดับบุคคลจนถึงระดับประเทศ ด้วยเหตุนี้ จึงมีผู้ให้ความสนใจศึกษาเรื่องนี้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่ได้รับผลกระทบจากการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองจนเกิดปัญหาเอคนกร ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องมีรายละเอียดโดยสรุปดังนี้

1.5.1 ปัจจัยหลัก

การศึกษาครั้งนี้พิจารณาว่า ปัจจัยหลักคือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง มีผลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นอย่างไร ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องมีรายละเอียดดังนี้

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นตัวแปรหลักที่ส่งอิทธิพลอย่างสำคัญต่อกระบวนการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น (Michalowski, 1987: 37) เนื่องจากระยะเวลาที่เปลี่ยนไปทำให้ผู้ย้ายถิ่นเกิดความคุ้นเคยในสิ่งใหม่มากขึ้น จึงช่วยลดความแตกต่างระหว่างผู้ย้ายถิ่นกับสภาพสังคมในท้องถิ่นปลายทาง และการอาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลานานยังแสดงนัยให้เห็นถึงความพึงพอใจความเป็นอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง

การทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ เช่น การศึกษาของ Lee and Barringer (1978: 33) เรื่องการย้ายถิ่นและการเคลื่อนที่ทางสังคมของผู้ย้ายถิ่นในกรุงโซล เมืองเตกู และเมืองคอนจู ประเทศเกาหลีใต้ ที่พบว่าระยะเวลาการย้ายถิ่นเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นมากกว่าตัวแปรอื่นๆ และการศึกษาของ Clark (1983: 49) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในกรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้ ก็พบในทำนองเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในกรุงโซลเป็นระยะเวลานานกว่ามีสัดส่วนของผู้ที่ประกอบอาชีพด้านวิชาชีพสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในกรุงโซลเป็นระยะเวลาสั้นกว่า (ร้อยละ 56.3 เปรียบเทียบกับร้อยละ 43.8) เช่นเดียวกับการศึกษาของ McCutcheon (1983: 113) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในเมืองสุราบายา ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเมืองสุราบายาเป็นระยะเวลานานกว่ามีคะแนนเฉลี่ยของคุณภาพบ้านสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในเมืองสุราบายาเป็นระยะเวลาสั้นกว่า (4.03 คะแนน เปรียบเทียบกับ 3.87 คะแนน) รวมทั้งการศึกษาของ Damian (1984: 342) เรื่องการปรับตัวด้านอาชีพของผู้ย้ายถิ่นในประเทศอิสราเอล ที่พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลานานกว่ามีสัดส่วนของผู้ที่มีงานทำสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลาสั้นกว่า (ร้อยละ 91.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 80.0) และยังพบว่าความพึงพอใจด้านอาชีพของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในประเทศไทย โดย Yongyuan (2001: 77, 93, 106) ซึ่งสำรวจผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานครและจังหวัดในภาคต่างๆ คือ ภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี จังหวัดชลบุรี จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดลำปาง จังหวัดเชียงราย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดพิจิตร และจังหวัดเพชรบูรณ์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดยโสธร จังหวัดขอนแก่น จังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดมุกดาหาร และภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดกระบี่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดนราธิวาส การศึกษานี้วัดการผสมกลมกลืน (assimilation) จากความพึงพอใจด้านสังคม และพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลาานานกว่า (มากกว่า 5 ปี) มีสัดส่วนของผู้ที่มีความพึงพอใจด้านสังคมในระดับสูงสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลาปานกลาง (1-4 ปี) และระยะเวลาด้าน (น้อยกว่า 1 ปี) (ร้อยละ 58.7 เปรียบเทียบกับร้อยละ 44.6 และร้อยละ 48.8 ตามลำดับ) และเมื่อวัดการบูรณาการรวมหน่วย (integration) จากความตั้งใจที่จะอาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง ก็พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลาานานมีสัดส่วนของผู้ที่มีความตั้งใจที่จะอาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางอย่างถาวรสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลาปานกลาง และระยะเวลาด้าน (ร้อยละ 56.9 เปรียบเทียบกับร้อยละ 29.8 และร้อยละ 45.9 ตามลำดับ) การศึกษารังนี้ยังวัดจากการมีกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดิน และพบเช่นเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลาานานมีสัดส่วนของผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดินสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลาปานกลาง และระยะเวลาด้าน (ร้อยละ 59.6 เปรียบเทียบกับร้อยละ 49.4 และร้อยละ 45.9 ตามลำดับ)

การศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร ก็พบเช่นเดียวกับการศึกษาข้างต้น เช่น การศึกษาเรื่องการปรับบทบาททางสังคมของลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร โดย ยุติ คุ่มเปลี่ยน (2541: 112-113) ที่พบว่าลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลาานานกว่า (2 ปี 1 เดือน ถึง 5 ปี) มีสัดส่วนของผู้ที่สามารถปรับบทบาททางสังคมในระดับสูงสูงกว่าลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลาด้าน (6 เดือน ถึง 2 ปี) (ร้อยละ 60.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 0.0) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นกลุ่มหลังจะรู้สึกประหม่าตื่นเต้นและรู้สึกหัวเหว การสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่นจึงทำได้ยาก แตกต่างจากลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นกลุ่มแรก ซึ่งอาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลาานานแล้ว จึงเกิดความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อม ที่อยู่อาศัย และบุคคลรอบข้างได้มากกว่า และ การศึกษาของ เนาวรัตน์ ชิโนภาส (2542: 96) เรื่องวิถีชีวิตของผู้ย้ายถิ่นชาวไทยในกรุงเทพมหานคร ก็พบในทำนองเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นชาวไทยที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลาานานกว่า 11 ปี ขึ้นไปมีสัดส่วนของผู้ที่รับประทานอาหารได้ทุกวันต่ำกว่าผู้ย้ายถิ่นชาวไทยที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลา 6-10 ปี และ 1-5 ปี (ร้อยละ 41.2 เปรียบเทียบกับร้อยละ 44.1 และร้อยละ 61.8 ตามลำดับ) ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นระยะเวลาานานสามารถปรับตัวเข้ากับ

อาหารของคนภาคกลางได้ดีกว่า อีกทั้งสภาพการจราจรที่ติดขัดในกรุงเทพมหานคร ทำให้ต้องใช้เวลาในการเดินทางเป็นเวลานาน ผู้ย้ายถิ่นชาวใต้จึงซื้ออาหารสำเร็จรูปมากกว่าการทำอาหารได้รับประทานเอง เช่นเดียวกับการศึกษาของ คุชฎี อายุวัฒน์ (2540: 81) เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลื่อนอาชีพของผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลาานานกว่า (1-2 ปี) มีคะแนนเฉลี่ยของการเลื่อนระดับอาชีพสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลาสั้นกว่า (น้อยกว่า 1 ปี) (0.41 คะแนน เปรียบเทียบกับ 0.39 คะแนน) รวมถึงการศึกษาของ กุลลักษณ์ เลิศภัทรพงศ์ (2536: 82) เรื่องสถานภาพการย้ายถิ่นที่มีผลต่อลักษณะการทำงานของผู้ย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ที่พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลาานานกว่ามีคะแนนเฉลี่ยของการมีรายได้สูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลาสั้นกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

การศึกษาในจังหวัดอื่นๆ ก็ให้ข้อค้นพบในทำนองเดียวกัน เช่น การศึกษาของ นภาพร โภยสมบูรณ์ (2523: 74-76) เรื่องการปรับตัวของกรรมกรที่ย้ายถิ่นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือในเหมืองแร่ จังหวัดภูเก็ต ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลาานาน (มากกว่า 8 ปี ขึ้นไป) มีสัดส่วนของผู้ที่สามารถปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมในการประกอบอาชีพในระดับสูงสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลาปานกลาง (3-7 ปี) และระยะเวลาสั้น (2 ปี และต่ำกว่า) (ร้อยละ 87.1 เปรียบเทียบกับร้อยละ 45.3 และร้อยละ 47.3 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการศึกษาของ สมศรี อู่ตระกูล (2525: 61) เรื่องการปรับตัวของกรรมกรที่ย้ายถิ่นไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปยางพารา จังหวัดภูเก็ต ก็พบเช่นเดียวกันว่า กรรมกรย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลาานานกว่า (ตั้งแต่ 3 ปี ขึ้นไป) มีสัดส่วนของผู้ที่สามารถปรับตัวโดยเป็นที่ยอมรับจากเพื่อนบ้านในระดับสูงสูงกว่ากรรมกรย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลาสั้นกว่า (น้อยกว่า 3 ปี) (ร้อยละ 76.9 เปรียบเทียบกับร้อยละ 31.6) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สำหรับการศึกษาในชุมชนแออัดก็ให้ข้อค้นพบในทำนองเดียวกัน เช่น การศึกษาของ อทิตยา นวลศรี (2528: 60-61, 82) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาชุมชนแออัดเชื้อเพลิงพัฒนา โดยวัดการปรับตัวด้านเศรษฐกิจจากระดับของการประกอบอาชีพหลัก ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นระยะเวลาานานกว่ามีสัดส่วนของผู้ที่ปรับตัวด้านเศรษฐกิจในระดับสูงสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นระยะเวลาปานกลาง และระยะเวลาสั้นกว่า (ร้อยละ 46.2 เปรียบเทียบกับร้อยละ 53.3 และร้อยละ 27.8 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และยังพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเป็นระยะเวลาานานกว่ามีสัดส่วนของผู้ที่ปรับตัวด้านสังคมในระดับสูงสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเป็นระยะเวลาปานกลางและระยะเวลาสั้นกว่า (ร้อยละ 50.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 27.2 และร้อยละ 29.9 ตามลำดับ) และ

การศึกษาของ นริภรณ์ จงพิรเดชาพันธ์ (2541: 115) เรื่องการศึกษาแบบแผนการปรับตัวทางเศรษฐกิจของผู้ย้ายถิ่นที่เข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานครที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด ก็พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลา นานกว่า 10 ปี มีสัดส่วนของผู้ที่ปรับตัวด้านเศรษฐกิจในระดับสูงสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลา 5-10 ปี และระยะเวลา 1-5 ปี (ร้อยละ 34.5 เปรียบเทียบกับร้อยละ 32.6 และร้อยละ 10.3 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อย่างไรก็ตาม การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปรับตัวของแรงงานย้ายถิ่นในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร โดย บุศรินทร์ ลิทธิรัตนสุนทร (2536: 93) ซึ่งพบว่าแรงงานย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลา นานมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวรวมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทหน้าที่ และด้านการพึ่งพาระหว่างกันของแรงงานย้ายถิ่น และการปรับตัวด้านร่างกายต่ำกว่าแรงงานย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลายาวนาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทั้งนี้ เนื่องจากความแตกต่างระหว่างสังคมอุตสาหกรรมกับสังคมเกษตรกรรมที่แรงงานย้ายถิ่นจากมา ทำให้แรงงานย้ายถิ่นต้องละทิ้งประเพณีและวัฒนธรรมเดิมของตน ซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งในใจ อีกทั้งสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและการทำงานแข่งกับเวลา เป็นผลให้แรงงานย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลายาวนานยังมีปัญหาในการปรับตัว

การศึกษาที่ผ่านมาแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นเป็นอย่างมาก โดยการวิจัยส่วนใหญ่พบว่า ผู้ย้ายถิ่นที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางนานกว่าจะปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางสั้นกว่า ทั้งนี้เพราะผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลายาวนานกว่าจะคุ้นเคยกับวิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ตลอดจนพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมใหม่ ส่งผลให้สามารถปรับตัวได้ดี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่า การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง

1.5.2 ปัจจัยรอง

ปัจจัยรองในการศึกษานี้มี 3 ปัจจัย ประกอบด้วยปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคม ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของปัจจัยรองที่มีต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นมีดังนี้

1.5.2.1 ปัจจัยด้านประชากร

ปัจจัยด้านประชากร ประกอบด้วยตัวแปร 6 ตัว คือ เพศ อายุเมื่อย้ายถิ่น สถานภาพสมรส ประสบการณ์การย้ายถิ่น ภาคที่เกิด และความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

1.5.2.1.1 เพศ

เพศเป็นตัวแปรพื้นฐานทางประชากรที่บ่งบอกถึงความแตกต่างทางสรีระร่างกาย ความคิด ค่านิยม และทัศนคติ รวมถึงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการแสดงบทบาทที่แตกต่างกันในสังคม โดยเพศชายจะสามารถปรับเปลี่ยนบทบาทในหน้าที่การงานได้ดีกว่าเพศหญิง ในขณะที่เพศหญิงจะสามารถปรับเปลี่ยนบทบาทด้านสังคมได้ดีกว่าเพศชาย ดังนั้น เพศจึงเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่น่าจะมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

การทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ เช่น การศึกษาของ Suharso et al. (1976: 6) เรื่องการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองในประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งการศึกษานี้สำรวจในพื้นที่ที่มีผู้ย้ายถิ่นอาศัยอยู่จำนวนมากรวม 10 จังหวัด (เช่น กรุงจาการ์ตา จังหวัดสุมาตราตอนใต้ และจังหวัดลำปุง เป็นต้น) และพบว่าผู้ย้ายถิ่นเพศชายมีสัดส่วนของผู้ที่ประสบความสำเร็จในการใช้ชีวิตในเขตเมืองสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นเพศหญิง (ร้อยละ 61.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 29.0) การศึกษาของ Montero (1979: 631) เรื่องการปรับตัวของผู้ลี้ภัยชาวเวียดนามในประเทศสหรัฐอเมริกา ก็พบในทำนองเดียวกันว่า ผู้ลี้ภัยเพศชายมีสัดส่วนของผู้ที่มีงานทำสูงกว่าผู้ลี้ภัยเพศหญิง เช่นเดียวกับการศึกษาของ Palmgren (1981: 161) เรื่องสถานการณ์ของผู้ย้ายถิ่นสตรีในประเทศสวีเดน ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นเพศชายมีคะแนนเฉลี่ยของการว่างงานต่ำกว่าผู้ย้ายถิ่นเพศหญิง (1.2 คะแนน เปรียบเทียบกับ 1.7 คะแนน) และการศึกษาของ Clark (1983: 80) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในกรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้ ที่พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นเพศชายมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวด้านสังคมสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นเพศหญิง

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาในประเทศไทย เรื่องการปรับตัวของแรงงานย้ายถิ่นให้เข้ากับวิถีชีวิตใหม่ โดย วุฒิกุล สุจินัย (2540: 61) ซึ่งการศึกษานี้สำรวจผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดฉะเชิงเทรา และพบว่าแรงงานย้ายถิ่นเพศชายมีสัดส่วนของผู้ที่ปรับตัวในระดับสูงสูงกว่าแรงงานย้ายถิ่นเพศหญิง (ร้อยละ 20.7 เปรียบเทียบกับร้อยละ 10.9) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร ก็มีข้อค้นพบในทำนองเดียวกันนี้ เช่น การศึกษาของ Chamratrithirong et al. (1979: 60-62) เรื่องการปรับตัว การผสมกลมกลืน และการบูรณาการรวมหน่วยของผู้ย้ายถิ่นใหม่ในกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นใหม่เพศชายมีสัดส่วนของผู้ที่สามารถปรับตัวในเรื่องความรู้เกี่ยวกับสถานที่สำคัญๆ การเดินทาง และการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นใหม่เพศหญิง และการศึกษาของ งามลัมย์ คุปตะวาทีน (2532: 47) เรื่องปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความต้องการในการตั้งถิ่นฐานของผู้ย้ายถิ่นใหม่ในกรุงเทพมหานคร ก็พบในทำนองเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นใหม่เพศชายมีสัดส่วนของผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ใน

บ้านสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นใหม่เพศหญิง (ร้อยละ 13.2 เปรียบเทียบกับร้อยละ 11.7) เช่นเดียวกับการศึกษาของ คุษฎี อายุวัฒน์ (2540: 81) เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลื่อนอาชีพของผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นเพศชายมีคะแนนเฉลี่ยของสถานภาพอาชีพหลังการย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นเพศหญิง (0.65 คะแนน เปรียบเทียบกับ 0.41 คะแนน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากผู้ย้ายถิ่นเพศชายส่วนใหญ่เข้ามาประกอบอาชีพในหมวดวิชาชีพและบริหารสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นเพศหญิง รวมถึงการศึกษาของ สาทโรช เนติธรรมกุล (2522: 70) เรื่องการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ที่พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นเพศชายมีส่วนของผู้ที่ชอบชีวิตความเป็นอยู่ในกรุงเทพมหานครสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นเพศหญิง (ร้อยละ 62.3 เปรียบเทียบกับร้อยละ 42.0)

สำหรับการศึกษาในชุมชนแออัดก็ให้ข้อค้นพบในทำนองเดียวกัน เช่น การศึกษาของ อทิตยา นวลศรี (2528: 57, 73) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาชุมชนแออัดเชื้อเพลิงพัฒนา โดยวัดการปรับตัวด้านเศรษฐกิจจากระดับของการประกอบอาชีพหลัก และพบว่าผู้ย้ายถิ่นเพศชายมีส่วนของผู้ที่ปรับตัวด้านเศรษฐกิจในระดับสูงสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นเพศหญิง (ร้อยละ 50.7 เปรียบเทียบกับร้อยละ 33.6) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และยังพบว่าผู้ย้ายถิ่นเพศชายมีส่วนของผู้ที่ปรับตัวด้านสังคมในระดับสูงสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นเพศหญิง (ร้อยละ 40.6 เปรียบเทียบกับร้อยละ 35.1) และการศึกษาของ นริภรณ์ จงพิรเดชาพันธ์ (2541: 112) เรื่องการศึกษาแบบแผนการปรับตัวทางเศรษฐกิจของผู้ย้ายถิ่นที่เข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานครที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด ก็พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นเพศชายมีส่วนของผู้ที่สามารถปรับตัวทางเศรษฐกิจในระดับสูงสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นเพศหญิง (ร้อยละ 33.8 เปรียบเทียบกับร้อยละ 19.9) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อย่างไรก็ตาม ยังมีการศึกษาที่ให้ข้อค้นพบในทิศทางตรงข้ามกับการศึกษาข้างต้น โดยพบว่าผู้ย้ายถิ่นเพศหญิงสามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นเพศชาย เช่น การศึกษาของ เนาวรัตน์ ชิโนภาย (2542: 96) เรื่องวิถีชีวิตของผู้ย้ายถิ่นชาวไทยในกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นชาวไทยเพศชายมีส่วนของผู้ที่รับประทานอาหารเช้าทุกวันสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นชาวไทยเพศหญิง (ร้อยละ 58.1 เปรียบเทียบกับร้อยละ 47.7) แสดงให้เห็นว่า ผู้ย้ายถิ่นเพศหญิงปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตใหม่ได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นเพศชาย และการศึกษาของ สมลักษณ์ วชิรพัฒนภูมิ (2529: 44) เรื่องความพึงพอใจในโอกาสความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพของผู้ย้ายถิ่นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือในกรุงเทพมหานคร ก็พบในทำนองเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นเพศหญิงมีคะแนนเฉลี่ยของความพึงพอใจในโอกาสความก้าวหน้าของการประกอบอาชีพสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นเพศชาย (173.38 คะแนน เปรียบเทียบกับ 160.28 คะแนน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นเดียวกับการศึกษาของ ศิริรัตน์ รุ่งเรืองยศ (2541: 50) เรื่องการปรับตัวของแรงงานย้ายถิ่นในโรงงาน

อุตสาหกรรมในกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่าแรงงานย้ายถิ่นเพศหญิงมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวสูงกว่าแรงงานย้ายถิ่นเพศชาย

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในจังหวัดอื่นๆ เช่น การศึกษาของ ศันสนีย์ ฉิมโฉม (2529: 84) เรื่องการศึกษาแรงจูงใจในการย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองพัทยา ที่พบว่าเมื่อแรกย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองพัทยานั้น ผู้ย้ายถิ่นเพศชายมีส่วนของผู้ที่ประสบปัญหาในการดำรงชีวิตสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นเพศหญิง (ร้อยละ 90.7 เปรียบเทียบกับร้อยละ 59.7) ซึ่งปัญหาที่ผู้ย้ายถิ่นเพศชายพบ คือการมีเงินไม่พอใช้ และการศึกษาของ สมศรี อู่ตระกูล (2525: 112) เรื่องการปรับตัวของกรรมกรย้ายถิ่นให้เข้ากับวิถีชีวิตใหม่ในจังหวัดภูเก็ต ก็พบเช่นเดียวกันว่า กรรมกรย้ายถิ่นเพศหญิงมีส่วนของผู้ที่สามารถปรับตัวโดยเป็นที่ยอมรับจากเพื่อนบ้านในระดับสูงสูงกว่ากรรมกรย้ายถิ่นเพศชาย (ร้อยละ 81.6 เปรียบเทียบกับร้อยละ 45.7) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษาส่วนใหญ่พบว่า ผู้ย้ายถิ่นเพศชายสามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นเพศหญิง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสังคมไทยแบ่งแยกสถานภาพและกำหนดบทบาทระหว่างเพศไว้อย่างชัดเจน โดยนักสังคมวิทยาให้ทรรศนะว่า กระบวนการการขัดเกลาทางสังคม (socialization process) และการปรับทิศทางเชิงสังคม (social orientation) ได้กำหนดรูปแบบของวิถีชีวิตให้เพศชายมีลักษณะเป็นผู้นำและมีบทบาทสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว เพศชายจึงเกิดความมุ่งมั่นที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมใหม่มากกว่าเพศหญิง นอกจากนี้ เพศชายมักจะทำงานในอาชีพที่มีสถานภาพสูงหรืออาชีพที่มีความก้าวหน้า ในขณะที่เพศหญิงจะมีรูปแบบของวิถีชีวิตในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ หรือถ้าทำงานนอกบ้านก็จะกลายเป็นลักษณะของงานบริการ (มนตรี นามมงคล และคณะ, 2543: 25) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่า การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามเพศชาย

1.5.2.1.2 อายุเมื่อย้ายถิ่น

อายุเมื่อย้ายถิ่นเป็นตัวแปรที่สะท้อนถึงความสามารถที่จะเผชิญและปรับเปลี่ยนตนให้เข้ากับสภาพความเป็นอยู่ในท้องถิ่นใหม่ที่ไม่คุ้นเคย ซึ่งมีส่วนช่วยให้ผู้ย้ายถิ่นสามารถอาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางได้อย่างถาวร ดังนั้น อายุเมื่อย้ายถิ่นจึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

การทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศพบว่า ผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเมื่ออายุน้อยกว่าสามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเมื่ออายุมากกว่า เช่น การศึกษาของ Browning (1971: 286) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในเมืองมอนทรีออล ประเทศเม็กซิโก ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่อยู่ในวัยหนุ่มสาวสามารถปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมใหม่ในเขตเมืองได้ดีกว่า การศึกษาของ Brown (1983: 196) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในกรุงเตหะราน ประเทศอิหร่าน ก็พบ

ในทำนองเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่อยู่ในวัยหนุ่มสาวมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวด้านอาชีพสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่อยู่ในวัยกลางคน (5.56 คะแนน เปรียบเทียบกับ 3.43 คะแนน) เช่นเดียวกับการศึกษาของ Clark (1983: 57) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในกรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเมื่ออายุน้อยกว่า 30 ปี มีสัดส่วนของผู้ที่มีงานทำสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเมื่ออายุเท่ากับหรือมากกว่า 30 ปี ขึ้นไป (ร้อยละ 42.9 เปรียบเทียบกับร้อยละ 35.5) รวมทั้งการศึกษาของ Chiswick and Repetto (2001: 225) เรื่องการปรับตัวด้านภาษาของผู้ย้ายถิ่นในประเทศอิสราเอล ที่พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเมื่ออายุน้อยมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวด้านภาษา (ฮีบรู) สูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเมื่ออายุมาก นอกจากนี้ การศึกษาของ Mahmood (1994: 523) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นชาวบังกลาเทศในประเทศญี่ปุ่น ก็พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเมื่ออายุน้อยมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวด้านทัศนคติและค่านิยมสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเมื่ออายุมาก

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นของแรงงานไทยไปยังประเทศสิงคโปร์ตามสัญญาการจ้างงานระยะสั้น โดย ศรีนยา บุนนาค และเสาวภา ชัยมุสิก (2527: 141-142) ซึ่งพบว่าแรงงานไทยที่ย้ายถิ่นเมื่ออายุน้อยกว่ามีสัดส่วนของผู้ที่ต้องการกลับไปทำงานในประเทศสิงคโปร์สูงกว่าแรงงานไทยที่ย้ายถิ่นเมื่ออายุมากกว่า และการศึกษาของ Yongyuan (2001: 57) ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดในภาคต่างๆ รวม 17 จังหวัด เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในประเทศไทย โดยวัดการปรับตัว (adjustment) จากปัญหาในการดำรงชีวิตในช่วงเดือนแรกที่ย้ายถิ่นเข้าสู่ท้องถิ่นปลายทาง ก็พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเมื่ออายุ 15-19 ปี มีสัดส่วนของผู้ที่สามารถปรับตัวโดยไม่เกิดปัญหาในการดำรงชีวิตสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเมื่ออายุ 20-29 ปี และ 30-44 ปี (ร้อยละ 71.2 เปรียบเทียบกับร้อยละ 62.1 และร้อยละ 59.8 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร โดย คุชฎี อายุวัฒน์ (2540: 82, 93) เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลื่อนอาชีพของผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเมื่ออายุ 15-24 ปี มีคะแนนเฉลี่ยของการเลื่อนระดับอาชีพสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเมื่ออายุ 25-34 ปี และ 35 ปี ขึ้นไป (0.58 คะแนน เปรียบเทียบกับ 0.41 คะแนน และ 0.16 คะแนน ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการศึกษาครั้งนี้ยังพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเมื่ออายุ 15-19 ปี มีสัดส่วนของผู้ที่สามารถเข้าสู่การจ้างงานสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเมื่ออายุ 20-24 ปี, 25-29 ปี, 30-34 ปี, 35-39 ปี, 40-44 ปี และ 45 ปี ขึ้นไป (ร้อยละ 34.1 เปรียบเทียบกับร้อยละ 21.4, 14.3, 13.9, 2.6, 4.5 และ 17.3 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเมื่ออายุน้อยกว่าสามารถเข้าสู่การจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการของกรุงเทพมหานครได้ง่ายกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเมื่ออายุมากกว่า

การศึกษาที่ผ่านมาให้ข้อค้นพบในทำนองเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเมื่ออายุน้อยกว่าสามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเมื่ออายุมากกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นขณะที่มีอายุน้อยจะมีลักษณะของผู้ที่สนใจใฝ่หาความรู้จากสถานการณ์ภายนอกจึงสามารถปรับตัวได้ดี ในขณะที่ผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นขณะที่มีอายุมากจะเผชิญกับสภาพความเป็นอยู่ในท้องถิ่นเดิม ทำให้ปรับตัวได้ยากกว่า นอกจากนี้ ผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นขณะที่มีอายุน้อยสามารถรักษาความสัมพันธ์กับสมาชิกในสังคมและเข้าถึงทรัพยากรทางสังคมในท้องถิ่นปลายทางได้ดีกว่า ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่า การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผกผันกับอายุเมื่อย้ายถิ่น

1.5.2.1.3 สถานภาพสมรส

สถานภาพสมรสเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้บุคคลย้ายถิ่นหรือยับยั้งมิให้บุคคลย้ายถิ่น โดยพบว่าผู้ที่เป็ น โสดมีโอกา สที่จะย้ายถิ่นสูงกว่าและย้ายถิ่นในระยะทางที่ไกลกว่า นอกจากนี้ สถานภาพสมรสยังเป็นตัวแปรที่บ่งชี้ถึงภาระที่บุคคลพึงมี ผู้ที่เป็นโสดน่าจะมีภาระน้อยกว่าผู้ที่สมรสแล้ว ความเป็นอิสระอาจทำให้ผู้ที่เป็ น โสดปรับเปลี่ยนสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นที่สมรสแล้ว

การทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศพบว่า ผู้ย้ายถิ่นที่เป็นโสดสามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ เช่น การศึกษาของ Clark (1983: 80) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในกรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้ ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่เป็นโสดมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวโดยการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในองค์กรต่างๆ สูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่สมรสแล้ว และ การศึกษาของ Suharso et al. (1976: 10) เรื่องการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมือง 10 แห่ง ในประเทศอินโดนีเซีย ก็พบในทำนองเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่เป็นโสดมีส่วนของผู้ที่ประสบความสำเร็จในการใช้ชีวิตในเขตเมืองสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ เช่นเดียวกับการศึกษาของ Browning (1971: 288) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในเมืองมอนทรีออล ประเทศเม็กซิโก ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่เป็นโสดมีส่วนของผู้ที่ปรับตัวด้านเศรษฐกิจสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาในประเทศไทยเรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในประเทศไทย โดย Yongyuan (2001: 76) ซึ่งสำรวจผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานครและจังหวัดในภาคต่างๆ รวม 17 จังหวัด การศึกษาครั้งนี้วัดการผสมกลมกลืนจากความพึงพอใจด้านสังคม และพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่เป็นโสดมีส่วนของผู้ที่มีความพึงพอใจด้านสังคมในระดับสูงสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่สมรส ม่าย หย่า และแยกกันอยู่ (ร้อยละ 58.7 เปรียบเทียบกับร้อยละ 3.8) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

การศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร ก็มีข้อค้นพบทำนองเดียวกันนี้ เช่น การศึกษาของ คุษฎี อาวุธวัฒน์ (2540: 82, 93) เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการ

เลื่อนอาชีพของผู้ย้ายถิ่น ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่เป็น โสคมิคะแนนเฉลี่ยของการเลื่อนระดับอาชีพสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่สมรสแล้ว และผู้ย้ายถิ่นที่เป็นม่าย หย่า และแยกกันอยู่ (0.63 คะแนน เปรียบเทียบกับ 0.21 คะแนน และ 0.50 คะแนน ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ผู้ย้ายถิ่นที่เป็น โสคมิ ได้รับการเลือกสรรให้เลื่อนระดับอาชีพสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ การศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า ผู้ย้ายถิ่นที่เป็น โสคมิ สัดส่วนของผู้ที่ออกจากการทำงานต่ำกว่าผู้ย้ายถิ่นที่สมรสแล้ว และผู้ย้ายถิ่นที่เป็นม่าย หย่า และแยกกันอยู่ (ร้อยละ 1.8 เปรียบเทียบกับ ร้อยละ 11.0 และร้อยละ 20.1 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการย้ายถิ่นในประเทศไทยเป็นการย้ายถิ่นที่ผู้ย้ายถิ่นมุ่งหวังผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ดังนั้นกระบวนการการย้ายถิ่นจึงเลือกสรรบุคคลที่เหมาะสม มีความคล่องตัว และไม่มีภาระผูกพัน อีกทั้งโครงสร้างของพื้นที่ที่มีลักษณะแบบเมืองสูงดังเช่นในกรุงเทพมหานคร การเติบโตของภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการจึงเป็นไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งตลาดแรงงานเหล่านี้เอื้อต่อผู้ย้ายถิ่นที่เป็น โสคมิมากกว่า การศึกษาของ สมลักษณ์ วชิรพัฒน์ (2529: 47) เรื่องความพึงพอใจในโอกาสความก้าวหน้าของการประกอบอาชีพของผู้ย้ายถิ่นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือในกรุงเทพมหานคร ก็พบทำนองเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่เป็น โสคมิคะแนนเฉลี่ยของความพึงพอใจในโอกาสความก้าวหน้าของการประกอบอาชีพสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่สมรสแล้ว (170.29 คะแนน เปรียบเทียบกับ 160.79 คะแนน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อย่างไรก็ตาม ยังมีการศึกษาที่ให้ข้อค้นพบแตกต่างจากที่กล่าวมา เช่น การศึกษาผู้ย้ายถิ่นระหว่างประเทศของ วรณี ตั้งเสาวภาคย์ (2543: 53) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งพบว่าแรงงานย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่สมรสและอยู่กับคู่สมรสมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวสูงกว่าแรงงานย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการมีคู่สมรสอาศัยอยู่ด้วย ทำให้ผู้ย้ายถิ่นเกิดความอบอุ่นใจ ไม่ว้าเหว และสามารถปรึกษาปัญหาต่างๆ ได้ จึงมีส่วนช่วยให้แรงงานย้ายถิ่นที่มีคู่สมรสอาศัยอยู่ด้วยปรับตัวได้ดี

สำหรับการศึกษาผู้ย้ายถิ่นในประเทศ เช่น การศึกษาของ วุฒิกร สุจินัย (2540: 64) เรื่องการปรับตัวของแรงงานย้ายถิ่นให้เข้ากับวิถีชีวิตใหม่ ซึ่งการศึกษานี้สำรวจผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดฉะเชิงเทรา ก็พบเช่นเดียวกันว่า แรงงานย้ายถิ่นที่สมรสแล้วมีสัดส่วนของผู้ที่ปรับตัวในระดับสูงสูงกว่าแรงงานย้ายถิ่นที่เป็น โสคมิ และแรงงานย้ายถิ่นที่เป็นม่าย หย่า และแยกกันอยู่ (ร้อยละ 14.8 เปรียบเทียบกับร้อยละ 10.4 และร้อยละ 6.1 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทำนองเดียวกันกับการศึกษาของ งามลย์ คุปตะวาทีน (2532: 47) เรื่องปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความต้องการในการตั้งถิ่นฐานของผู้ย้ายถิ่นใหม่ในกรุงเทพมหานคร ก็พบว่าผู้ย้ายถิ่นใหม่ที่เป็นม่าย หย่า และแยกกันอยู่ มีสัดส่วน

ของผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในบ้านสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นใหม่ที่สมรสแล้ว และผู้ย้ายถิ่นใหม่ที่เป็นโสด (ร้อยละ 29.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 24.7 และร้อยละ 2.9 ตามลำดับ) และการศึกษาของ บุศรินทร์ ลิทธิรัตนสุนทร (2536: 93) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปรับตัวของแรงงานย้ายถิ่นในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ที่พบว่าแรงงานย้ายถิ่นที่สมรสและอยู่กับคู่สมรสมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่สูงกว่าแรงงานย้ายถิ่นที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การศึกษาที่ผ่านมาให้ข้อค้นพบที่แตกต่างกัน แต่เนื่องจากผู้วิจัยศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัด ซึ่งมีคุณลักษณะบางด้านด้อยกว่าประชากรโดยทั่วไป เช่น การศึกษา รายได้ และระดับอาชีพ เป็นต้น ผู้ที่เป็นโสดจึงน่าจะเลื่อนระดับฐานะความเป็นอยู่และปรับตัวเข้ากับสังคมแห่งใหม่ได้ง่ายกว่า ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่า การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามการเป็นโสด

1.5.2.1.4 ประสบการณ์การย้ายถิ่น

การย้ายถิ่นเป็นกระบวนการการเลือกสรรทางประชากรอย่างหนึ่ง ดังนั้น นอกจากประสบการณ์การย้ายถิ่นจะเป็นตัวแปรที่แสดงนัยถึงคุณลักษณะส่วนบุคคลแล้ว ยังแสดงถึงความรู้ความสามารถที่สั่งสมมาตามจำนวนครั้งของการย้ายถิ่นด้วย ประสบการณ์การย้ายถิ่นจึงน่าจะเป็นตัวแปรที่ช่วยให้ผู้ย้ายถิ่นสามารถปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตใหม่ได้ดีขึ้น

ผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นหลายครั้งจะปรับเปลี่ยนตนให้เข้ากับลักษณะชีวิตแบบเมืองได้ดี (Cousins and Nagpaul, 1979: 158) ดังเช่นการศึกษาในต่างประเทศ เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในเมืองโบกาต้า ประเทศโคลัมเบีย โดย Corno (1983: 162) ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นมาก่อนมีคะแนนเฉลี่ยของระดับอาชีพแรกสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ไม่มีประสบการณ์การย้ายถิ่น และการศึกษาของ Lee and Barringer (1978: 22-27) เรื่องการย้ายถิ่นและการเคลื่อนที่ทางสังคมของผู้ย้ายถิ่นในกรุงโซล เมืองเตกู และเมืองคอนจู ประเทศเกาหลีใต้ ก็พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นมากมีคะแนนเฉลี่ยของการเคลื่อนที่ทางสังคมสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นน้อย

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาในประเทศไทย โดย Goldstein et al. (1977: 23) เรื่องการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ที่พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นหลายครั้งมีส่วนของผู้ที่ประกอบอาชีพในระดับสูงสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นครั้งแรก เช่นเดียวกับการศึกษาของ Yongyuan (2001: 58, 76) ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดในภาคต่างๆ รวม 17 จังหวัด เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในประเทศไทย ซึ่งวัดการปรับตัวจากปัญหาในการดำรงชีวิตในช่วงเดือนแรกที่ย้ายถิ่นเข้าสู่ท้องถิ่นปลายทาง โดยพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่มี

ประสบการณ์การย้ายถิ่นมากกว่า 1 ครั้ง มีสัดส่วนของผู้ที่เกิดปัญหาด้านอาชีพต่ำกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นครั้งแรก (ร้อยละ 4.3 เปรียบเทียบกับร้อยละ 7.6) และเมื่อวัดการผสมกลมกลืนจากความพึงพอใจด้านสังคม ก็พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นมากกว่า 1 ครั้ง มีสัดส่วนของผู้ที่มีความพึงพอใจด้านสังคมสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นครั้งแรก (ร้อยละ 52.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 41.4) และเมื่อวัดการบูรณาการรวมหน่วย (integration) จากความตั้งใจที่จะอาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง ก็พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นมากกว่า 1 ครั้ง มีสัดส่วนของผู้ที่มีความตั้งใจที่จะอาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางอย่างถาวรสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นครั้งแรก (ร้อยละ 36.4 เปรียบเทียบกับร้อยละ 24.1) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 การศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า ผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นมากกว่า 1 ครั้ง มีสัดส่วนของผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดินสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นครั้งแรก (ร้อยละ 53.4 เปรียบเทียบกับร้อยละ 42.8) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การศึกษาอื่นๆ ก็มีข้อค้นพบทำนองเดียวกัน เช่น การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมือง โดย อุษณีย์ พึ่งปาน (2529: 90) ซึ่งสำรวจผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร เขตเทศบาลเมืองหาดใหญ่ เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานี ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นมากกว่า 1 ครั้ง มีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวด้านการมีกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดินสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นครั้งแรก และการศึกษาของ บุศรินทร์ สิทธิรัตนสุนทร (2536: 93-95) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปรับตัวของแรงงานย้ายถิ่นในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ก็พบในทำนองเดียวกันว่า คนงานย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นมากกว่ามีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวรวมทั้ง 4 ด้าน และการปรับตัวด้านอัตรมาโนทัศน์สูงกว่าคนงานย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นน้อยกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากอาชีพเดิมของคนงานย้ายถิ่นที่ไม่เคยย้ายถิ่นมาก่อนคือ อาชีพเกษตรกรรม การย้ายถิ่นจึงเป็นการย้ายโดยตรงจากสังคมชนบทเข้าสู่สังคมเมือง ทำให้ไม่เคยชินกับชีวิตในสังคมใหม่

อย่างไรก็ตาม การศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นของชาวนาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นผู้ย้ายถิ่นตามฤดูกาลที่เข้ามาประกอบอาชีพรับจ้างสามล้อในกรุงเทพมหานคร ผู้ย้ายถิ่นกลุ่มนี้จึงเป็นผู้ที่ย้ายถิ่นไปและกลับระหว่างท้องถิ่นต้นทางกับกรุงเทพมหานครบ่อยครั้ง อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่เป็นผลให้ผู้ย้ายถิ่นกลุ่มนี้ขาดแรงกระตุ้นในการปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตในกรุงเทพมหานคร (Textor, 1961: 45) และการศึกษาของ สมลักษณ์ วชิรพัฒน์ภูมิ (2529: 60) เรื่องความพึงพอใจในโอกาสความก้าวหน้าของการประกอบอาชีพของผู้ย้ายถิ่นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือในกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นมากกว่า 5 ครั้ง มีคะแนนเฉลี่ยของความพึงพอใจในโอกาสความก้าวหน้าของการประกอบอาชีพต่ำกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่น 2-5 ครั้ง และ 1 ครั้ง (154.45 คะแนน เปรียบเทียบ

กับ 171.00 คะแนน และ 171.11 คะแนน ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ เพราะผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นน้อยกว่ามักจะเป็นผู้ที่มีอายุน้อย เมื่อได้ทำงานที่ก่อให้เกิด รายได้จึงเกิดความพึงพอใจในโอกาสความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มี ประสบการณ์การย้ายถิ่นมากกว่า

การศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่พบว่า ผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์การ ย้ายถิ่นมากกว่าสามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นน้อยกว่า แต่เนื่องจากการ ศึกษาครั้งนี้สำรวจผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัด ซึ่งมีลักษณะโดยทั่วไปแตกต่างจากผู้ย้ายถิ่นทั่วไป ในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่า การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผกผันกับ ประสบการณ์การย้ายถิ่น

1.5.2.1.5 ภาคที่เกิด

ภาคที่เกิดของผู้ย้ายถิ่นเป็นแหล่งปลูกฝังค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมต่างๆ หากผู้ย้ายถิ่นอาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางที่มีลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมคล้ายคลึงกับภาคที่อยู่เดิม ก็จะทำให้ผู้ย้ายถิ่นปรับตัวได้ง่ายขึ้น ภาคที่เกิดจึงน่าจะเป็น ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

จากการทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การศึกษาส่วนใหญ่ใช้ ภาคที่ผู้ย้ายถิ่นจากมามิใช่ภาคที่ผู้ย้ายถิ่นเกิด แต่เนื่องจากการย้ายถิ่นในประเทศไทยมีลักษณะแบบ ลัดชั้นตอน คือเป็นการย้ายถิ่นจากจังหวัดที่เกิดมุ่งสู่กรุงเทพมหานครโดยตรง (ปราโมทย์ ประสาทกุล และพิมลพรรณ อิศรภักดี, 2540: 21) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำผลการศึกษาที่ผ่านมา มาทบทวนเพื่อเป็น แนวทางในการศึกษาครั้งนี้ นั่นคือ ผู้ย้ายถิ่นที่มาจากภาคเดียวกันกับท้องถิ่นปลายทางสามารถ ปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มาจากภาคอื่นๆ เช่น การศึกษาของ เสาวนิจ รัตนวิจิตร (2540: 64) เรื่อง การปรับตัวทางสังคมของเยาวชนแรงงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยวัดจากความพึงพอใจ ในกลุ่มหรือชุมชนที่ตนเป็นสมาชิก และพบว่าเยาวชนแรงงานที่มาจากภาคเดียวกันมีคะแนนเฉลี่ย ของการปรับตัวทางสังคมสูงกว่าเยาวชนแรงงานที่ไม่ได้มาจากภาคเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เยาวชนแรงงานที่มาจากภาคเดียวกันหรือมาจากวัฒนธรรมท้องถิ่นเดียวกันจะมีพฤติกรรม การแสดงออก ทักษะคิด และความคิดที่คล้ายคลึงและคล้ายตามกันได้ง่าย การปรับตัวด้านสังคมจึง เกิดขึ้นได้ดีกว่า ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Chamratrithirong et al. (1979: 51, 71) เรื่องการปรับตัว การผสมกลมกลืน และการบูรณาการรวมหน่วยของผู้ย้ายถิ่นใหม่ในกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นใหม่ที่มีเพื่อนบ้านจากท้องถิ่นเดียวกันมีส่วนของผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสูง กว่าผู้ย้ายถิ่นใหม่ที่มีเพื่อนบ้านมาจากต่างท้องถิ่นกัน (ร้อยละ 31.1 เปรียบเทียบกับร้อยละ 18.8)

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร จึงมักจะพบว่า ผู้ย้ายถิ่นที่มาจากภาคกลางสามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มาจากภาคอื่นๆ เช่น การศึกษาของ ศิริรัตน์ รุ่งเรืองยศ (2541: 91) เรื่องการปรับตัวของแรงงานย้ายถิ่นในโรงงานอุตสาหกรรมในกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าแรงงานย้ายถิ่นที่มาจากภาคกลางมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวสูงกว่าแรงงานย้ายถิ่นที่มาจากภาคอื่นๆ และการศึกษาของ ดุษฎี อายุวัฒน์ (2540: 100) เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลื่อนอาชีพของผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ก็พบในทำนองเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่มาจากภาคกลางมีส่วนของผู้ที่ยังคงอยู่ในการจ้างงานสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ (ร้อยละ 82.8 เปรียบเทียบกับร้อยละ 79.8, ร้อยละ 60.8 และร้อยละ 51.9 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การศึกษาในจังหวัดอื่นในภาคกลาง เรื่องการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตอุตสาหกรรมใหม่ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี โดย สุกัญญา อาชีวิวิทย์ (2534: 99) ก็พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่เกิดในภาคกลางมีส่วนของผู้ที่มีความพึงพอใจต่อการย้ายถิ่นสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่เกิดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคตะวันออก (ร้อยละ 18.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 13.5, ร้อยละ 10.7 และร้อยละ 7.1 ตามลำดับ)

สำหรับการศึกษาในชุมชนแออัด เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาชุมชนแออัดเชื้อเพลิงพัฒนา โดย อชิตยา นวลศรี (2528: 77) ก็พบในทำนองเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่มาจากภาคกลางมีส่วนของผู้ที่ปรับตัวด้านสังคมในระดับสูงสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ (ร้อยละ 40.5 เปรียบเทียบกับร้อยละ 34.6 และร้อยละ 31.8 ตามลำดับ)

ผู้ย้ายถิ่นที่มาจากภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ปรับตัวได้ไม่ด้นัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้มีความคิด ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี และพฤติกรรมตามแบบอย่างของตน แม้ว่าจะอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีลักษณะแบบเมืองสูงดังเช่นในกรุงเทพมหานคร ผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้ก็ยังคงมีวิถีชีวิตที่ยึดถือวัฒนธรรมเดิมของตน ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบในการศึกษาของ สุรัตน์ ชุ่มจิตต์ (2538: 121) เรื่องวิถีชีวิตของผู้ย้ายถิ่นชาวเหนือในมหานครกรุงเทพ ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นชาวเหนือยังคงใช้ภาษาถิ่น “คำเมือง” และนิยมรับประทานอาหารเหนือ และจะคบหาสมาคมเฉพาะผู้ที่มาจากภาคเหนือด้วยกัน สำหรับผู้ย้ายถิ่นที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเปรียบเสมือนตัวแทนของผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตชนบท ผู้ย้ายถิ่นจากภาคนี้ ย้ายถิ่นเพื่อหาเงินส่งกลับบ้าน จึงไม่ได้ตั้งใจมาเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของสังคมในกรุงเทพมหานคร (กลอสเนอร์, 2537: 95) ด้วยเหตุนี้ ผู้ย้ายถิ่นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงมีส่วนของผู้ที่ย้ายถิ่นกลับสู่ภูมิลำเนาเดิมสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มาจากภาคอื่นๆ (Chamratrithrong et al., 1979: 51) นอกจากนี้ การศึกษาของ กุลลักษณ์ เลิศภัทรพงศ์ (2536: 93) เรื่องสถานภาพการ

ย้ายถิ่นที่มีผลต่อลักษณะการทำงานของผู้อพยพเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ยังพบว่าผู้อพยพที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคะแนนเฉลี่ยของรายได้ต่ำกว่าผู้อพยพที่มาจากภาคอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทั้งนี้เพราะผู้อพยพจากภาคนี้เป็นกลุ่มประชากรที่ได้รับการเลือกสรรทางลบ กล่าวคือ ปัจจัยผลักดันของท้องถิ่นต้นทาง เช่น การเกษตรที่ไม่ได้ผลและการไม่มีที่ดินเพาะปลูกทำให้ผู้อพยพไม่มีหนทางเลือกอื่นต้องยอมรับรายได้เพียงเพื่อประทังชีวิตให้อยู่รอดไปวันๆ

อย่างไรก็ตาม การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปรับตัวของแรงงานย้ายถิ่นในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรปราการ โดย บุศรินทร์ สิทธิรัตนสุนทร (2536: 119-130) ซึ่งพบว่าแรงงานย้ายถิ่นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวรวมทั้ง 4 ด้าน สูงกว่าแรงงานย้ายถิ่นจากภาคอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องมาจากแรงงานย้ายถิ่นส่วนใหญ่เป็นผู้มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงเกิดการรวมกลุ่มขึ้นเป็นเหตุให้ผู้อพยพจากภาคอื่นๆ ต้องปรับตัวให้เข้ากับผู้อาศัยเดิมและผู้ที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้ แรงงานย้ายถิ่นที่มาจากภาคนี้ส่วนใหญ่จะย้ายถิ่นตามคำชักชวนของญาติหรือเพื่อนที่ทำงานอยู่ก่อน ซึ่งแตกต่างจากแรงงานย้ายถิ่นจากภาคกลางที่เป็นผู้อพยพมาตามลำพัง อีกทั้งแรงงานย้ายถิ่นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะไม่เลือกงานจึงมีความพึงพอใจในสภาพความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นใหม่มากกว่า

สำหรับผู้อพยพที่มาจากภาคใต้ พบว่าผู้อพยพในภาคนี้ ส่วนใหญ่มีเพื่อนสนิทในกรุงเทพมหานครเป็นผู้ที่มาจากภาคเดียวกัน และใช้ภาษาได้สนทนากับคนได้ด้วยกัน นอกจากนี้ยังรับประทานอาหารเช้าเกือบทุกวัน (เนาวรัตน์ ชิโนภาส, 2542: 140) ซึ่ง Germani (1965: 164-165) กล่าวว่า การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรม (accultulation) คือกระบวนการที่ผู้อพยพยอมรับวิถีชีวิตทั้งคุณค่า ทักษะคติ บทบาทและพฤติกรรมของสังคมในท้องถิ่นปลายทาง โดยไม่ปรากฏลักษณะวัฒนธรรมเดิมของตน ดังนั้น ผู้อพยพที่มาจากภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้จึงยังไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมในวิถีชีวิตแบบเมือง

การศึกษาที่ผ่านมาสรุปได้ว่า ผู้อพยพในกรุงเทพมหานครที่มาจากภาคกลางสามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้อพยพที่มาจากภาคอื่นๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมของภาคกลางมีลักษณะคล้ายคลึงกับกรุงเทพมหานครมากกว่าภาคอื่นๆ ผู้อพยพจึงไม่ต้องปรับตัวมากนัก แต่เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้นิยามศัพท์ของ “ผู้อพยพ” ที่แตกต่างจากการศึกษาข้างต้นที่กล่าวมา โดย ผู้อพยพ หมายถึง บุคคลซึ่งมีสถานที่อยู่อาศัยนอกชุมชนแออัดที่ศึกษา ผู้อพยพส่วนหนึ่งจึงอาจเป็นผู้ที่เกิดในกรุงเทพมหานคร และจากการทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ผู้อพยพที่เกิดในภาคเดียวกันกับท้องถิ่นปลายทางสามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้อพยพที่เกิดในภาคอื่นๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่า การปรับตัวของผู้อพยพแปรผันตามการถือกำเนิดในกรุงเทพมหานคร

1.5.2.1.6 ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน

ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือนเป็นตัวแปรที่แสดงถึงภาระต่างๆ ที่ผู้ย้ายถิ่นต้องรับผิดชอบ การเป็นหัวหน้าครัวเรือนทำให้ผู้ย้ายถิ่นต้องมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรค การดำรงชีวิตในท้องถิ่นปลายทาง ทั้งนี้เพราะความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและหน้าที่การงานของผู้ย้ายถิ่นส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดของครัวเรือน ดังนั้น ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือนจึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่สำคัญต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

การทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ เช่น การศึกษาของ Suharso et al. (1976: 10) เรื่องการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมือง 10 แห่ง ในประเทศอินโดนีเซีย ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนมีส่วนของผู้ที่ประสบความสำเร็จในการใช้ชีวิตในเขตเมืองสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีสถานภาพอื่นๆ และการศึกษาของ Montero (1979: 634-635) เรื่องการปรับตัวของผู้ลี้ภัยชาวเวียดนามในประเทศสหรัฐอเมริกา ก็พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ลี้ภัยที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนมีส่วนของผู้ที่มีงานทำสูงกว่าผู้ลี้ภัยที่มีสถานภาพอื่นๆ เช่นเดียวกับการศึกษาของ Davison and Shannon (1977: 200) เรื่องการปรับตัวด้านเศรษฐกิจของผู้ย้ายถิ่นชาวเม็กซิกันและผู้ย้ายถิ่นชาวนิโกรในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นทั้งสองเชื้อชาติที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนมีส่วนของผู้ที่มีความมั่นคงในงานสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีสถานภาพอื่นๆ

สำหรับการศึกษาในประเทศไทย พบว่าความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือนเป็นตัวแปรที่มีผู้ใช้ศึกษาเรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นไม่มากนัก การศึกษาส่วนใหญ่จะใช้ตัวแปรสถานภาพสมรสเพื่อบ่งชี้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวกับภาระต่างๆ ที่ผู้ย้ายถิ่นต้องรับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม การสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2539: 7, 11) ซึ่งพบว่ากรุงเทพมหานครมีส่วนของหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นโสดสูงกว่าสัดส่วนของหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นโสดทั่วทั้งประเทศ (ร้อยละ 16.9 เปรียบเทียบกับร้อยละ 5.1) และยังพบว่ากรุงเทพมหานครมีส่วนของหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นผู้ย้ายถิ่นสูงกว่าสัดส่วนของหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นผู้ย้ายถิ่นทั่วทั้งประเทศ (ร้อยละ 11.8 เปรียบเทียบกับร้อยละ 6.8) ข้อมูลดังกล่าวทำให้ทราบว่า การใช้ตัวแปรสถานภาพสมรสเพื่ออธิบายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานครยังไม่เพียงพอ ผู้วิจัยจึงใช้ตัวแปรความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือนเพื่ออธิบายการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นร่วมด้วย

การทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือนมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น โดยผู้ย้ายถิ่นที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนสามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีสถานภาพอื่นๆ เช่น การศึกษาของ Chamrathirong et al. (1979: 45) เรื่องการปรับตัว การผสมกลมกลืน และการบูรณาการรวมหน่วยของผู้ย้ายถิ่นใหม่ในกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นใหม่ที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนมีส่วนของผู้ที่ย้ายถิ่นออกจากกรุงเทพมหานครต่ำกว่าผู้ย้ายถิ่น

ใหม่ที่เป็นบุตร ญาติพี่น้อง และลูกจ้าง (ร้อยละ 16.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 33.3, ร้อยละ 20.8 และ ร้อยละ 40.0 ตามลำดับ) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ย้ายถิ่นที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ย้ายถิ่นด้วย เหตุผลทางเศรษฐกิจ การมีภาระต้องเลี้ยงดูครัวเรือนจึงเป็นแรงผลักดันที่ทำให้ผู้ย้ายถิ่นต้องปรับตัว เข้ากับสภาพทางเศรษฐกิจและทางสังคมของท้องถิ่นปลายทางให้ได้ เหตุผลดังกล่าวสอดคล้อง กับการศึกษาของ แครี ริคเตอร์ และคณะ (2540: 47) เรื่องการย้ายถิ่นเป็นการเพิ่มรายได้หรือเพิ่ม ความเครียดให้กับครอบครัวชนบท ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนมีส่วนของผู้ที่ส่งเงิน กลับบ้านสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่เป็นบุตร ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการปรับตัวด้าน เศรษฐกิจของผู้ย้ายถิ่นที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน

การศึกษาที่ผ่านมาให้ข้อค้นพบในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้เพราะหัวหน้า ครัวเรือนมีบทบาทสำคัญต่อความเป็นอยู่ในครัวเรือน ผู้ย้ายถิ่นที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนจึงต้องปรับตัว เพื่อความอยู่รอดทั้งของตนเองและสมาชิกในครัวเรือน ความคาดหวังจากสมาชิกจึงเป็นตัวกระตุ้นให้ เกิดแรงจูงใจที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต โดยแสดงออกเป็นพฤติกรรมปรับตัวให้เข้ากับชีวิต ใหม่ ซึ่งมีผลต่อสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า การ ปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามการเป็นหัวหน้าครัวเรือน

1.5.2.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยตัวแปร 2 ตัว คือ อาชีพ และรายได้ ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

1.5.2.2.1 อาชีพ

การย้ายถิ่นเป็นผลให้ผู้ย้ายถิ่นต้องแสวงหาอาชีพใหม่ที่ทำได้ และครัวเรือนดำรงชีวิตอยู่ได้ในท้องถิ่นปลายทาง อาชีพจึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึง คุณลักษณะของตัวผู้ย้ายถิ่น ซึ่งมีผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และการที่อาชีพแต่ละ ประเภทมีลักษณะที่แตกต่างกัน บางอาชีพต้องใช้ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ แต่บาง อาชีพต้องอาศัยแรงงานเพียงอย่างเดียว สิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

การทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ เช่น การศึกษาของ Kirkland (1984: 120) เรื่องการตั้งถิ่นฐานและการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นชาวอาร์มีเนียในเมืองซินนิย์ ประเทศออสเตรเลีย โดยวัดการปรับตัวด้านอาชีพจากการเปรียบเทียบอาชีพก่อนย้ายถิ่น อาชีพแรก หลังย้ายถิ่น และอาชีพปัจจุบัน การศึกษานี้พบว่า ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพการค้าและกรรมกรมี คะแนนเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพอื่นๆ การศึกษาของ Mahmood (1994: 516) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นชาวบังกลาเทศในประเทศญี่ปุ่น ก็พบใน ทำนองเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพการค้ามีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวด้านภาษา (ญี่ปุ่น)

สูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพอื่นๆ เช่นเดียวกับการศึกษาของ Lee and Barringer (1978: 13-14) เรื่องการย้ายถิ่นและการเคลื่อนที่ทางสังคมของผู้ย้ายถิ่นในกรุงโซล เมืองเตกู และเมืองคอนจู ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพการค้ามีคะแนนเฉลี่ยของการเคลื่อนที่ทางสังคมสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพอื่นๆ รวมทั้งการศึกษาของ Browning (1971: 291) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในเมืองมอนทรีออล ประเทศเม็กซิโก ที่พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพการค้ามีส่วนของผู้ที่ปรับตัวด้านอาชีพในระดับสูงสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพอื่นๆ

ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับการศึกษาในประเทศไทย เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดย วรณิ ตั้งเสาวภาคย์ (2543: 54) ที่พบว่าแรงงานย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ประกอบอาชีพค้าขายและบริการ มีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวสูงกว่าแรงงานย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม และแรงงานย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพการผลิตและก่อสร้าง ทั้งนี้เนื่องจากอาชีพค้าขายและบริการเป็นงานที่ต้องพบปะผู้คนมากมาย และยังต้องใช้ความรู้บ้างแม้ว่าจะไม่มากนัก จึงเกิดการเรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตในสังคมใหม่ได้ดี

อย่างไรก็ตาม การศึกษาเรื่องการศึกษารองจบในการย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองพัทยา โดย ศันสนีย์ ฉิมโสม (2529: 91) ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพในกระบวนการผลิตและกรรมกรมีส่วนของผู้ที่คิดว่าเมืองพัทยามีสภาพโดยทั่วไปดีกว่าท้องถิ่นต้นทางสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพบริการ การค้า วิชาชีพ และเสมียน (ร้อยละ 67.4 เปรียบเทียบกับร้อยละ 58.6, ร้อยละ 58.6, ร้อยละ 50.0 และร้อยละ 12.5 ตามลำดับ) ในขณะที่การศึกษาของ สมลักษณ์ วชิรพิพัฒน์ภูมิ (2529: 52) เรื่องความพึงพอใจในโอกาสความก้าวหน้าของการประกอบอาชีพของผู้ย้ายถิ่นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือในกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพบริการ มีคะแนนเฉลี่ยของความพึงพอใจในโอกาสความก้าวหน้าของการประกอบอาชีพสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพการค้า พนักงานขับยานพาหนะ และอาชีพในกระบวนการผลิตและกรรมกร (179.37 คะแนน เปรียบเทียบกับ 176.01 คะแนน, 154.88 คะแนน และ 151.05 คะแนน ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากผู้ที่ประกอบอาชีพต่างกัน ย่อมมีประสบการณ์และการรับรู้ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาชีพบริการและการค้าเป็นอาชีพที่เสี่ยงอันตรายน้อยกว่าอาชีพอื่นๆ ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพนี้จึงสามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพอื่น ส่วนการศึกษาของ สาโรช เนติธรรมกุล (2522: 52) เรื่องการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพรับจ้างมีส่วนของผู้ที่ไม่ต้องใช้เวลาค้นเค้นกับงานสูงกว่าอาชีพเกษตรกรรม และอาชีพอื่นๆ (ร้อยละ 20.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 18.0 และร้อยละ 5.5 ตามลำดับ)

แม้ว่าผลการศึกษาที่ผ่านมาจะไม่สามารถสรุปได้อย่างชัดเจนว่า อาชีพใดมีผลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น แต่ผลการวิจัยส่วนใหญ่พบว่า ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพการค้า

ปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่า การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามการประกอบอาชีพการค้า

1.5.2.2.2 รายได้

รายได้เป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น เนื่องจากรายได้สามารถตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในวิถีชีวิต ในท้องถิ่นปลายทาง อาจกล่าวได้ว่า ตัวแปรรายได้มีส่วนอย่างสำคัญต่อการดำรงชีวิตอย่างปกติสุขของผู้ย้ายถิ่น

การทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ เช่น การศึกษาของ Lee and Barringer (1978: 27) เรื่องการย้ายถิ่นและการเคลื่อนที่ทางสังคมของผู้ย้ายถิ่นในกรุงโซล เมืองเตกู และเมืองคอนจู ประเทศเกาหลีใต้ พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีรายได้สูงกว่ามีคะแนนเฉลี่ยของการเคลื่อนที่ทางสังคมสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีรายได้ต่ำกว่า ส่วนการศึกษาของ Montero (1979: 639) เรื่องการปรับตัวของผู้ลี้ภัยชาวเวียดนามในประเทศสหรัฐอเมริกา ก็พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ลี้ภัยชาวเวียดนามที่มีรายได้สูงกว่ามีสัดส่วนของผู้ที่ปรับตัวด้านเศรษฐกิจในระดับสูงสูงกว่าผู้ลี้ภัยที่มีรายได้ต่ำกว่า เช่นเดียวกับการศึกษาของ McCutcheon (1983: 122) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในเมืองสุราบายา ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีรายได้สูงมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวด้านอาชีพสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีรายได้ต่ำ รวมทั้งการศึกษาของ Kats (1983: 352) เรื่องการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพของผู้ย้ายถิ่นชาวรัสเซียในประเทศอิสราเอล โดยวัดการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพจากการเปรียบเทียบอาชีพก่อนย้ายถิ่นและอาชีพปัจจุบัน ที่พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่มีรายได้สูงมีคะแนนเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีรายได้ต่ำ นอกจากนี้ การศึกษาของ Samuel (1984: 52) เรื่องการปรับตัวด้านเศรษฐกิจของผู้ลี้ภัยในประเทศแคนาดา ก็พบว่าผู้ลี้ภัยที่มีรายได้สูงมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวด้านเศรษฐกิจสูงกว่าผู้ลี้ภัยที่มีรายได้ต่ำ

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาในประเทศไทย เช่น การศึกษาของ อุษณีย์ พึ่งปาน (2519: 68-70, 77-88) เรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมือง ซึ่งสำรวจผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร เขตเทศบาลเมืองหาดใหญ่ เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานี ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตเมืองและเขตชนบทที่มีรายได้ระดับสูงมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวด้านทรัพย์สินเครื่องใช้และการมีกรรมสิทธิ์ในบ้าน และที่ดินสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีรายได้ระดับปานกลาง และผู้ย้ายถิ่นที่มีรายได้ระดับต่ำ และการศึกษาของ วุฒิกิจ สุจินัย (2540: 73) เรื่องการปรับตัวของแรงงานย้ายถิ่นให้เข้ากับวิถีชีวิตใหม่ ซึ่งสำรวจผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดฉะเชิงเทรา ก็พบในทำนองเดียวกันว่า แรงงานย้ายถิ่นที่มีรายได้สูงมีสัดส่วนของผู้ที่ปรับตัวในระดับสูงสูงกว่าแรงงาน

ย้ายถิ่นที่มีรายได้ปานกลาง และมีรายได้ต่ำ (ร้อยละ 38.9 เปรียบเทียบกับร้อยละ 11.2 และร้อยละ 8.0 ตามลำดับ)

การศึกษาในกรุงเทพมหานคร ก็พบเช่นเดียวกับการศึกษาข้างต้น เช่น การศึกษาของ ภาณี แสณเจริญ (2527: 108) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นสตรีในกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นสตรีที่มีรายได้ 2,000 บาท ขึ้นไปมีสัดส่วนของผู้ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การ หรือสมาคมต่างๆ สูงกว่าผู้ย้ายถิ่นสตรีที่มีรายได้ 1,000-2,000 บาท และรายได้ต่ำกว่า 1,000 บาท (ร้อยละ 29.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 8.7 และร้อยละ 1.6 ตามลำดับ) การศึกษาของ สาโรช เนติธรรมกุล (2522: 69) เรื่องการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ก็พบในทำนองเดียวกันว่า แรงงานย้ายถิ่นที่มีรายได้สูงมีสัดส่วนของผู้ที่ต้องการจะเปลี่ยนงานใหม่ต่ำกว่า แรงงานย้ายถิ่นที่มีรายได้ปานกลาง และมีรายได้ต่ำ (ร้อยละ 15.6 เปรียบเทียบกับร้อยละ 16.4 และ ร้อยละ 28.7 ตามลำดับ) เช่นเดียวกับการศึกษาของ ศิริรัตน์ รุ่งเรืองยศ (2541: 54) เรื่องการปรับตัว ของแรงงานย้ายถิ่นในโรงงานอุตสาหกรรมในกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่าแรงงานย้ายถิ่นที่มีรายได้ สูงกว่ามีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวสูงกว่าแรงงานย้ายถิ่นที่มีรายได้ต่ำกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

นอกจากนี้ การศึกษาในจังหวัดอื่นๆ เช่น การศึกษาของ บุศรินทร์ ลิทธิรัตนสุนทร (2536: 93) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปรับตัวของคนงาน ย้ายถิ่นในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ก็พบเช่นเดียวกันว่า คนงานย้ายถิ่นที่มีรายได้สูงมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวด้านร่างกาย และด้านอัตมโนทัศน์สูงกว่า คนงานย้ายถิ่นที่มีรายได้ต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การศึกษาที่ผ่านมาให้ข้อค้นพบในทิศทางเดียวกันคือ รายได้เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัว โดยผู้ย้ายถิ่นที่มีรายได้สูงกว่าสามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่น ที่มีรายได้ต่ำกว่า หากผู้ย้ายถิ่นมีรายได้ไม่เพียงพอ การดำรงชีวิตในท้องถิ่นปลายทางย่อมเป็นไปได้ อย่างยากลำบาก ทั้งนี้เนื่องจากรายได้เป็นปัจจัยสำคัญให้สามารถตั้งถิ่นฐานได้อย่างมั่นคงและถาวร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่า การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามรายได้

1.5.2.3 ปัจจัยด้านสังคม

ปัจจัยด้านสังคม ประกอบด้วยตัวแปร 3 ตัว คือ การศึกษา การได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น และสถานภาพของท้องถิ่นต้นทาง ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

1.5.2.3.1 การศึกษา

การศึกษามีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้มีความรอบรู้และความสามารถที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ตลอดจนหาหนทางที่จะแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ การศึกษายังเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนฐานะทางสังคมของบุคคลด้วย การศึกษาจึงเป็นตัวแปรที่คาดว่าจะมีผลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นด้วยเช่นกัน

การทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศพบว่า ผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาสูงกว่าสามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาน้อยกว่า เช่น การศึกษา Lee and Barringer (1978: 1) เรื่องการย้ายถิ่นและการเคลื่อนที่ทางสังคมของผู้ย้ายถิ่นในกรุงโซล เมืองเตกู และเมืองคอนจู ประเทศเกาหลีใต้ พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาสูงมีคะแนนเฉลี่ยของการเคลื่อนที่ทางสังคมสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาน้อย และยังพบว่าการศึกษาเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเคลื่อนที่ทางสังคมมากกว่าตัวแปรอื่นๆ เช่นเดียวกับการศึกษาของ Corno (1983: 158) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในเมืองโบกาต้า ประเทศโคลัมเบีย ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาสูงมีคะแนนเฉลี่ยของระดับอาชีพแรกสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาน้อย และการศึกษาของ Horna (1973: 2) เรื่องการปรับตัวของผู้ลี้ภัยชาวเชโกสโลวาเกียในเมืองอัลเบอร์ตา ประเทศแคนาดา ซึ่งพบว่าผู้ลี้ภัยที่มีการศึกษาสูงกว่ามีสัดส่วนของผู้ที่ปรับตัวในระดับสูงสูงกว่าผู้ลี้ภัยที่มีการศึกษาน้อย รวมทั้งการศึกษาของ Kirklund (1984: 124) เรื่องการตั้งถิ่นฐานและการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นชาวอาร์มีเนียในเมืองซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย ที่พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาสูงกว่ามีสัดส่วนของผู้ที่ประกอบอาชีพด้านวิชาชีพสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาน้อยกว่า และยังพบว่าการปรับตัวด้านภาษาของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามระดับการศึกษา นอกจากนี้ การศึกษาของ Chiswick and Reptto (2001: 215) เรื่องการปรับตัวด้านภาษาของผู้ย้ายถิ่นในประเทศอิสราเอล ก็พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาสูงมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวด้านภาษา (ฮีบรู) สูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาน้อย

ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับการศึกษาในประเทศไทย เช่น การศึกษาของ ภาณี แสณเจริญ (2527: 102-103) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นสตรีในกรุงเทพมหานคร โดยวัดการปรับตัว (adjustment) จากความรู้สึกว่าเหว และพบว่าผู้ย้ายถิ่นสตรีจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ไม่ได้รับการศึกษามีสัดส่วนของผู้ที่รู้สึกว่าจะสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ได้รับการศึกษาระดับประถมต้น ประถมปลาย มัธยมต้น มัธยมปลาย อนุปริญญา และมหาวิทยาลัย (ร้อยละ 80.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 44.6, 38.1, 15.8, 33.3, 12.5 และ 6.7 ตามลำดับ) การศึกษารังนี้ยังวัดการบูรณาการรวมหน่วย (integration) จากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรหรือสมาคมต่างๆ ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นสตรีจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ไม่ได้รับการศึกษามีสัดส่วนของผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรหรือสมาคมต่างๆ สูงกว่าผู้ย้ายถิ่นสตรีที่ได้รับการศึกษาในระดับประถมต้น ประถมปลาย มัธยมต้น มัธยมปลาย อนุปริญญา และมหาวิทยาลัย (ร้อยละ 100.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 96.8, 90.5, 94.4, 66.7, 87.5 และ 50.5 ตามลำดับ) และการศึกษาของ งามลย์ คุปตะ

วาทิน (2532: 47) เรื่องปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความต้องการในการตั้งถิ่นฐานของผู้ย้ายถิ่นใหม่ใน กรุงเทพมหานคร ก็พบในทำนองเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นใหม่ที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษามีสัดส่วนของผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในบ้านสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นใหม่ที่มีการศึกษาค่ำกว่าระดับประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา (ร้อยละ 46.7 เปรียบเทียบกับร้อยละ 41.4, ร้อยละ 7.7 และร้อยละ 20.1 ตามลำดับ) เช่นเดียวกับการศึกษาของ เนาวรัตน์ ชีโนภาย (2542: 96) เรื่องวิถีชีวิตของผู้ย้ายถิ่นชาวใต้ใน กรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นชาวใต้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่ามีสัดส่วนของผู้ที่รับประทานอาหารเช้าทุกวันต่ำกว่าผู้ย้ายถิ่นชาวใต้ที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 48.6 เปรียบเทียบกับร้อยละ 57.0) นอกจากนี้ การศึกษาของ ยูวดี คุ่มเปลี่ยน (2541: 106) เรื่องการปรับบทบาททางสังคมของลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร ก็พบเช่นเดียวกันว่า ลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่มีการศึกษาสูงกว่ามีสัดส่วนของผู้ที่สามารถปรับบทบาททางสังคมในระดับสูงสูงกว่าลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่มีการศึกษาค่ำกว่า (ร้อยละ 80.5 เปรียบเทียบกับร้อยละ 0.0) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากลูกจ้างหญิงที่มีการศึกษาสูงจะมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จะตัดสินใจแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี

สำหรับการศึกษาในชุมชนแออัดก็ให้ข้อค้นพบเช่นเดียวกัน เช่น การศึกษาของ อทิตยา นวลศรี (2528: 58, 74) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาชุมชนแออัดเชื้อเพลิงพัฒนา โดยวัดการปรับตัวด้านเศรษฐกิจจากระดับของการประกอบอาชีพแรก และพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาในระดับสูงมีสัดส่วนของผู้ที่ปรับตัวด้านเศรษฐกิจในระดับสูงสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาในระดับต่ำ (ร้อยละ 18.2 เปรียบเทียบกับร้อยละ 9.6) และยังพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาในระดับสูงมีสัดส่วนของผู้ที่ปรับตัวด้านสังคมในระดับสูงสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาในระดับต่ำ (ร้อยละ 81.8 เปรียบเทียบกับร้อยละ 28.1) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นเดียวกับการศึกษาของ นริภรณ์ จงพิรเดชาพันธ์ (2541: 114) เรื่องการศึกษาแบบแผนการปรับตัวทางเศรษฐกิจของผู้ย้ายถิ่นที่เข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานครที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีสัดส่วนของผู้ที่สามารถปรับตัวทางเศรษฐกิจในระดับสูงสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง ปีที่ 6 และผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาค่ำกว่าระดับประถมศึกษาปีที่ 4 (ร้อยละ 39.3 เปรียบเทียบกับร้อยละ 18.5 และร้อยละ 22.1 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การศึกษาที่ผ่านมาสามารถสรุปได้ว่า ผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาสูงกว่าสามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาค่ำกว่า ทั้งนี้เนื่องจากผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาสูงกว่ามีความสามารถที่จะเรียนรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้ง่าย และสามารถใช้ความรู้ที่มีอยู่แสวงหาโอกาสใหม่ในชีวิต ตลอดจนแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ อีกทั้งยังประพடுத்தตนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตใหม่ใน

ท้องถิ่นปลายทางได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาค่ำกว่า ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่า การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามการศึกษา

1.5.2.3.2 การได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น

การได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น มีส่วนช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ย้ายถิ่น เช่น การเงิน ที่อยู่อาศัย การหางาน และความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน เป็นต้น การได้รับความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ จึงเปิดโอกาสให้ผู้ย้ายถิ่นปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่ได้เร็วขึ้น เครือข่ายทางสังคมที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ย้ายถิ่น จึงเป็นปัจจัยดึงดูดให้เกิดการย้ายถิ่น และนับได้ว่าเครือข่ายทางสังคมเป็นกลุ่มแรกๆ ที่ผู้ย้ายถิ่นมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและเกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตแบบเมืองจากคนกลุ่มนี้ ด้วยเหตุนี้ การได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นจึงน่าจะเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

การทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ เช่น การศึกษาของ Abu-Lughod (1961: 31) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในกรุงไคโร ประเทศอียิปต์ ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นสามารถปรับตัวได้ดีขึ้นเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มสังคมทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การศึกษาของ Horna (1973: 2) เรื่องการปรับตัวของผู้ลี้ภัยชาวเซโกสโลวะเกียในเมืองอัลเบอร์ตา ประเทศแคนาดา ก็พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ลี้ภัยที่มีผู้ให้ความช่วยเหลือในท้องถิ่นปลายทางมีสัดส่วนของผู้ที่ปรับตัวในระดับสูงสูงกว่าผู้ลี้ภัยที่ไม่มีผู้ให้ความช่วยเหลือ เช่นเดียวกับการศึกษาของ Montero (1979: 644-655) เรื่องการปรับตัวของผู้ลี้ภัยชาวเวียดนามในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งพบว่าผู้ลี้ภัยชาวเวียดนามที่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกามีสัดส่วนของผู้ที่ปรับตัวในระดับสูงสูงกว่าผู้ลี้ภัยชาวญี่ปุ่นและชาวจีนที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือ รวมทั้งการศึกษาของ Kirkland (1984: 120-122) เรื่องการตั้งถิ่นฐานและการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นชาวอาร์มีเนียในเมืองซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย ที่พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่มีญาติหรือเพื่อนสนิทอาศัยอยู่ในเมืองซิดนีย์สามารถปรับตัวด้านสังคมได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ไม่มีญาติหรือเพื่อนสนิทอาศัยอยู่ในเมืองนี้ และการศึกษาของ Mahmood (1994: 516) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นชาวบังกลาเทศในประเทศญี่ปุ่น ก็พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีผู้ให้ความช่วยเหลือในท้องถิ่นปลายทางมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวด้านภาษา (ญี่ปุ่น) สูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ไม่มีผู้ให้ความช่วยเหลือ

ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับการศึกษาในประเทศไทย เรื่องการปรับตัวทางสังคมของลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร โดย ยุติ กุ่มเปลียน (2541: 115-116) ที่พบว่าลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมในระดับสูงมีสัดส่วนของผู้ที่สามารถปรับตัวทางสังคมในระดับสูงสูงกว่าลูกจ้างหญิงที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมในระดับปานกลาง และระดับต่ำ (ร้อยละ 87.9 เปรียบเทียบกับร้อยละ 12.1 และร้อยละ 0.0 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากการมีกลุ่มผู้สนับสนุนส่งผลให้ลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นเกิดความสัมพันธ์และความคุ้นเคยกับบุคคลอื่นๆ ในสังคมได้ดี การปรับบทบาททางสังคมจึงดีขึ้นตามไปด้วย

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อค้นพบในจังหวัดอื่นๆ เช่น การศึกษาของ นภาพร โภยสมบูรณ์ (2523: 80) เรื่องการปรับตัวของกรรมกรที่ย้ายถิ่นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือในเหมืองแร่ จังหวัดภูเก็ต ซึ่งพบว่ากรรมกรย้ายถิ่นที่มีญาติอาศัยอยู่ในจังหวัดภูเก็ตมีสัดส่วนของผู้ที่ปรับตัวด้านอาชีพในระดับสูงสูงกว่ากรรมกรย้ายถิ่นที่ไม่มีญาติอาศัยอยู่ในจังหวัดภูเก็ต (ร้อยละ 80.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 49.6) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการศึกษาของ บุศรินทร์ ลิขธิรัตนสุนทร (2536: 93, 100) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปรับตัวของแรงงานย้ายถิ่นในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ก็พบในทำนองเดียวกันว่า คนงานย้ายถิ่นที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูงมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวรวมทั้ง 4 ด้าน การปรับตัวด้านร่างกาย และการปรับตัวด้านการพึ่งพาสูงกว่าคนงานย้ายถิ่นที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และยังพบว่าการสนับสนุนทางสังคมเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นมากกว่าตัวแปรอื่นๆ

สำหรับการศึกษาในชุมชนแออัด เรื่องการศึกษาแบบแผนการปรับตัวทางเศรษฐกิจของผู้ย้ายถิ่นที่เข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานครที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด โดย นริภรณ์ จงพิรเดชาพันธ์ (2541: 104) ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่ได้รับความช่วยเหลือจากญาติหรือเพื่อนบ้านมีสัดส่วนของผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดินสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ไม่เคยได้รับความช่วยเหลือจากญาติหรือเพื่อนบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การศึกษาของ ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล (2543: 34-35) เรื่องการศึกษารูปแบบการคบหาสมาคมของผู้ย้ายถิ่นชาวชนบทในกระบวนการปรับตัวให้เข้ากับสังคมเมืองในกรุงเทพมหานคร ก็พบเช่นเดียวกันว่า การได้รับความช่วยเหลือจากญาติหรือเพื่อนสนิทเป็นปัจจัยสำคัญต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นใหม่ กล่าวคือ ในระยะแรกที่ย้ายถิ่นเข้าสู่ชุมชนแออัด ญาติหรือเพื่อนสนิทจะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือทั้งเรื่องที่อยู่อาศัยและการหางานทำ

อย่างไรก็ตาม ยังมีการศึกษาที่ให้ข้อค้นพบในทิศทางตรงข้ามกับการศึกษาข้างต้น เช่น การศึกษาของ Yongyuan (2001: 77, 93, 106) ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดในภาคต่างๆ รวม 17 จังหวัด เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในประเทศไทย โดยวัดการผสมกลมกลืน จากความพึงพอใจด้านสังคม และพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีญาติหรือเพื่อนสนิทแต่ไม่ได้รับความช่วยเหลือมีสัดส่วนของผู้ที่มีความพึงพอใจด้านสังคมในระดับสูงสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ได้รับความช่วยเหลือจากญาติหรือเพื่อนสนิท และผู้ย้ายถิ่นที่ไม่มีญาติหรือเพื่อนสนิท (ร้อยละ 66.7 เปรียบเทียบกับร้อยละ 43.8 และร้อยละ 46.3 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และเมื่อ

วัดการบูรณาการรวมหน่วยจากความตั้งใจที่จะอาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง ก็พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่มีญาติหรือเพื่อนสนิทแต่ไม่ได้รับความช่วยเหลือมีส่วนของผู้ที่มีความตั้งใจที่จะอาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางอย่างถาวรสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ได้รับความช่วยเหลือจากญาติหรือเพื่อนสนิท และผู้ย้ายถิ่นที่ไม่มีญาติหรือเพื่อนสนิท (ร้อยละ 53.3 เปรียบเทียบกับร้อยละ 28.1 และร้อยละ 26.8 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

การศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่พบว่า ผู้ย้ายถิ่นที่ได้รับความช่วยเหลือสามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือ ซึ่งอาจเป็นเพราะการเอาชนะอุปสรรคในการดำรงชีวิตของผู้ย้ายถิ่นรุ่นแรกมีส่วนช่วยลดความยากลำบากในการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในรุ่นต่อไป (ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2522: 179) และการมีเครือข่ายทางสังคมยังช่วยลดต้นทุนและความเสี่ยงจากการย้ายถิ่น (Massey, 1990: 17) ผู้ย้ายถิ่นจึงมีแนวโน้มที่จะย้ายถิ่นไปในพื้นที่ที่ตนมีเครือข่ายทางสังคม (โยธิน แสงวดี, 2543: 1) เช่นเดียวกับการสำรวจผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร โดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2538: 15) ก็พบในลักษณะเดียวกันคือ ผู้ย้ายถิ่นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะอาศัยรวมกัน ในชุมชนแออัดฝั่งธนบุรี และผู้ย้ายถิ่นจากภาคเหนือจะอาศัยอยู่บริเวณฝั่งใต้ ส่วนผู้ย้ายถิ่นจากภาคใต้จะอาศัยอยู่ทางฝั่งเหนือและฝั่งตะวันออก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากผู้ย้ายถิ่นจะอาศัยข่าวสารเรื่องการหางานทำ และการหาที่อยู่อาศัยจากเครือข่ายและมิตรสหาย ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือหนุนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ จนกระทั่งผู้ย้ายถิ่นสามารถตั้งตัวได้ในท้องถิ่นแห่งใหม่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่า การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น

1.5.2.3.3 สถานภาพของท้องถิ่นต้นทาง

ผู้ย้ายถิ่นที่มาจากท้องถิ่นต่างกัน ย่อมมีลักษณะการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียม และประเพณีที่แตกต่างกัน หากว่าผู้ย้ายถิ่นอาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางที่มีสภาพแวดล้อมคล้ายคลึงกับท้องถิ่นต้นทาง ก็จะช่วยให้สามารถปรับเปลี่ยนตนเข้ากับสังคมใหม่ได้เร็วขึ้น ด้วยเหตุนี้ สถานภาพของท้องถิ่นต้นทางจึงน่าจะเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่มีผลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

การทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ เช่น การศึกษาของ Clark (1983: 80) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในกรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้ ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตเมืองมีส่วนของผู้ที่มีงานทำสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตชนบท (ร้อยละ 49.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 35.3) เช่นเดียวกับการศึกษาของ Como (1983: 179) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในเมืองโบคาต้า ประเทศโคลัมเบีย ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตเมืองมีคะแนนเฉลี่ยของความพึงพอใจในอาชีพสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตชนบท รวมทั้งการศึกษาของ Hendershot (1978: 108) เรื่อง

คุณภาพบ้านของผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร ประเทศไทยฟิลิปปินส์ โดยวัดคุณภาพบ้านจากระยะเวลาในการเดินทางไปทำงาน ขนาดของบ้าน เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องเรือน และจำนวนครอบครัวที่อาศัยอยู่ในบ้าน ซึ่งพบเช่นเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตเมืองมีสัดส่วนของผู้ที่มีคุณภาพบ้านในระดับสูงสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตชนบท

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาในประเทศไทย เช่น การศึกษาของ Tirasawat (1977: 137) เรื่องการมีลักษณะแบบเมือง และการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในประเทศไทย โดยสำรวจผู้ย้ายถิ่นในนครหลวงกรุงเทพ-ธนบุรีและเขตเทศบาลในภาคต่างๆ คือ ภาคกลาง ได้แก่ เขตเทศบาลเมืองสมุทรปราการ เขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี เขตเทศบาลเมืองลพบุรี และเขตเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ ภาคเหนือ ได้แก่ เขตเทศบาลเมืองพะเยา เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ เขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ เขตเทศบาลเมืองนครราชสีมา เขตเทศบาลเมืองชัยภูมิ และเขตเทศบาลเมืองวารินชำราบ และภาคใต้ ได้แก่ เขตเทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานี และเขตเทศบาลเมืองสงขลา ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตเมืองมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวด้านอาชีพสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตชนบท (4.3 คะแนน เปรียบเทียบกับ 3.5 คะแนน) และการศึกษาของ อุษณีย์ พึ่งปาน (2529: 44) ในกรุงเทพมหานคร เขตเทศบาลเมืองหาดใหญ่ เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานี เรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมือง ก็พบในทำนองเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตเมืองมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวด้านอาชีพสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตชนบทในทุกกลุ่มอายุ

การศึกษาของ Chamratrithirong et al. (1979: 52) เรื่องการปรับตัว การผสมกลมกลืน และการบูรณาการรวมหน่วยของผู้ย้ายถิ่นใหม่ในกรุงเทพมหานคร ก็พบเช่นกันว่า ผู้ย้ายถิ่นใหม่ที่มาจากเขตเทศบาลมีสัดส่วนของผู้ที่ต้องการอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นใหม่ที่มาจากเขตสุขาภิบาล และเขตชนบท (ร้อยละ 67.4 เปรียบเทียบกับร้อยละ 43.8 และร้อยละ 42.9 ตามลำดับ) การศึกษาของ งามลมัย คุปตะวาทีน (2532:47) เรื่องปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความต้องการในการตั้งถิ่นฐานของผู้ย้ายถิ่นใหม่ในกรุงเทพมหานคร ก็พบในทำนองเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นใหม่ที่มาจากเขตเทศบาลมีสัดส่วนของผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในบ้านสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นใหม่ที่มาจากเขตสุขาภิบาล และเขตชนบท (ร้อยละ 29.2 เปรียบเทียบกับร้อยละ 16.9 และร้อยละ 6.1 ตามลำดับ) เช่นเดียวกับการศึกษาของ กุลลักษณ์ เลิศภัทรพงศ์ (2536: 67) เรื่องสถานภาพการย้ายถิ่นที่มีผลต่อลักษณะการทำงานของผู้อพยพเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตเมืองมีสัดส่วนของผู้ที่ประกอบอาชีพด้านวิชาชีพ บริหาร และเสมียนสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตชนบท (ร้อยละ 30.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 9.0) รวมถึงการศึกษาของ เนาวรัตน์ ชีโนภาส (2542: 90) เรื่องวิถีชีวิตของผู้ย้ายถิ่นชาวใต้ในกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นชาวใต้ที่มาจากเขตเมืองมีสัดส่วนของผู้ที่ใช้ภาษาถิ่นใต้ทุกครั้งเมื่อสนทนากับคนใต้ด้วยกันต่ำกว่าผู้ย้ายถิ่นชาวใต้ที่มาจากเขตชนบท

(ร้อยละ 43.3 เปรียบเทียบกับร้อยละ 56.3) และการศึกษาของ สมลักษณ์ วชิรพิพัฒนภูมิ (2529: 52) เรื่องความพึงพอใจในโอกาสความก้าวหน้าของการประกอบอาชีพของผู้ย้ายถิ่นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือในกรุงเทพมหานคร ก็พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตเมืองมีคะแนนเฉลี่ยของความพึงพอใจในโอกาสความก้าวหน้าของการประกอบอาชีพสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตชนบท (165.79 คะแนน เปรียบเทียบกับ 163.43 คะแนน) แต่ความแตกต่างดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อย่างไรก็ตาม การศึกษาเรื่องการศึกษารองจบในการย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองพัทยา โดย ศันสนีย์ ฉิมโฉม (2529: 90) ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตชนบทมีสัดส่วนของผู้ที่คิดว่าเมืองพัทยามีสภาพโดยทั่วไปดีกว่าท้องถิ่นต้นทางสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตเมือง (ร้อยละ 63.6 เปรียบเทียบกับร้อยละ 55.8) เช่นเดียวกับการศึกษาของ Yongyuan (2001: 58, 93, 106) ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดในภาคต่างๆ รวม 17 จังหวัด เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในประเทศไทย โดยวัดการปรับตัวจากปัญหาในการดำรงชีวิตในช่วงเดือนแรกที่ย้ายถิ่นเข้าสู่ท้องถิ่นปลายทาง และพบว่าผู้ย้ายถิ่นมาจากเขตชนบทมีสัดส่วนของผู้ที่สามารถปรับตัวโดยไม่เกิดปัญหาในการดำรงชีวิตสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตเมือง (ร้อยละ 68.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 57.5)

จากผลการศึกษาที่กล่าวไว้ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตเมืองปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตชนบท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้อาศัยอยู่ในเขตเมืองมีลักษณะของทุนมนุษย์สูงกว่า จึงปรับตัวได้ดี ในขณะที่ผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตชนบทต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างจากเขตชนบท จึงทำให้ผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตนี้ปรับตัวได้ไม่ดี ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่า การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามการเป็นเขตเมืองของท้องถิ่นต้นทาง

1.6 สมมุติฐานของการศึกษา

จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยตั้งสมมุติฐานหลักและสมมุติฐานรองของการศึกษารั้งนี้ ดังนี้

1.6.1 สมมุติฐานหลัก

ผู้ย้ายถิ่นที่มีลักษณะของปัจจัยหลักและปัจจัยรองที่แตกต่างกันน่าจะปรับตัวแตกต่างกัน

1.6.2 สมมุติฐานรอง

สมมุติฐานรองที่ระบุความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวกับปัจจัยหลักและปัจจัยรองมีดังนี้

- 1) การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง
- 2) การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามเพศชาย
- 3) การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันกับอายุเมื่อย้ายถิ่น

- 4) การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามการเป็น โสค
- 5) การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันกับประสบการณ์การย้ายถิ่น
- 6) การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามการถือกำเนิดในกรุงเทพมหานคร
- 7) การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามการเป็นหัวหน้าครัวเรือน
- 8) การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามการประกอบอาชีพการค้า
- 9) การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามรายได้
- 10) การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามการศึกษา
- 11) การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น
- 12) การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามการเป็นเขตเมืองของท้องถิ่นต้นทาง

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผู้วิจัยคาดว่าจะสามารถนำผลการศึกษารื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขต ธนบุรี กรุงเทพมหานคร ไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อสนับสนุนการวางแผน การกำหนดนโยบาย รวมถึง มาตรการต่างๆ ที่จะแก้ปัญหาค่าความเป็นอยู่ของผู้ย้ายถิ่นให้ดีขึ้นดังที่ผู้ย้ายถิ่นคาดหวังไว้ อีกทั้งยังเป็นแนวทางเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและตอบสนองความต้องการของผู้ย้ายถิ่นให้สามารถดำรงชีวิต ในสังคมเมืองได้อย่างปกติสุขและยั่งยืน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีระเบียบวิธีวิจัยซึ่งประกอบด้วย แหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษา ประชากรเป้าหมาย ขนาดของตัวอย่าง และวิธีเลือกตัวอย่าง วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล นิยามศัพท์ นิยามตัวแปร ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา และการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล ดังนี้

2.1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษา

กรณีศึกษาในการศึกษานี้คือ ผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ที่ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายของการศึกษานี้คือ ประชากรผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเป็นระยะเวลานานกว่า 6 เดือน และเป็นผู้มีงานทำ จากข้อมูลของสำนักพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร (2544: 49) พบว่า ในปี พ.ศ. 2544 ชุมชนแออัดในเขตธนบุรีมีทั้งสิ้น 44 ชุมชน มีประชากรในชุมชนแออัด 58,095 คน และมีจำนวนครัวเรือน 13,499 ครัวเรือน

2.3 ขนาดของตัวอย่างและวิธีเลือกตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดขนาดของตัวอย่างและวิธีเลือกตัวอย่างในการศึกษานี้ ดังนี้

2.3.1 ขนาดของตัวอย่าง

การศึกษานี้คำนวณขนาดของตัวอย่างจากสูตรของ Askin and Colton (1963: 151-152) ดังนี้

$$n = \frac{NZ^2 pq}{Nd^2 + Z^2 pq}$$

เมื่อ	n	คือ	ขนาดของตัวอย่าง
	N	คือ	ขนาดของประชากร
	Z	คือ	ค่าจากตารางแจกแจงแบบปกติแสดงถึงความเชื่อมั่นของการประมาณค่า
	p	คือ	ความน่าจะเป็นของประชากร
	q	คือ	$1 - p$
	d	คือ	ระดับความคลื่อนคลาด

ประชากรของการเลือกตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือครัวเรือนในชุมชนแออัดในเขตธนบุรีจำนวน 13,499 ครัวเรือน ซึ่งมีทั้งครัวเรือนที่มีผู้ย้ายถิ่นและครัวเรือนที่ไม่มีผู้ย้ายถิ่น แต่การศึกษาครั้งนี้ต้องการศึกษาเฉพาะครัวเรือนที่มีผู้ย้ายถิ่น และโดยเหตุที่ผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนครัวเรือนที่มีผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดให้โอกาสที่ครัวเรือนในชุมชนแออัดในเขตธนบุรีจะมีผู้ย้ายถิ่นเท่ากับร้อยละ 50 (คือ $p = 0.50$) กำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 (นั่นคือ ค่า $Z = 1.96$) และกำหนดระดับความคลื่อนคลาด (d) เท่ากับ 0.05 จึงสามารถคำนวณขนาดของตัวอย่างได้ดังนี้

$$\begin{aligned}
 n &= \frac{13,499 (1.96)^2 (0.50) (0.50)}{13,499 (0.05)^2 + (1.96)^2 (0.50) (0.50)} \\
 &= \frac{13,499 (3.8416) (0.50) (0.50)}{13,499 (0.0025) + (3.8416) (0.50) (0.50)} \\
 &= \frac{12964.4396}{33.7475 + 0.9604} \\
 &= \frac{12964.4396}{34.7079} \\
 &= 373.5299
 \end{aligned}$$

ผลลัพธ์จากการคำนวณแสดงว่าขนาดของตัวอย่างของการศึกษาครั้งนี้ คือ 374 ราย แต่เพื่อป้องกันความผิดพลาดในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล อันจะเป็นเหตุให้ต้องตัดกรณีตัวอย่างบางรายออกไปและเป็นผลให้มีกรณีตัวอย่างน้อยเกินไป ผู้วิจัยจึงเพิ่มขนาดของตัวอย่างเป็น 500 ราย

2.3.2 วิธีเลือกตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แผนแบบการเลือกตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) ดังนี้

2.3.2.1 การเลือกตัวอย่างขั้นตอนที่ 1

หน่วยตัวอย่างในขั้นตอนนี้ คือ ชุมชนแออัด ในการนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งขนาดของชุมชนแออัดเป็น 2 ประเภท ตามเกณฑ์การแบ่งของสำนักงานสถิติแห่งชาติ คือชุมชนแออัดที่มีจำนวนครัวเรือนน้อยกว่า 350 ครัวเรือน และชุมชนแออัดที่มีจำนวนครัวเรือนตั้งแต่ 350 ครัวเรือน ขึ้นไป จากนั้นเลือกชุมชนแออัดที่มีจำนวนครัวเรือนน้อยกว่า 350 ครัวเรือน มา 3 ชุมชน จาก 33 ชุมชน และชุมชนแออัดที่มีจำนวนครัวเรือนตั้งแต่ 350 ครัวเรือน ขึ้นไป ซึ่งเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่มา 2 ชุมชน จาก 11 ชุมชน ด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling)

2.3.2.2 การเลือกตัวอย่างขั้นตอนที่ 2

หน่วยตัวอย่างในขั้นตอนนี้ คือ ครัวเรือน ดังได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า แต่ละชุมชนมีทั้งครัวเรือนที่มีผู้ย้ายถิ่นและครัวเรือนที่ไม่มีผู้ย้ายถิ่น ผู้วิจัยจึงคำนวณหาครัวเรือนที่มีผู้ย้ายถิ่น โดยกำหนดให้ในแต่ละชุมชนมีครัวเรือนที่มีผู้ย้ายถิ่นเท่ากับร้อยละ 50 หลังจากนั้นจึงเลือกครัวเรือนตัวอย่างจากแต่ละชุมชนให้เป็นสัดส่วนกับขนาดของครัวเรือนที่มีผู้ย้ายถิ่นในชุมชนนั้นๆ ได้จำนวนครัวเรือนตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 500 ครัวเรือน ดังรายละเอียดที่ปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนครัวเรือน จำนวนครัวเรือนที่คาดหมายว่ามีผู้ย้ายถิ่น และจำนวนครัวเรือนตัวอย่าง จำแนกตามขนาดของชุมชนแออัด

ขนาดของชุมชนแออัด และชื่อของชุมชนที่ตกเป็นตัวอย่าง	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนครัวเรือน	
		ที่คาดหมายว่า มีผู้ย้ายถิ่น	จำนวนครัวเรือน ตัวอย่าง
ตั้งแต่ 350 ครัวเรือน ขึ้นไป			
ชุมชนโกวบือพัฒนา	500	250	187
ชุมชนสายสัมพันธ์	413	207	155
น้อยกว่า 350 ครัวเรือน			
ชุมชนสุทธาราม	200	100	75
ชุมชนเจริญนคร 66	120	60	45
ชุมชนมะนาวหวาน	100	50	38
รวม	1,333	667	500

2.3.2.3 การเลือกตัวอย่างขั้นตอนที่ 3

หน่วยตัวอย่างในขั้นตอนนี้คือ ผู้ย้ายถิ่นในครัวเรือนตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการเลือกผู้ย้ายถิ่นจากครัวเรือนตัวอย่างมาครัวเรือนละ 1 คน โดยเจาะจงเลือกเฉพาะผู้ย้ายถิ่นที่มีงานทำ และอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดมานานกว่า 6 เดือน

2.4. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กรณีตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบบสอบถามดังกล่าวแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ย้ายถิ่น ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน อาชีพ รายได้ และการศึกษา

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการย้ายถิ่น ได้แก่ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง อายุเมื่อย้ายถิ่น ประสบการณ์การย้ายถิ่น ภาวที่เกิด การได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น และสถานภาพของท้องถิ่นต้นทาง

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจด้านที่อยู่อาศัย ความพึงพอใจด้านสังคม และความพึงพอใจด้านอาชีพ โดยพิจารณาจากความเป็นอยู่ในช่วง 3 เดือน ที่ผ่านมา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการปรับตัวให้เข้ากับความต้องการของคน

ผู้วิจัยใช้ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างแบบสอบถามสำหรับการศึกษาครั้งนี้ และได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาขอคำแนะนำในการแก้ไขให้สมบูรณ์ต่อไป

2.5 นิยามศัพท์

คำศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาเรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีนิยามดังนี้

การย้ายถิ่น หมายถึง การย้ายจากสถานที่อื่นเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดอันเป็นสถานที่อยู่ปัจจุบัน การย้ายสถานที่อยู่ภายในชุมชนแออัดที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันไม่นับเป็นการย้ายถิ่น

ผู้ย้ายถิ่น หมายถึง บุคคลซึ่งมีสถานที่อยู่สุดท้ายนอกชุมชนแออัดที่ศึกษา และอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดอันเป็นสถานที่อยู่ปัจจุบันนานกว่า 6 เดือน และเป็นผู้มีงานทำ

ชุมชนแออัด หมายถึง ชุมชนส่วนใหญ่ที่มีอาคารหนาแน่น ไร้ระเบียบและชำรุดทรุดโทรม ประชาชนอาศัยอยู่อย่างแออัด มีสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมอันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้อยู่อาศัย โดยถือเกณฑ์ความหนาแน่นของบ้านเรือนอย่างน้อย 15 หลังคาเรือน ต่อพื้นที่ 1 ไร่ (สำนักพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร, 2544: 2) ในเขตธนบุรีมี

ชุมชนแออัดทั้งสิ้น 44 ชุมชน เป็นชุมชนแออัดที่มีขนาดตั้งแต่ 350 ครัวเรือน ขึ้นไป จำนวน 11 ชุมชน และชุมชนแออัดที่มีขนาดน้อยกว่า 350 ครัวเรือน จำนวน 33 ชุมชน

เขตเมือง หมายถึง เขตเทศบาลที่ตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาในพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 เขตเมืองจำแนกเป็น 3 ประเภท คือ เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล

เขตชนบท หมายถึง พื้นที่นอกเขตเทศบาล

2.6 นิยามตัวแปร

ในการศึกษาเรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ครั้งนี้ ผู้วิจัยให้นิยามตัวแปรตามและตัวแปรอิสระดังนี้

2.6.1 ตัวแปรตาม

ตัวแปรตามของการศึกษาคือ การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น ซึ่งหมายถึง การแสดง ความพึงพอใจในด้านต่างๆ คือ ความพึงพอใจด้านที่อยู่อาศัย ความพึงพอใจด้านสังคม และความพึงพอใจด้านอาชีพที่เกิดขึ้นจากการตอบสนองความต้องการของผู้ย้ายถิ่น ทั้งนี้หากผู้ย้ายถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของตนได้เป็นอย่างดีแล้ว ย่อมหมายถึงสามารถปรับตัวให้อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางได้อย่างดีตามไปด้วย

การศึกษาเรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นครั้งนี้ นำแนวคิดของ Adler (1977: 44) มาประยุกต์ใช้โดยพิจารณาจากความสามารถในการตอบสนองความต้องการของบุคคลเพื่อให้ได้รับความพึงพอใจสูงสุด โดยวัดจากความพึงพอใจในด้านต่างๆ ของผู้ย้ายถิ่น คือ ความพึงพอใจด้านที่อยู่อาศัย ความพึงพอใจด้านสังคม และความพึงพอใจด้านอาชีพ

ผู้วิจัยมีหลักเกณฑ์วัดการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น โดยพิจารณาจากความพึงพอใจในสภาพความเป็นอยู่ในช่วง 3 เดือน ที่ผ่านมาว่า ผู้ย้ายถิ่นมีความพึงพอใจด้านที่อยู่อาศัย ความพึงพอใจด้านสังคม และความพึงพอใจด้านอาชีพในระดับใด ความพึงพอใจในด้านต่างๆ ดังกล่าวนอกจากจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสามารถในการตอบสนองความต้องการของผู้ย้ายถิ่นแล้วยังเป็นตัวบ่งชี้ถึงการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นอันเป็นการตอบสนองความต้องการของตนในท้องถิ่นใหม่ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในท้องถิ่นปลายทางได้อย่างราบรื่น การศึกษาคครั้งนี้ ผู้วิจัยมีเกณฑ์การให้คะแนนความพึงพอใจ ดังนี้

พอใจมาก	5	คะแนน
พอใจ	4	คะแนน
เฉยๆ	3	คะแนน
ไม่พอใจ	2	คะแนน
ไม่พอใจมาก	1	คะแนน

ข้อคำถามเกี่ยวกับการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีจำนวน 24 ข้อ คะแนนการปรับตัวจึงมีพิสัยเท่ากับ 24 คะแนน ถึง 120 คะแนน

2.6.2 ตัวแปรอิสระ

การศึกษาครั้งนี้แบ่งตัวแปรอิสระเป็น 2 กลุ่ม คือ ปัจจัยหลักและปัจจัยรอง ตัวแปรอิสระภายใต้ปัจจัยหลักและปัจจัยรองมีดังนี้

2.6.2.1 ปัจจัยหลัก

ตัวแปรภายใต้ปัจจัยหลัก คือระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง ซึ่งหมายถึง จำนวนปีที่ผู้ย้ายถิ่นอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน

2.6.2.2 ปัจจัยรอง

ปัจจัยรองมี 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคม มีรายละเอียดดังนี้

2.6.2.2.1 ปัจจัยด้านประชากร

ปัจจัยด้านประชากรประกอบด้วยตัวแปร 6 ตัว คือ เพศ อายุเมื่อย้ายถิ่น สถานภาพสมรส ประสบการณ์การย้ายถิ่น ภาคที่เกิด และความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน มีรายละเอียดดังนี้

1) เพศของผู้ย้ายถิ่น แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

- ชาย
- หญิง

2) อายุเมื่อย้ายถิ่น หมายถึง อายุเต็มปีบริบูรณ์ขณะย้ายถิ่นเข้าสู่ชุมชนแออัดที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน

3) สถานภาพสมรส หมายถึง ประเภทของสถานภาพสมรสของผู้ย้ายถิ่น แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

- โสด
- สมรสและอยู่กับคู่สมรส
- ม่าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส

4) ประสบการณ์การย้ายถิ่น หมายถึง จำนวนครั้งที่ผู้ย้ายถิ่นเคยย้ายถิ่นนับรวมการย้ายถิ่นครั้งล่าสุด ซึ่งเป็นการย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน

5) ภาคที่เกิด หมายถึง ภาคที่ผู้ย้ายถิ่นเกิด แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

- กรุงเทพมหานคร
- ภาคกลาง (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร)
- ภาคเหนือ
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ภาคใต้

6) ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน หมายถึง สถานภาพของผู้ย้ายถิ่นในครัวเรือนของตน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

- หัวหน้าครัวเรือน
- คู่สมรส
- บุตร
- ผู้อาศัย

2.6.2.2.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจประกอบด้วยตัวแปร 2 ตัว คือ

1) อาชีพ หมายถึง ประเภทหรือชนิดของงานหลักที่ผู้ย้ายถิ่นทำอยู่ แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

- ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้า
- ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริการ
- ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการการผลิต
- ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการขนส่งและการคมนาคม
- ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับเสมียน งานบริหาร ชุกรการ และจัดดำเนินการ

2) รายได้ หมายถึง รายได้ต่อเดือนจากการประกอบอาชีพและรายได้อื่นๆ ของผู้ย้ายถิ่น

2.6.2.2.3 ปัจจัยด้านสังคม

ปัจจัยด้านสังคมประกอบด้วยตัวแปร 3 ตัว คือ

- 1) การศึกษา หมายถึง จำนวนปีที่ผู้ย้ายถิ่นได้รับการศึกษาในระดับสูงสุด
- 2) การได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น หมายถึง ความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ที่ผู้ย้ายถิ่นได้รับเมื่อย้ายถิ่นครั้งล่าสุดเข้าสู่ชุมชนแออัดที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน เช่น ที่พักอาศัย การทำงาน การเงิน และการเข้าสังคม เป็นต้น โดยความช่วยเหลือที่ผู้ย้ายถิ่นได้รับอาจมาจากญาติ เพื่อน หรือนายจ้าง ซึ่งเป็นผู้ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตแก่ผู้ย้ายถิ่น จากข้อคำถามเกี่ยวกับการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น ผู้วิจัยให้คะแนนตามจำนวนเรื่องที่ผู้ย้ายถิ่นได้รับความช่วยเหลือ ซึ่งมีจำนวน 4 เรื่อง หรือ 4 คะแนน ดังนั้น คะแนนในส่วนนี้มีพิสัยเท่ากับ 0 คะแนน ถึง 4 คะแนน
- 3) สถานภาพของท้องถิ่นต้นทาง หมายถึง สถานภาพของท้องถิ่นที่ผู้ย้ายถิ่นอาศัยอยู่ในท้องถิ่นต้นทางก่อนย้ายเข้าสู่ชุมชนแออัด แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้
 - เขตเมือง
 - เขตชนบท

2.7 ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบกรณีศึกษา โดยเลือกศึกษาผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด ข้อสรุปหรือข้อค้นพบที่ได้จึงเป็นการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดเท่านั้น ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวอาจมีลักษณะการปรับตัวแตกต่างจากผู้ย้ายถิ่นในพื้นที่อื่น นอกจากนี้ การศึกษาเรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นควรใช้แผนแบบการวิจัยตามยาว (longitudinal design) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และถูกต้องเหมาะสมกับการศึกษาเรื่องนี้ แต่เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและเวลา การศึกษาครั้งนี้จึงศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยตามขวาง (cross-sectional design) ซึ่งอาจมีผลต่อความถูกต้องของข้อมูล

2.8 การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูลในการศึกษานี้มีดังนี้

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้วยสถิติเชิงพรรณนา โดยนำเสนอข้อมูลระดับกลุ่มด้วยการแจกแจงความถี่และการกระจายอัตราร้อยละ และนำเสนอข้อมูลระดับช่วงขึ้นไปด้วยการแจกแจงความถี่ การกระจายอัตราร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด

2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย การศึกษาครั้งนี้แบ่งวิธีวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน คือ

2.1 การวิเคราะห์การแปรผันสองทาง (bivariate analysis) โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (simple regression analysis) เพื่อทดสอบสมมุติฐานที่ตั้งไว้และศึกษาความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปร ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางใดและในระดับใด

2.2 การวิเคราะห์การแปรผันหลายทาง (multivariate analysis) ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ในระดับหลายตัวแปรคือ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระหลายตัวพร้อมกัน แบ่งวิธีการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน คือ

2.2.1 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติ (multiple regression analysis) เป็นการวิเคราะห์เพื่อศึกษาว่าตัวแปรอิสระมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่อย่างไร โดยควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ

2.2.2 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis) เป็นการวิเคราะห์เพื่อค้นหากลุ่มของตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายการแปรผันของตัวแปรตามได้ดีที่สุด และเพื่อศึกษาว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่เข้าสู่สมการการถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนสามารถอธิบายการแปรผันของตัวแปรตามได้เพิ่มขึ้นเพียงใด

อนึ่ง ก่อนที่จะวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์การถดถอย ซึ่งได้แก่ (1) ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (2) ค่าเคลื่อนคลาดมีการแจกแจงแบบปกติ (3) ความแปรปรวนของค่าเคลื่อนคลาดมีค่าคงที่ และ (4) ค่าเคลื่อนคลาดเป็นอิสระต่อกัน (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก ก) ผลการตรวจสอบพบว่าข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ไม่ละเมิดเงื่อนไขของการวิเคราะห์การถดถอย ยกเว้นตัวแปรอิสระสองตัวที่ละเมิดเงื่อนไขข้อที่ 3 คือ ความแปรปรวนของค่าเคลื่อนคลาดมีค่าคงที่ กล่าวคือ ตัวแปรประสบการณ์การย้ายถิ่นและตัวแปรรายได้ ซึ่งผู้วิจัยได้แก้ไขโดยการใช้อัลกอริทึมฐาน 10 ของตัวแปรทั้งสองแทนการใช้ค่าแท้จริง เมื่อสร้างแผนภาพการกระจายของตัวแปรทั้งสอง พบว่าความแปรปรวนของค่าเคลื่อนคลาดมีลักษณะคงที่ ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขของการวิเคราะห์การถดถอย ดังนั้น ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จึงเป็นข้อมูลที่สามารถใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยได้โดยไม่เกิดปัญหาความเคลื่อนคลาดหรือขาดความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์

บทที่ 3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ส่วน ส่วนแรกเป็นการพรรณาลักษณะทั่วไปของผู้ย้ายถิ่น ส่วนที่ 2 เป็นการพรรณนาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น และส่วนสุดท้ายเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น ซึ่งแบ่งเป็นการวิเคราะห์การแปรผันสองทาง โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย และการวิเคราะห์การแปรผันหลายทาง โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติและการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน รายละเอียดของการวิเคราะห์ในแต่ละส่วนมีดังนี้

3.1 ลักษณะทั่วไปของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

การนำเสนอลักษณะทั่วไปของผู้ย้ายถิ่นเป็นการนำเสนอข้อมูลทั่วไปของตัวแปรอิสระภายใต้ปัจจัยหลักและปัจจัยรอง โดยรูปแบบการนำเสนอขึ้นอยู่กับระดับของตัวแปร กล่าวคือ ตัวแปรระดับกลุ่ม ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส ภาวที่เกิด ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน อาชีพ และสถานภาพของท้องถิ่นต้นทางนั้น ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลของตัวแปรเหล่านี้โดยใช้การแจกแจงความถี่และการกระจายอัตราร้อยละ ส่วนตัวแปรระดับช่วงขึ้นไป ได้แก่ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง อายุเมื่อย้ายถิ่น ประสบการณ์การย้ายถิ่น รายได้ การศึกษา และการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นนั้น นอกจากผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่และการกระจายอัตราร้อยละแล้ว ผู้วิจัยยังนำเสนอค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุดด้วย ลักษณะทั่วไปของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร (ดังปรากฏในตารางที่ 2) มีรายละเอียดดังนี้

1) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง

การศึกษาครั้งนี้ พบว่าผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีสัดส่วนของผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลา 10 ปี และมากกว่า สูงที่สุด (ร้อยละ 39.0) รองลงไป คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลา 0-4 ปี (ร้อยละ 37.8) และผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลา 5-9 ปี (ร้อยละ 23.2) ผู้ย้ายถิ่นอาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลาเฉลี่ย 9.0 ปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 8.6 ปี โดยมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 1 ปี และ 45 ปี ตามลำดับ

ตารางที่ 2 คุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ภายใต้ปัจจัยหลัก และปัจจัยรอง

ปัจจัยหลักและปัจจัยรอง	อัตราร้อยละ	จำนวน
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง		
0-4 ปี	37.8	189
5-9 ปี	23.2	116
10 ปี และมากกว่า	39.0	195
รวม	100.0	500
$\bar{X} = 9.0$ $SD = 8.6$ $Min = 1.0$ $Max = 45.0$		
เพศ		
ชาย	53.8	269
หญิง	46.2	231
รวม	100.0	500
อายุเมื่อย้ายถิ่น		
ต่ำกว่า 15 ปี	5.0	25
15-19 ปี	17.4	87
20-24 ปี	17.0	85
25-29 ปี	22.0	110
30-34 ปี	15.0	75
35 ปี และมากกว่า	23.6	118
รวม	100.0	500
$\bar{X} = 26.4$ $SD = 8.7$ $Min = 11.0$ $Max = 69.0$		
สถานภาพสมรส		
โสด	20.2	101
สมรสและอยู่กับคู่สมรส	76.2	381
ม่าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส	3.6	18
รวม	100.0	500

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ปัจจัยหลักและปัจจัยรอง	อัตราร้อยละ	จำนวน
ประสบการณ์การย้ายถิ่น		
1 ครั้ง	63.0	315
2 ครั้ง	21.2	106
3 ครั้ง และมากกว่า	16.8	79
รวม	100.0	500
$\bar{X} = 1.7$	$SD = 1.4$	$Min = 1.0$
		$Max = 14.0$
ภาคที่เกิด		
กรุงเทพมหานคร	13.4	67
ภาคกลาง (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร)	20.8	104
ภาคเหนือ	10.8	54
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	50.6	253
ภาคใต้	4.4	22
รวม	100.0	500
ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน		
หัวหน้าครัวเรือน	47.6	238
คู่สมรส	35.0	175
บุตร	3.6	18
ผู้อาศัย	13.8	69
รวม	100.0	500
อาชีพ		
ผู้ประกอบการค้า	30.0	150
ผู้ประกอบการบริการ	11.0	55
ผู้ประกอบการในกระบวนการการผลิต	43.6	218
ผู้ประกอบการขนส่งและการคมนาคม	12.6	63
ผู้ประกอบการเกี่ยวกับเสมียน งานบริหาร ชุรการ และจัดดำเนินการ	2.8	14
รวม	100.0	500

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ปัจจัยหลักและปัจจัยรอง	อัตราร้อยละ	จำนวน
รายได้		
น้อยกว่า 2,000 บาท	1.8	9
2,000 – 3,999 บาท	9.6	48
4,000 – 5,999 บาท	27.6	138
6,000 – 7,999 บาท	23.2	116
8,000 – 9,999 บาท	15.8	79
10,000 บาท และมากกว่า	22.0	110
รวม	100.0	500
$\bar{X} = 7,661.5$ $SD = 5443.3$ $Min = 200.0$ $Max = 50,000.0$		
การศึกษา		
0 ปี	3.4	17
1 – 6 ปี	60.4	302
7 – 9 ปี	12.4	62
10 ปีและมากกว่า	23.8	119
รวม	100.0	500
$\bar{X} = 6.8$ $SD = 3.4$ $Min = 0.0$ $Max = 16.0$		
การได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น		
ไม่ได้รับความช่วยเหลือ	28.4	142
ได้รับความช่วยเหลือ 1 เรื่อง	53.8	127
ได้รับความช่วยเหลือมากกว่า 1 เรื่อง	14.8	231
รวม	100.0	500
$\bar{X} = 1.4$ $SD = 1.2$ $Min = 0.0$ $Max = 4.0$		

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ปัจจัยหลักและปัจจัยรอง	อัตราร้อยละ	จำนวน
สถานภาพของท้องถิ่นต้นทาง		
เขตเมือง	39.6	198
เขตชนบท	60.4	302
รวม	100.0	500

หมายเหตุ	\bar{X}	คือ	ค่าเฉลี่ย	Min	คือ	ค่าต่ำสุด
	SD	คือ	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	Max	คือ	ค่าสูงสุด

2) เพศ

ตัวอย่างของการศึกษาครั้งนี้มีสัดส่วนของเพศชายสูงกว่าเพศหญิงเล็กน้อย (ร้อยละ 53.8 เปรียบเทียบกับร้อยละ 46.2)

3) อายุเมื่อย้ายถิ่น

เมื่อพิจารณาอายุเมื่อย้ายถิ่น พบว่าผู้ย้ายถิ่นมีสัดส่วนของผู้ที่ย้ายถิ่นเมื่ออายุ 35 ปี และมากกว่า สูงที่สุด (ร้อยละ 23.6) รองลงไป คือ ผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเมื่ออายุ 25-29 ปี (ร้อยละ 22.0) 15-19 ปี (ร้อยละ 17.4) 20-24 ปี (ร้อยละ 17.0) 30-34 ปี (ร้อยละ 15.0 ปี) และต่ำกว่า 15 ปี (ร้อยละ 5.0) ตามลำดับ ซึ่งผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ย้ายถิ่นในวัยหนุ่มสาว โดยมีอายุเฉลี่ยเมื่อย้ายถิ่นเท่ากับ 26.4 ปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 8.7 ส่วนอายุเมื่อย้ายถิ่นมีค่าต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 11 ปี และ 69 ปี ตามลำดับ

4) สถานภาพสมรส

ในด้านสถานภาพสมรสของผู้ย้ายถิ่น พบว่ากลุ่มตัวอย่างประมาณ 4 ใน 5 (ร้อยละ 76.2) เป็นผู้ที่สมรสและอยู่กับคู่สมรส รองลงไป คือ ผู้ที่เป็นโสด (ร้อยละ 20.2) และกลุ่มที่มีสัดส่วนต่ำที่สุด คือ ผู้ที่เป็นม่าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส (ร้อยละ 3.6)

5) ประสบการณ์การย้ายถิ่น

กลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนของผู้ที่ย้ายถิ่น 1 ครั้ง สูงที่สุด (ร้อยละ 63.0) รองลงไป คือ ผู้ที่ย้ายถิ่น 2 ครั้ง (ร้อยละ 21.2) และผู้ที่ย้ายถิ่น 3 ครั้ง และมากกว่า (ร้อยละ 16.8) โดยมีประสบการณ์การย้ายถิ่นเฉลี่ย 1.7 ครั้ง ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.4 และมีประสบการณ์การย้ายถิ่นต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 1 ครั้ง และ 14 ครั้ง ตามลำดับ

6) ภาคที่เกิด

เมื่อพิจารณาภาคที่ผู้ย้ายถิ่นเกิด พบว่าผู้ย้ายถิ่นกว่าครึ่งเกิดที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 50.6) รองลงไป คือ ภาคกลาง (ร้อยละ 20.8) กรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 13.4) ภาคเหนือ (ร้อยละ 10.8) และภาคใต้ (ร้อยละ 4.4)

7) ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน

สำหรับคุณลักษณะด้านนี้ พบว่าผู้ย้ายถิ่นเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 47.6) เป็นหัวหน้าครัวเรือน รองลงไป คือ คู่สมรส (ร้อยละ 35.0) ผู้อาศัย (ร้อยละ 13.8) และบุตร (ร้อยละ 3.6)

8) อาชีพ

สำหรับคุณลักษณะด้านอาชีพ พบว่าผู้ย้ายถิ่นกว่า 2 ใน 5 (ร้อยละ 43.6) เป็นผู้ประกอบอาชีพในกระบวนการการผลิตและกรรมกร รองลงไป คือ ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้า (ร้อยละ 30.0) ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการขนส่งและการคมนาคม (ร้อยละ 12.6) และผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริการ (ร้อยละ 11.0) ส่วนผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับเสมียน งานบริหาร ชุกรการ และจัดดำเนินการ มีเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 2.8)

9) รายได้

คุณลักษณะด้านรายได้ พบว่าผู้ย้ายถิ่นมีสัดส่วนของผู้ที่มีรายได้ 4,000-5,999 บาท สูงที่สุด (ร้อยละ 27.6) รองลงไป คือ ผู้ย้ายถิ่นที่มีรายได้ 6,000-7,999 บาท (ร้อยละ 23.2) 10,000 บาท และมากกว่า (ร้อยละ 22.0) 8,000-9,999 บาท (ร้อยละ 15.8) 2,000-3,999 บาท (ร้อยละ 9.6) และน้อยกว่า 2,000 บาท (ร้อยละ 1.8) ตามลำดับ โดยผู้ย้ายถิ่นมีรายได้เฉลี่ย 7,661.5 บาท มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5443.3 และมีรายได้ต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 200 บาท และ 50,000 บาท ตามลำดับ

10) การศึกษา

ผู้ย้ายถิ่นมีสัดส่วนของผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา (1-6 ปี) สูงที่สุด (ร้อยละ 60.4) รองลงไป คือ ผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและสูงกว่า คือ มีการศึกษา 10 ปี และมากกว่า (ร้อยละ 23.8) ผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คือ มีการศึกษา 7-9 ปี (ร้อยละ 12.4) และผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา (ร้อยละ 3.4) ตามลำดับ โดยผู้ย้ายถิ่นมีจำนวนปีการศึกษาโดยเฉลี่ย 6.8 ปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.4 และมีจำนวนปีการศึกษาต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 0 ปี และ 16 ปี ตามลำดับ

11) การได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น

เมื่อพิจารณาการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น พบว่าผู้ย้ายถิ่นมีสัดส่วนของผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น 1 เรื่อง สูงที่สุด (ร้อยละ 53.8) รองลงไป คือ ผู้ที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น (ร้อยละ 28.4) และผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นมากกว่า 1 เรื่อง ขึ้นไป (ร้อยละ 14.8) โดย

ผู้ย้ายถิ่นมีคะแนนเฉลี่ยของการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นเท่ากับ 1.4 คะแนน มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.2 และมีคะแนนการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 0 คะแนน และ 4 คะแนน ตามลำดับ

12) สถานภาพของท้องถิ่นต้นทาง

สำหรับคุณลักษณะด้านสถานภาพของท้องถิ่นต้นทาง พบว่าผู้ย้ายถิ่นมาจากเขตชนบทสูงกว่าเขตเมือง (ร้อยละ 60.4 และร้อยละ 39.6 ตามลำดับ)

3.2 การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในส่วนนี้เป็นการตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาในประการแรก คือการศึกษาลักษณะการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้ ผู้วิจัยให้คำนิยามของการปรับตัวคือ การแสดงความพึงพอใจในด้านที่อยู่อาศัย ความพึงพอใจด้านสังคม และความพึงพอใจด้านอาชีพ ที่เกิดขึ้นจากการตอบสนองความต้องการของผู้ย้ายถิ่น ทั้งนี้หากผู้ย้ายถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของตนได้เป็นอย่างดีแล้ว ย่อมหมายถึงการเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในการปรับตัว

คะแนนการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 500 ราย ซึ่งเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจด้านที่อยู่อาศัย ความพึงพอใจด้านสังคม และความพึงพอใจด้านอาชีพ รวม 24 ข้อ คะแนนการปรับตัวมีพิสัยเท่ากับ 24 คะแนน ถึง 120 คะแนน การกระจายของคะแนนการปรับตัวมีค่าตั้งแต่ 55 คะแนน ถึง 109 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวเท่ากับ 83.1 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 9.1 จึงสรุปได้ว่า ผู้ย้ายถิ่นตัวอย่างปรับตัวได้ในระดับค่อนข้างดี รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุดของคะแนนการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด
การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น (n = 500)	83.1	9.1	55	109

ภาพรวมของการปรับตัว (ดังปรากฏในตารางที่ 4) พบว่าผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่รู้สึกพึงพอใจในการตอบสนองความต้องการของตน โดยผู้ย้ายถิ่นมีความพึงพอใจกับค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงานมากที่สุด (ร้อยละ 75.8) และรู้สึกพึงพอใจกับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน (ร้อยละ 70.8) แต่รู้สึกเฉยๆ กับความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นนอกเหนือจากเพื่อนบ้านและเพื่อนที่ทำงาน (ร้อยละ 52.8) สำหรับความรู้สึกไม่

ตารางที่ 4 การกระจายอัตราร้อยละของความพึงพอใจในลักษณะการปรับตัวด้านต่างๆ

ลักษณะการปรับตัว (n = 500)	ความพึงพอใจ					รวม
	พอใจมาก	พอใจ	เฉยๆ	ไม่พอใจ	ไม่พอใจมาก	
การปรับตัวด้านที่อยู่อาศัย						
1. สภาพของตัวบ้าน	11.2	53.0	23.8	9.8	2.2	100.0
2. ไฟฟ้าในที่อยู่อาศัย	9.8	64.4	9.8	13.2	2.8	100.0
3. น้ำประปาในที่อยู่อาศัย	9.6	68.8	9.2	9.6	2.8	100.0
4. ห้องสุขาในที่อยู่อาศัย	6.2	61.2	12.8	12.6	7.2	100.0
5. สภาพทางเท้าในชุมชน	7.6	56.6	12.2	17.0	6.6	100.0
6. ไฟฟ้าตามทางเดิน	9.2	56.0	9.2	14.8	10.8	100.0
7. ความสะอาดและความมีระเบียบ เรียบร้อยของชุมชน	6.4	56.0	12.6	16.6	8.4	100.0
8. ความปลอดภัยในชีวิต	14.6	56.0	11.6	11.6	6.2	100.0
9. ความปลอดภัยในทรัพย์สิน	15.4	55.8	11.0	11.8	6.0	100.0
10. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงาน	75.8	12.4	5.6	4.2	2.0	100.0
การปรับตัวด้านสังคม						
11. ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน	37.6	49.2	8.8	3.6	0.8	100.0
12. ความสัมพันธ์กับเพื่อนที่ทำงาน	39.2	52.2	7.4	0.8	0.4	100.0
13. ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น	1.8	26.0	52.8	14.6	4.8	100.0
14. การมีส่วนร่วมในงานต่างๆ ของชุมชน	1.6	10.6	16.6	38.2	33.0	100.0
15. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชน	0.6	6.4	7.4	23.2	62.4	100.0
16. การยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน	10.4	70.8	12.0	6.0	0.8	100.0
17. การเลื่อนฐานะทางสังคม	4.2	43.6	17.2	26.0	9.0	100.0
การปรับตัวด้านอาชีพ						
18. ลักษณะของงานที่ทำอยู่	17.2	65.0	8.4	6.2	3.2	100.0
19. ชั่วโมงการทำงาน	16.6	56.2	9.8	12.8	4.6	100.0
20. ความมั่นคงในงานที่ทำอยู่	10.4	38.0	13.6	23.6	14.4	100.0
21. ความก้าวหน้าในงานที่ทำอยู่	6.2	32.8	22.2	26.6	12.2	100.0
22. สภาพแวดล้อมในการทำงาน	13.4	67.6	10.6	6.8	1.6	100.0
23. ความปลอดภัยในการทำงาน	23.8	61.4	4.8	6.0	4.0	100.0
24. ผลตอบแทนจากการทำงาน	5.2	47.0	15.8	24.0	8.0	100.0

พึงพอใจ พบว่าผู้ย้ายถิ่นรู้สึกไม่พึงพอใจกับการมีส่วนร่วมในงานต่างๆ ของชุมชน (ร้อยละ 38.2) และรู้สึกไม่พึงพอใจกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนมากที่สุด (ร้อยละ 62.4) เหตุที่ผู้ย้ายถิ่นมีแผนแบบความพึงพอใจเช่นนี้เพราะชุมชนแออัดมีลักษณะเด่นด้านกายภาพคือ สถานที่ตั้งของชุมชนตั้งอยู่บริเวณใจกลางเมือง ใกล้แหล่งงาน และการคมนาคมสะดวก และลักษณะด้านสังคมของกลุ่มผู้ย้ายถิ่น คือ ผู้ย้ายถิ่นมักย้ายถิ่นตามคำชักชวนของญาติมิตร เพื่อนร่วมงานจึงเป็นเพื่อนที่มาจากภูมิลำเนาเดียวกัน ความสนิทสนมจึงมีมาก ผู้ย้ายถิ่นจึงไม่ต้องการการปรับตัวมากนัก แต่ถ้าเป็นบุคคลอื่น ผู้ย้ายถิ่นจะไม่ค่อยให้ความสนิทสนม การมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นหรือการมีส่วนร่วมในงานต่างๆ ของสมาชิกในชุมชน ผู้ย้ายถิ่นจึงมีความพึงพอใจในระดับต่ำ นอกจากนี้ ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีฐานะยากจน เป็นผู้หาเช้ากินค่ำ จึงมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนน้อย

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของการปรับตัวด้านที่อยู่อาศัย (ข้อคำถามที่ 301-310) พบว่าผู้ย้ายถิ่นกว่าครึ่งหนึ่งรู้สึกพึงพอใจสภาพที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 53.0) และประมาณ 3 ใน 5 รู้สึกพึงพอใจกับไฟฟ้า น้ำประปา และห้องสุขาภายในที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 64.4, ร้อยละ 68.8 และร้อยละ 61.2 ตามลำดับ) เมื่อสอบถามสภาพแวดล้อมภายนอกบ้าน ก็พบเช่นเดียวกันว่า 3 ใน 5 รู้สึกพึงพอใจกับสภาพทางเท้า ไฟฟ้าตามทางเดิน และความสะอาดและความมีระเบียบเรียบร้อยของชุมชน (ร้อยละ 56.6, ร้อยละ 56.0 และร้อยละ 56.0 ตามลำดับ) ผู้ย้ายถิ่นกว่าครึ่งเช่นกันที่รู้สึกพึงพอใจกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (ร้อยละ 56.0 และร้อยละ 55.8) แต่ที่น่าสนใจคือ ผู้ย้ายถิ่นถึง 4 ใน 5 ตอบว่า รู้สึกพึงพอใจกับค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงานมากที่สุด (ร้อยละ 75.8) เป็นที่น่าสังเกตว่า ความพึงพอใจด้านที่อยู่อาศัยของผู้ย้ายถิ่นส่วนหนึ่งเกิดจากการได้รับความช่วยเหลือด้านสาธารณูปโภคจากภาครัฐ

การปรับตัวด้านสังคม (ข้อคำถามที่ 311-317) พบว่า ประมาณครึ่งหนึ่งรู้สึกพึงพอใจกับความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านและเพื่อนที่ทำงาน (ร้อยละ 49.2 และร้อยละ 52.2) ส่วนความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นนอกเหนือจากเพื่อนบ้านและเพื่อนที่ทำงาน กลับรู้สึกเฉยๆ (ร้อยละ 52.8) ดังนั้น เมื่อสอบถามถึงการมีส่วนร่วมในงานต่างๆ ของสมาชิกในชุมชน จึงพบว่าผู้ย้ายถิ่น 2 ใน 5 รู้สึกไม่พึงพอใจ (ร้อยละ 38.2) ในขณะที่ผู้ย้ายถิ่นถึง 3 ใน 5 รู้สึกไม่พึงพอใจกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนมากที่สุด (ร้อยละ 62.4) สำหรับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน พบว่าผู้ย้ายถิ่นถึง 7 ใน 10 รู้สึกพึงพอใจกับเรื่องนี้ (ร้อยละ 70.8) ส่วนการเลื่อนฐานะทางสังคม พบว่าเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 43.6) ที่รู้สึกพึงพอใจกับการปรับตัวในด้านนี้

การปรับตัวด้านอาชีพ (ข้อคำถามที่ 318-324) พบว่า ประมาณ 7 ใน 10 รู้สึกพึงพอใจในงานที่ทำอยู่ (ร้อยละ 65.0) เมื่อสอบถามถึงรายละเอียดพบว่า ประมาณ 3 ใน 5 รู้สึกพึงพอใจกับชั่วโมงในการทำงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน และความปลอดภัยในการทำงาน (ร้อยละ 56.2, ร้อยละ 67.6 และร้อยละ 61.4 ตามลำดับ) ในด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงานที่ทำอยู่ พบว่าประมาณ 2 ใน 5 ที่รู้สึกพึงพอใจในเรื่องเหล่านี้ (ร้อยละ 38.0 และร้อยละ 32.8 ตามลำดับ) แต่มีเพียง 1 ใน 10 เท่านั้น (ร้อยละ 5.2) ที่รู้สึกพึงพอใจกับผลตอบแทนที่ได้รับจากการทำงานมากที่สุด

3.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

การศึกษาในส่วนนี้เป็นการตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาในประการที่ 2 คือ การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม (คือ การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น) กับตัวแปรอิสระ (คือ ตัวแปรภายใต้ปัจจัยหลักและปัจจัยรอง) ในการนี้ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์การแปรผันสองทาง และส่วนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์การแปรผันหลายทาง ดังนี้

3.3.1 การวิเคราะห์การแปรผันสองทาง

การวิเคราะห์ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์การแปรผันสองทางเพื่อทดสอบสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และศึกษาระดับของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระแต่ละตัวด้วยการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย โดยก่อนที่จะใช้การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย ผู้วิจัยต้องตรวจสอบข้อมูลว่าเป็นไปตามเงื่อนไขของการวิเคราะห์หรือไม่ ดังได้กล่าวถึงแล้วในหัวข้อ 2.8 ในบทที่ 2 และพบว่าตัวแปรอิสระ 2 ตัว คือ ประสบการณ์การย้ายถิ่น และรายได้ ที่จะเมิดเงื่อนไขในข้อที่ 3 คือความแปรปรวนของค่าเคลื่อนคลาดมีค่าคงที่ และผู้วิจัยได้แก้ไขโดยการนำค่าลอการิทึมฐาน 10 ของตัวแปรทั้งสองนี้แทนค่าแท้จริง ในการวิเคราะห์การถดถอยในบทนี้จะเรียกตัวแปรที่เป็นค่าลอการิทึมฐาน 10 ของประสบการณ์การย้ายถิ่นและตัวแปรที่เป็นค่าลอการิทึมฐาน 10 ของรายได้ว่า ตัวแปรประสบการณ์การย้ายถิ่นและตัวแปรรายได้ ตามลำดับ

นอกจากนี้ การใช้วิธีวิเคราะห์ดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงระดับของตัวแปรเป็นหลัก กล่าวคือตัวแปรที่นำเข้าสู่การวิเคราะห์ต้องเป็นตัวแปรระดับช่วงขึ้นไป หากเป็นตัวแปรที่ต่ำกว่าระดับนี้ จะต้องแปลงให้เป็นตัวแปรหุ่น (dummy variable) สำหรับการศึกษาครั้งนี้มีตัวแปรอิสระที่ต้องแปลงให้เป็นตัวแปรหุ่น 6 ตัว คือ ตัวแปรเพศ สถานภาพสมรส ภาวที่เกิด ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน อาชีพ และสถานภาพของท้องถิ่นต้นทาง โดยกำหนดให้กลุ่มตามสมมุติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้มีค่าเท่ากับ 1 ส่วนกลุ่มอื่นๆ มีค่าเท่ากับ 0 ดังนี้

เพศ	กำหนดให้	1 คือ เพศชาย
		0 คือ เพศหญิง
สถานภาพสมรส	กำหนดให้	1 คือ โสด
		0 คือ สถานภาพสมรสอื่นๆ
ภาวที่เกิด	กำหนดให้	1 คือ การถือกำเนิดใน กรุงเทพมหานคร
		0 คือ การถือกำเนิดในภาคอื่นๆ

ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน	กำหนดให้	1	คือ	หัวหน้าครัวเรือน
		0	คือ	สถานภาพอื่นๆ
อาชีพ	กำหนดให้	1	คือ	อาชีพการค้า
		0	คือ	อาชีพอื่นๆ
สถานภาพของท้องถิ่นต้นทาง	กำหนดให้	1	คือ	เขตเมือง
		0	คือ	เขตชนบท

ผลการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย ปรากฏในตารางที่ 5 ส่วนรายละเอียดเชิงเหตุผลของการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายมีดังนี้

3.3.1.1 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง พบว่าเป็นความสัมพันธ์ทางบวกและเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่เป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ($r = 0.041$) และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางไม่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น ทั้งนี้อธิบายได้ว่า วิถีชีวิตแบบเมืองเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ย้ายถิ่นที่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยยาวนานเกิดความต้องการสิ่งต่างๆ มากขึ้น แต่คุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่นกลับไม่เอื้อให้สามารถตอบสนองความต้องการเหล่านี้ได้ ดังนั้น ผู้ย้ายถิ่นที่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยยาวนานจึงมีความพึงพอใจในวิถีชีวิตในท้องถิ่นปลายทางไม่แตกต่างจากผู้ย้ายถิ่นที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ไม่นาน

3.3.1.2 เพศ

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับเพศ พบว่าเป็นความสัมพันธ์ทางบวกและเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่เป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ($r = 0.016$) และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า เพศไม่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น ทั้งนี้ให้เหตุผลได้ว่า พฤติกรรมการปรับตัวของบุคคลเป็นผลมาจากการรับรู้ประสบการณ์ต่างๆ ในอดีตมากกว่าเหตุผลทางชีววิทยา กล่าวคือ การจัดการด้านสังคมและวัฒนธรรม ทำให้เพศหญิงสามารถทดแทนความเสียเปรียบทางชีววิทยา โดยผ่านการเรียนรู้ทางสังคม (สุเทพ สุนทรเกสัช, 2540: 291-292) ประกอบกับในปัจจุบัน เพศหญิงมีบทบาทในสังคมเช่นเดียวกับเพศชาย ความต้องการที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ จึงไม่แตกต่างจากเพศชาย แต่เนื่องจากผู้ย้ายถิ่นทั้งเพศชายและเพศหญิงมีคุณลักษณะที่ไม่เอื้อต่อการตอบสนองความต้องการของตน กล่าวคือ การศึกษาต่ำและไร้ทักษะฝีมือแรงงาน จึงทำให้ผู้ย้ายถิ่นไม่ว่าเพศชายหรือเพศหญิงปรับตัวได้ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

สมมุติฐาน	<i>a</i>	<i>b</i>	<i>t</i>	<i>r</i>	ผลการทดสอบ
1. การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง	82.683	0.043	0.914	0.041	4
2. การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามเพศชาย	82.913	0.291	0.358	0.016	4
3. การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผกผันกับอายุเมื่อย้ายถิ่น	85.501	-0.090	-1.983*	-0.089	4
4. การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามการเป็นโสด	82.797	1.352	1.342	0.060	4
5. การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผกผันกับประสบการณ์การย้ายถิ่น	83.734	-4.234	-2.421*	-0.086	4
6. การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามการถือกำเนิดในกรุงเทพมหานคร	83.215	-1.080	-0.909	-0.041	X
7. การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามการเป็นหัวหน้าครัวเรือน	83.111	-0.085	-0.105	-0.005	X
8. การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามการประกอบอาชีพการค้า	82.931	0.462	0.523	0.023	4
9. การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามรายได้	61.663	5.621	3.576*	0.158	4
10. การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามการศึกษา	82.090	0.145	1.207	0.054	4
11. การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น	82.181	0.629	1.818	0.081	4
12. การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นแปรผันตามการเป็นเขตเมืองของท้องถิ่นต้นทาง	83.172	-0.258	-0.311	-0.014	X

หมายเหตุ *a* = ค่าคงที่ * = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
b = สัมประสิทธิ์การถดถอย 4 = ทิศทางเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้
t = สถิติการทดสอบแบบที X = ทิศทางไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้
r = สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

3.3.1.3 อายุเมื่อย้ายถิ่น

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับอายุเมื่อย้ายถิ่น พบว่ามีทิศทางเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และแม้ว่าตัวแปรทั้งสองจะมีความสัมพันธ์ทางลบในระดับต่ำ ($r = -0.089$) แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวก็มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า อายุเมื่อย้ายถิ่นมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นขณะที่มีอายุน้อยจะมีทัศนคติ ความคิด และค่านิยมที่พร้อมยอมรับวัฒนธรรมในสังคมเมือง อีกทั้งยังมีสภาพร่างกายคล่องแคล่ว และมีเครือข่ายทางสังคมที่คอยให้ความช่วยเหลือ ผู้ย้ายถิ่นในวัยนี้ จึงมีลักษณะของทุนมนุษย์ที่เพียงพอพร้อมด้วยพลังแห่งการปรับตัว ในขณะที่ผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นขณะที่มีอายุมาก จะเคยชินกับสภาพความเป็นอยู่แบบเดิม และยึดมั่นในขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และค่านิยมดั้งเดิม ผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นขณะที่มีอายุน้อยจึงสามารถตอบสนองความต้องการของตนให้ได้รับความพึงพอใจมากกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นขณะที่มีอายุมาก

3.3.1.4 สถานภาพสมรส

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับสถานภาพสมรส พบว่าเป็นความสัมพันธ์ทางบวกและเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่เป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ($r = 0.060$) และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า สถานภาพสมรสไม่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น ข้อค้นพบนี้อธิบายได้ว่า การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นที่เป็นโสดไม่แตกต่างจากผู้ย้ายถิ่นที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ ทั้งนี้ให้เหตุผลได้ว่า การเป็นโสดไม่ได้หมายถึง การมีอิสระหรือไม่มีภาระใดๆ ผู้ย้ายถิ่นที่เป็นโสดจึงมีภาระทางครอบครัวเช่นเดียวกัน ดังนั้น ผู้ย้ายถิ่นทั้งที่เป็นโสดและผู้ย้ายถิ่นที่สมรสแล้ว จึงไม่ได้ตอบสนองความต้องการของตนเท่านั้น แต่ยังคงตอบสนองความต้องการของบุคคลอื่นๆ ในครัวเรือนด้วย นอกจากนี้ ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นปลายทาง ไม่ได้มาจากการมีหรือไม่มีคู่สมรส หากแต่เกิดจากความสามารถของตนเองในการตอบสนองความต้องการนั้นเพื่อให้ได้รับความพึงพอใจสูงสุด

3.3.1.5 ประสบการณ์การย้ายถิ่น

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับประสบการณ์การย้ายถิ่น พบว่าเป็นความสัมพันธ์ทางลบในระดับต่ำ ($r = -0.086$) โดยทิศทางของความสัมพันธ์ที่พบเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ประสบการณ์การย้ายถิ่นมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น ทั้งนี้ให้เหตุผลได้ว่า ผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นบ่อยครั้ง ส่วนหนึ่งมีเหตุผลมาจากการถูกไล่ที่และหาที่อยู่ใหม่ไม่ได้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2538: 17) ซึ่งถือว่าการย้ายถิ่นเพราะสถานการณ์บีบบังคับ ผู้ย้ายถิ่นกลุ่มนี้จึงปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตในเขตเมืองได้ยาก

กว่า (เนาวรัตน์ พลายน้อย, 2526: 82) และการย้ายถิ่นบ่อยครั้งแสดงนัยถึงคุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่นที่ไม่สามารถแสวงหาโอกาสแห่งชีวิตหรือตอบสนองความต้องการของตนในท้องถิ่นปลายทางได้ในทางตรงข้าม ผู้ที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นน้อยครั้งกว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สามารถแสวงหาความพึงพอใจได้เร็วกว่า ดังนั้น ผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นน้อยกว่าจึงปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นมากกว่า

3.3.4.6 ภาคที่เกิด

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับภาคที่เกิด พบว่าเป็นความสัมพันธ์ทางลบในระดับต่ำ ($r = -0.041$) โดยทิศทางของความสัมพันธ์ที่พบไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ภาคที่เกิดไม่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากผู้ย้ายถิ่นที่เกิดในกรุงเทพมหานครมักจะเลือกงาน และส่วนใหญ่เป็นผู้ย้ายถิ่นตามลำพัง ซึ่งอาจทำให้ปรับตัวได้ยาก ในขณะที่ผู้ย้ายถิ่นที่เกิดในภาคอื่นๆ ส่วนใหญ่ย้ายถิ่นตามคำชักชวนของญาติมิตร จึงมีเครือข่ายทางสังคมของผู้ย้ายถิ่นที่มาจากภูมิภาคเดียวกันในท้องถิ่นปลายทาง ผู้ย้ายถิ่นที่เกิดในกรุงเทพมหานครจึงต้องปรับเปลี่ยนตนให้เข้ากับกลุ่มคนถึง 2 กลุ่ม คือ ผู้ไม่ย้ายถิ่น และผู้ย้ายถิ่นที่มาจากภาคอื่นๆ นอกจากนี้ การเผยแพร่ข่าวสารที่รวดเร็วเข้าถึงทุกพื้นที่ทำให้ผู้ย้ายถิ่นที่มาจากภาคอื่นๆ รับรู้สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎหมาย และวัฒนธรรมต่างๆ ในกรุงเทพมหานคร เช่นเดียวกับผู้ย้ายถิ่นที่เกิดในกรุงเทพมหานคร อีกทั้งการย้ายถิ่นเข้าสู่ชุมชนแออัดมีลักษณะการเลือกสรรทางลบ กล่าวคือ ผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเข้าสู่ชุมชนแออัดมักมีภูมิหลังคล้ายคลึงกันทั้งระดับการศึกษาและทักษะฝีมือแรงงาน ซึ่งมีผลต่อการตอบสนองความต้องการของตนในท้องถิ่นใหม่ ความพึงพอใจที่ได้รับจากการย้ายถิ่นระหว่างผู้ย้ายถิ่นที่เกิดในกรุงเทพมหานครกับผู้ย้ายถิ่นที่มาจากภาคอื่นๆ จึงไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ไม่ว่าผู้ย้ายถิ่นจะเกิดในกรุงเทพมหานครหรือเกิดในภาคอื่นๆ การปรับตัวก็ไม่แตกต่างกัน

3.3.1.7 ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน พบว่าเป็นความสัมพันธ์ทางลบในระดับต่ำมาก ($r = -0.005$) โดยทิศทางของความสัมพันธ์ที่พบไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือนไม่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น ทั้งนี้อธิบายได้ว่า ความยากจนของครัวเรือนในชุมชนแออัดและคุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่นที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนไม่เอื้อต่อการตอบสนองความต้องการของครัวเรือน ทำให้ทั้งผู้ที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนและสมาชิกในครัวเรือนต้องมีส่วนช่วยแบกรับภาระต่างๆ ความรับผิดชอบร่วมกันและผลกระทบของการปรับตัวที่สะท้อนซึ่งกันและกันระหว่างหัวหน้าครัวเรือนกับสมาชิกในครัวเรือน น่าจะเป็นเหตุให้การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนกับผู้ย้ายถิ่นที่มีสถานภาพอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

3.3.1.8 อาชีพ

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับอาชีพ พบว่าเป็นความสัมพันธ์ทางบวกและเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่เป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ($r = 0.023$) และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า อาชีพไม่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากความพึงพอใจที่ได้รับจากการทำงานขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ ทั้งผู้ประกอบการ อาชีพ ลักษณะอาชีพ และบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ โอกาสการเลือกอาชีพ ความก้าวหน้าในอาชีพ ผลตอบแทนที่ได้รับ และเจตคติของบุคคลอื่นที่มีต่ออาชีพ มีผลต่อความพึงพอใจและการปรับตัวเข้ากับอาชีพ (จรรยา ทองถาวร, 2530: 300) แต่การประกอบอาชีพของผู้ย้ายถิ่นมักมีลักษณะไม่มั่นคง รายได้ต่ำ และขาดโอกาสความก้าวหน้า ผู้ย้ายถิ่นจึงรู้สึกไม่พึงพอใจต่ออาชีพที่ทำ อีกทั้งบุคคลในสังคมภายนอกมักมองว่า ชุมชนแออัดเป็นแหล่งอาชีพระดับล่างที่ใช้แต่แรงงาน ไม่ต้องใช้ทักษะและความรู้ สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อความภาคภูมิใจที่ผู้ย้ายถิ่นมีต่ออาชีพของตน ดังนั้น การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพการค้ากับผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพอื่นๆ จึงไม่แตกต่างกัน

3.3.1.9 รายได้

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับรายได้ พบว่าเป็นความสัมพันธ์ทางบวกตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และแม้ว่าความสัมพันธ์ที่พบจะเป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ($r = 0.158$) แต่ก็มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า รายได้มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น ทั้งนี้เป็นไปตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของบุคคลของ Maslow ที่กล่าวว่า บุคคลจะถูกจูงใจจากความต้องการด้านต่างๆ ซึ่งเริ่มจากความต้องการขั้นพื้นฐาน คือ ความต้องการอยู่รอด ถ้าความต้องการขั้นต่ำได้รับการตอบสนอง บุคคลก็จะทุ่มเทกำลังให้กับความต้องการในขั้นต่อไป แต่ถ้าความต้องการขั้นพื้นฐานยังไม่ได้รับการตอบสนอง บุคคลก็จะมุ่งพยายามแก้ปัญหาขั้นพื้นฐานก่อน ดังนั้น บุคคลที่มีฐานะสูงจึงมีโอกาหาทางตอบสนองความต้องการในขั้นพื้นฐาน ตลอดจนความต้องการในขั้นต่อไป (ได้แก่ ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ ความต้องการได้รับการยกย่อง) จนกระทั่งบรรลุถึงความต้องการขั้นสุดท้ายคือ ความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงได้ดีกว่าบุคคลที่มีฐานะต่ำ (นพมาศ อึ้งพระ (ธีรเวคิน), 2545: 43) รายได้จึงมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของผู้ย้ายถิ่น

3.3.1.10 การศึกษา

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับการศึกษา พบว่าเป็นความสัมพันธ์ทางบวกตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่เป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ($r = 0.054$) และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาสูงจะมีความต้องการที่ซับซ้อนกว่า เช่น ความต้องการในเรื่อง

รายได้ อาชีพ ที่อยู่อาศัย และสภาพความเป็นอยู่ เป็นต้น เมื่อไม่สามารถตอบสนองความต้องการของ ตนให้ได้รับความพึงพอใจได้ ปัญหาต่างๆ ในการดำรงชีวิตจึงมีสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาค่ำ (Chamrathirong, 1979: 90) อีกทั้งการศึกษาต่ำทำให้การเลื่อนสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นไปได้ยาก ดังนั้น การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาสูงกว่ากับผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาค่ำกว่าจึง ไม่แตกต่างกัน

3.3.1.11 การได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น พบว่าเป็นความสัมพันธ์ทางบวกตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่เป็นความสัมพันธ์ในระดับ ต่ำ ($r = 0.081$) และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การได้รับความช่วยเหลือ จากผู้อื่นไม่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า ชุมชนแออัดในเขตธนบุรี ซึ่งเป็นชุมชนที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาเป็นชุมชนที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินถูกต้องตามกฎหมาย (สำนักพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร, 2544: 72) ความสัมพันธ์ทางสังคมมีรูปแบบค่อนข้างเป็นทางการ ความเหนียวแน่น ทางสังคมจึงมีน้อย แตกต่างจากชุมชนบุกรุก ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่แน่นแฟ้น เพราะต้องอาศัย พลังของกลุ่มในการแก้ไขปัญหาต่างๆ การช่วยเหลือภายในกลุ่มที่มาจากภูมิลำเนาเดียวกันมีสูง (บุญเยี่ยม เลาสะอาด, 2542: 125) ผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นเข้าสู่ท้องถิ่นปลายทางแห่งนี้จึงไม่คาดหวังความช่วยเหลือ จากบุคคลอื่น และอาจเป็นเพราะเรื่องของผู้ย้ายถิ่นต้องการให้ช่วยเหลือมากที่สุด คือการหางานทำ ซึ่ง ชุมชนแออัดได้ตอบสนองความต้องการในส่วนนี้แล้ว กล่าวคือ ชุมชนแออัดมีสถานที่ตั้งอยู่ใจกลางเมือง ในทำเลที่ใกล้แหล่งงาน ทำให้สามารถหางานได้ง่าย นอกจากนี้ไม่ว่าผู้ย้ายถิ่นจะได้รับความช่วยเหลือ ในระดับใด แต่ความช่วยเหลือนั้นก็ไม่ถึงกับตอบสนองความต้องการของผู้ย้ายถิ่นให้ได้รับความพึงพอใจ ได้ เพราะทั้งผู้ย้ายถิ่นและเครือข่ายทางสังคมที่ให้ความช่วยเหลือต่างก็ต้องดิ้นรนต่อสู้ด้วยตนเอง การ ปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นที่ได้รับความช่วยเหลือไม่ว่าในระดับใดจึงไม่แตกต่างกัน

3.3.1.12 สถานภาพของท้องถิ่นต้นทาง

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับสถานภาพของ ท้องถิ่นต้นทาง พบว่าเป็นความสัมพันธ์ทางลบในระดับต่ำ ($r = -0.014$) โดยทิศทางของความสัมพันธ์ ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า สถานภาพ ของท้องถิ่นต้นทางไม่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น ข้อค้นพบดังกล่าวอธิบายได้ว่า ผู้ย้ายถิ่น ที่มาจากเขตเมืองปรับตัวได้ไม่แตกต่างจากผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตชนบท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ามีปัจจัย ด้านการศึกษาและทักษะแรงงานเข้ามาเกี่ยวข้องโดยแอบแฝงไว้อยู่ (Tirasawat, 1977: 98) กล่าวคือ ผู้ย้าย ถิ่นที่มาจากเขตเมืองแต่ไม่ได้มีลักษณะของคนเมือง เช่น การเป็นผู้มีการศึกษาสูงและมีทักษะฝีมือ แรงงาน คุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตเมืองและเขตชนบทจึงมีความคล้ายคลึงกัน ส่งผลให้

สามารถตอบสนองความต้องการได้ไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ชุมชนแออัดเป็นแหล่งที่ช่วยให้ผู้ย้ายถิ่นปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตแบบเมือง จึงเปรียบเสมือนเป็นสังคมเชื่อมต่อ (transitional society) ระหว่างสังคมชนบทกับสังคมเมือง ซึ่งช่วยให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างสองพื้นที่ (อกิน รพีพัฒน์, 2525: 8-9) และเหตุผลอีกประการหนึ่งน่าจะเป็นเพราะผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตเมืองเคยมีความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายมาก่อน เมื่อต้องย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่มีสถานที่คับแคบและความเป็นอยู่ยากลำบาก จึงรู้สึกไม่พึงพอใจกับชีวิตในชุมชนแออัด แตกต่างจากผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตชนบท ซึ่งมีความเป็นอยู่ที่ยากลำบากมาก่อน แม้ว่าจะต้องอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่มีความเป็นอยู่ยากลำบากเช่นกัน แต่ผู้ย้ายถิ่นกลุ่มนี้รู้สึกว่าดีกว่าที่เคยอยู่ในเขตชนบท ผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตชนบทจึงมีความพึงพอใจมากกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตเมือง

ผลการวิเคราะห์การแปรผันสองทางด้วยสถิติวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย สรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มี 3 ตัว คือ อายุเมื่อย้ายถิ่น ประสบการณ์การย้ายถิ่น และรายได้ โดยความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับตัวแปรอิสระแต่ละตัวเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นมีความสัมพันธ์ทางลบกับอายุเมื่อย้ายถิ่นและประสบการณ์การย้ายถิ่น ในขณะที่การปรับตัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับรายได้ ตัวแปรอิสระที่มีทิศทางความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มี 6 ตัว คือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง เพศ สถานภาพสมรส อาชีพ การศึกษา และการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น ส่วนตัวแปรอิสระที่มีทิศทางความสัมพันธ์ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มี 3 ตัว คือ ภาคที่เกิด ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน และสถานภาพของท้องถิ่นต้นทาง

3.3.2 การวิเคราะห์การแปรผันหลายทาง

หัวข้อนี้เป็นการวิเคราะห์การแปรผันหลายทาง เพื่อศึกษาว่าเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว ความสัมพันธ์เดิมระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระแต่ละตัวจะยังคงอยู่หรือไม่ โดยการศึกษาครั้งนี้จะใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติ และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังนี้

3.3.2.1 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติ

ในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกตินี้ ตัวแปรอิสระแต่ละคู่ต้องมีความสัมพันธ์กันไม่เกิน 0.7 (Johnson, 1961: 338) หากมีความสัมพันธ์เกินกว่านี้ อาจเกิดปัญหาที่เรียกว่า ความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้น (multicollinearity) จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละคู่ พบว่ามีค่าไม่เกิน 0.7 (ดังปรากฏในตารางที่ 6) ดังนั้น จึงสามารถใช้สถิตินี้โดยไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้นระหว่างตัวแปรอิสระ

ตารางที่ 6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. com_ny	1.000											
2. sex	-0.076	1.000										
3. age_mig	-0.359*	-0.026	1.000									
4. mar_sta	-0.231*	0.137*	-0.203*	1.000								
5. n_mig	-0.071	0.087*	0.096	0.004	1.000							
6. reg_br	0.052	-0.001	0.052	0.007	-0.153*	1.000						
7. hou_rel	0.032	0.690*	0.154*	-0.150*	0.053	0.037	1.000					
8. occ	0.140*	-0.094*	0.198	-0.145*	0.041	0.101*	0.075	1.000				
9. income	0.147*	0.248*	-0.070*	-0.087*	0.132*	-0.067	0.278*	0.063	1.000			
10. edu_ny	-0.185*	0.283*	-0.223*	0.149*	-0.051	0.055	0.139*	-0.143*	0.242*	1.000		
11. hlp	-0.008	0.047	-0.227*	0.206*	0.029	-0.215*	-0.081	-0.176*	-0.032	0.025	1.000	
12. area_mig	0.170*	0.004	0.030	0.000	-0.012	0.486*	0.014	0.095*	0.009	0.007	-0.087*	1.000

หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1. com_ny	=	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง	7. hou_rel	=	ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน (อื่นๆ คือ กลุ่มอ้างอิง)
2. sex	=	เพศ (หญิง คือ กลุ่มอ้างอิง)	8. occ	=	อาชีพ (อื่นๆ คือ กลุ่มอ้างอิง)
3. age_mig	=	อายุเมื่อย้ายถิ่น	9. income	=	รายได้
4. mar_sta	=	สถานภาพสมรส (อื่นๆ คือ กลุ่มอ้างอิง)	10. edu_ny	=	การศึกษา
5. n_mig	=	ประสบการณ์การย้ายถิ่น	11. hlp	=	การได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น
6. reg_br	=	ภาคที่เกิด (อื่นๆ คือ กลุ่มอ้างอิง)	12. area_mig	=	สถานภาพของท้องถิ่นต้นทาง (เขตชนบท คือ กลุ่มอ้างอิง)

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติ มีรายละเอียดปรากฏในตารางที่ 7 ซึ่งอธิบายได้ว่า กลุ่มตัวแปรอิสระมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรอิสระทั้ง 12 ตัว ร่วมกันอธิบายการแปรผันของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นได้ร้อยละ 5.9 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดภายหลังจากการควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ให้คงที่แล้วพบว่า มีตัวแปรอิสระเพียง 2 ตัว ที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ประสบการณ์การย้ายถิ่น และรายได้ โดยตัวแปรรายได้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสามารถอธิบายการแปรผันของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นได้ดีที่สุด ($\beta = 6.568$) ส่วนตัวแปรประสบการณ์การย้ายถิ่นมีความสัมพันธ์ทางลบกับการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสามารถอธิบายการแปรผันของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นได้ในลำดับต่อมา ($\beta = -5.379$)

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ตัวแปรอิสระ	β	t
1. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง	- 0.003	- 0.048
2. เพศ	- 0.147	- 0.120
3. อายุเมื่อย้ายถิ่น	- 0.043	- 0.735
4. สถานภาพสมรส	1.329	1.175
5. ประสบการณ์การย้ายถิ่น	- 5.379	- 3.003*
6. ภาคที่เกิด	- 1.038	- 0.745
7. ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน	- 0.442	- 0.362
8. อาชีพ	1.000	1.078
9. รายได้	6.568	3.790*
10. การศึกษา	- 0.007	- 0.053
11. การได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น	0.536	1.463
12. สถานภาพของท้องถิ่นต้นทาง	- 0.093	- 0.097
$R = 0.243$		$R^2 = 0.059$
		$F = 2.556^*$

หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อเปรียบเทียบผลที่ได้จากการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายกับการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติ พบว่าตัวแปรอายุเมื่อย้ายถิ่นเป็นตัวแปรที่พบนัยสำคัญทางสถิติในการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย แต่ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติ ทั้งนี้เพราะความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นไม่ใช่ความสัมพันธ์แท้จริง หากแต่เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญจากการวิเคราะห์โดยไม่ได้ควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ไว้ ทำให้อิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับอายุเมื่อย้ายถิ่น แม้ว่าโดยแท้จริงแล้วตัวแปรทั้งสองไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งเรียกลักษณะความสัมพันธ์นี้ว่า ความสัมพันธ์ลวง นอกจากนี้ยังพบว่าตัวแปรระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง เพศ และการศึกษา มีรูปแบบของความสัมพันธ์เปลี่ยนไปจากเดิม กล่าวคือ ในการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย พบว่าการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรอิสระเหล่านี้ แต่ในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติกลับพบทิศทางของความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้าม ลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวเรียกว่า ความสัมพันธ์บิดเบือน ทั้งนี้เกิดขึ้นเนื่องจากการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ซึ่งทำให้พบทิศทางที่แท้จริงของความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวกับตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวนี้

ผลการศึกษาที่ได้เป็นการวิเคราะห์โดยเลือกตัวแปรอิสระทุกตัวเข้าวิเคราะห์พร้อมกัน การสรุปผลจึงเป็นไปในลักษณะภาพรวมของทุกตัวแปรเท่านั้น ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์เพิ่มเติมเพื่อให้ทราบถึงรายละเอียดในแต่ละตัวแปรด้วยสถิติการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนในลำดับต่อไป

3.4.2.2 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน

การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนเป็นการวิเคราะห์เพื่อศึกษาความสามารถของตัวแปรอิสระในการอธิบายการแปรผันของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น และเพื่อศึกษาว่า ตัวแปรอิสระแต่ละตัวสามารถเพิ่มอำนาจการอธิบายการแปรผันของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นได้มากน้อยเพียงใด

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน ปรากฏในตารางที่ 8 ซึ่งให้ข้อค้นพบแตกต่างจากผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติ กล่าวคือ มีตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายการแปรผันของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เพิ่มขึ้นเป็น 3 ตัว คือ รายได้ ประสบการณ์การย้ายถิ่น และการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวนี้ร่วมกันอธิบายการแปรผันของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นได้ร้อยละ 5.0 โดยตัวแปรรายได้ อธิบายการแปรผันของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นได้ร้อยละ 2.5 ตัวแปรประสบการณ์การย้ายถิ่นเพิ่มอำนาจการอธิบายการแปรผันของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นได้ร้อยละ 1.7 และเมื่อตัวแปรการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นเข้าสู่สมการการถดถอย พบว่าสามารถเพิ่มอำนาจการอธิบายการแปรผันของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.8 ในขณะที่ตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ไม่สามารถเพิ่มอำนาจการอธิบายการแปรผันของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ตัวแปรอิสระ	β	t	R^2	R^2_{change}
รายได้	0.179	4.050*	0.025	0.025
ประสบการณ์การย้ายถิ่น	- 0.134	- 3.039*	0.042	0.017
การได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น	0.091	2.075*	0.050	0.008

$F = 8.734^*$

หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนแตกต่างจากผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติ กล่าวคือ ตัวแปรการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นเป็นตัวแปรที่ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติ แต่กลับพบนัยสำคัญทางสถิติในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน โดยเป็นตัวแปรที่สามารถอธิบายการแปรผันของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นได้ดีเป็นลำดับสุดท้ายจากตัวแปรทั้งหมด 3 ตัว ที่เข้าสู่สมการการถดถอย ทั้งนี้การไม่พบนัยสำคัญทางสถิติในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติอาจเนื่องมาจากอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ที่รวมกันไปกดหรือซ่อนความสัมพันธ์ที่แท้จริงระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น เมื่อวิเคราะห์ในการถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน ตัวแปรอิสระที่กดหรือซ่อนความสัมพันธ์ที่แท้จริงไว้นั้นไม่ได้เข้าสู่สมการการถดถอย ดังนั้น ความสัมพันธ์ที่แท้จริงระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นจึงปรากฏขึ้น

ข้อค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้แสดงนัยว่า การวางแผนและการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในท้องถิ่นปลายทางนั้น จะต้องคำนึงถึงเรื่องรายได้ ประสบการณ์การย้ายถิ่น และการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นเป็นสำคัญ โดยรายได้เป็นคุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่นภายใต้ปัจจัยรองด้านเศรษฐกิจ ประสบการณ์การย้ายถิ่นเป็นคุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่นภายใต้ปัจจัยรองด้านประชากร และการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นเป็นคุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่นภายใต้ปัจจัยรองด้านสังคม คุณลักษณะทั้ง 3 ประการนี้มีส่วนสำคัญในการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นปลายทาง

บทที่ 4

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

บทนี้เป็นการสรุปข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา และนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ อันจะเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจศึกษาต่อไป รายละเอียดของการสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะมีดังนี้

4.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร รวมทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น โดยประยุกต์ใช้จากทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของบุคคล และแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน เพื่อกำหนดตัวแปรต่างๆ ในการวิจัยสำหรับตัวแปรตาม คือ การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น โดยวัดจากความพึงพอใจที่ผู้ย้ายถิ่นได้รับจากการตอบสนองความต้องการด้านที่อยู่อาศัย ด้านสังคม และด้านอาชีพ ส่วนตัวแปรอิสระ ได้แก่ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง เพศ อายุเมื่อย้ายถิ่น สถานภาพสมรส ประสบการณ์การย้ายถิ่น ภาคที่เกิด ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน อาชีพ รายได้ การศึกษา การได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น และสถานภาพของท้องถิ่นต้นทาง

ข้อมูลที่ใช้ศึกษาได้จากการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามกับผู้ย้ายถิ่นตัวอย่าง จำนวน 500 ราย ในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี ซึ่งได้แก่ ชุมชนโกวบ้อพัฒนา ชุมชนสายสัมพันธ์ ชุมชนสุทธาราม ชุมชนเจริญนคร 66 และชุมชนมะนาวหวาน

ผลการศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดโดยสรุปดังนี้

4.1.1 ลักษณะทั่วไปของผู้ย้ายถิ่น

คุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่นภายใต้ปัจจัยหลัก พบว่าผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางประมาณ 9 ปี สำหรับคุณลักษณะภายใต้ปัจจัยรองประกอบด้วย คุณลักษณะด้านประชากร ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม มีรายละเอียดของลักษณะทั่วไปดังนี้

คุณลักษณะด้านประชากร พบว่าผู้ย้ายถิ่นตัวอย่างมีสัดส่วนของเพศชายสูงกว่าเพศหญิงเล็กน้อย ผู้ย้ายถิ่นมักย้ายถิ่นเมื่ออายุประมาณ 26 ปี และย้ายถิ่นมาแล้วประมาณ 2 ครั้ง ส่วนใหญ่

เป็นผู้ที่เกิดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสถานภาพในครัวเรือนเป็นหัวหน้าครัวเรือน และเป็นผู้ที่สมรส และอยู่กับคู่สมรส

คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจ พบว่าผู้ย้ายถิ่นมีรายได้ประมาณ 7,662 บาท ต่อเดือน และเป็นผู้ประกอบอาชีพในกระบวนการการผลิตมากที่สุด

คุณลักษณะด้านสังคม พบว่าผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา (มีการศึกษาประมาณ 7 ปี) ได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นประมาณ 1 เรื่อง เป็นอย่างต่ำ และ 3 ใน 5 เป็นผู้ที่มาจากเขตชนบท

4.1.2 การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ผู้ย้ายถิ่นถึง 4 ใน 5 รู้สึกพึงพอใจมากที่สุดกับค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงาน และ 7 ใน 10 รู้สึกพึงพอใจกับการยอมรับจากเพื่อนที่ทำงานด้วยกัน ส่วนครึ่งหนึ่งรู้สึกเฉยๆ กับความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นนอกเหนือจากเพื่อนบ้านและเพื่อนที่ทำงาน ในขณะที่ 2 ใน 5 รู้สึกไม่พึงพอใจกับการมีส่วนร่วมในงานต่างๆ ของสมาชิกในชุมชน และ 3 ใน 5 รู้สึกไม่พึงพอใจมากที่สุดกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชน ผู้ย้ายถิ่นมีคะแนนการปรับตัวประมาณ 83 คะแนน จากคะแนนเต็ม 120 คะแนน จึงสรุปได้ว่า ผู้ย้ายถิ่นมีการปรับตัวในระดับค่อนข้างดี ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนแออัดตั้งอยู่ในพื้นที่ฝั่งธนบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ประชากรผู้อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดมีค่าคุณภาพชีวิตสูงที่สุด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2538: 25) มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้เหมาะแก่การอยู่อาศัย จึงถือเป็นการตอบสนองความต้องการด้านที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นขั้นแรกๆ ของกระบวนการการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

4.1.3 การวิเคราะห์การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นด้วยการวิเคราะห์การถดถอย

ผลการวิเคราะห์การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นด้วยการวิเคราะห์การถดถอย แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติ และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

4.1.3.1 การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย

การวิเคราะห์ในส่วนนี้เป็นการทดสอบสมมุติฐานที่ตั้งไว้และศึกษาระดับของความสัมพัทธ์ระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับตัวแปรอิสระภายใต้ปัจจัยหลักและปัจจัยรองจำนวน 12 ตัว ได้แก่ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง เพศ อายุเมื่อย้ายถิ่น สถานภาพสมรส ประสพการณ์

การย้ายถิ่น ภาคที่เกิด ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน อาชีพ รายได้ การศึกษา การได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น และสถานภาพของท้องถิ่นต้นทาง พบว่าตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มี 3 ตัว คือ อายุเมื่อย้ายถิ่น ประสพการณ์การย้ายถิ่น

และรายได้ ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับตัวแปรอิสระแต่ละตัวเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ คือ การปรับตัวมีความสัมพันธ์ทางลบกับอายุเมื่อย้ายถิ่นและประสบการณ์การย้ายถิ่น ในขณะที่การปรับตัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับรายได้

4.1.3.2 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับกลุ่มตัวแปรอิสระทั้ง 12 ตัว พบว่าตัวแปรอิสระมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรอิสระทั้ง 12 ตัว ร่วมกันอธิบายการแปรผันของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นได้ร้อยละ 5.9 และเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ให้คงที่แล้ว พบว่ามีตัวแปรเพียง 2 ตัว ที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ประสบการณ์การย้ายถิ่นและรายได้ โดยความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับตัวแปรอิสระแต่ละตัวเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ คือ มีความสัมพันธ์ทางลบและความสัมพันธ์ทางบวก ตามลำดับ

4.1.3.3 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน

การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรประสบการณ์การย้ายถิ่น รายได้ และการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งตัวแปรทั้งสามร่วมกันอธิบายการแปรผันของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นได้ร้อยละ 5.0 โดยตัวแปรรายได้ อธิบายการแปรผันของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นได้ร้อยละ 2.5 ตัวแปรประสบการณ์การย้ายถิ่นเพิ่มอำนาจการอธิบายการแปรผันของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นได้ร้อยละ 1.7 และเมื่อตัวแปรการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นเข้าสู่สมการการถดถอย พบว่าสามารถเพิ่มอำนาจการอธิบายการแปรผันของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นได้ร้อยละ 0.8 ในขณะที่ตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ไม่สามารถเพิ่มอำนาจการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.2 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ เพื่อนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติดังนี้

4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาเป็นแนวทางสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อประโยชน์ในการวางนโยบาย การป้องกัน และการกำหนดมาตรการต่างๆ ดังนี้

1) นโยบายการย้ายถิ่นควรเป็นนโยบายที่ส่งเสริมการย้ายถิ่นที่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดการเพิ่มทุนในทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการแก้ไขความ

เหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากร ทั้งนี้ผู้ย้ายถิ่นที่สามารถปรับตัวได้ดี จะทำให้ระบบเศรษฐกิจในท้องถิ่นปลายทางเจริญเติบโต โดยก่อให้เกิดโอกาสการลงทุนที่เพิ่มขึ้น จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ในชุมชนแออัดปรับตัวในระดับค่อนข้างดี มีความพึงพอใจในท้องถิ่นปลายทาง ซึ่งผู้ย้ายถิ่นกลุ่มนี้ก็เป็นส่วนสำคัญต่อกลไกการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานครให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น จึงไม่ควรละเลยหรือมองข้ามความสำคัญกับผู้ย้ายถิ่นกลุ่มนี้

2) จากผลการศึกษาพบว่า รายได้เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น และส่งผลต่อสภาพความเหลื่อมล้ำทางรายได้ และอาจก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งทางสังคมระหว่างชั้นชน หากปัญหานี้ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้อง การมุ่งหวังจะพัฒนาประเทศให้มีความยั่งยืน ก็เกิดขึ้นได้ยาก การแก้ไขปัญหาจึงควรกระทำอย่างต่อเนื่องและเร่งด่วน โดยการเพิ่มคุณภาพของแรงงานผู้ย้ายถิ่นให้มีความรู้ ทักษะ ความชำนาญ และประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้ผู้ย้ายถิ่นกลุ่มนี้มีรายได้สูงขึ้น และสามารถพึ่งพาตนเองได้

3) จากผลการศึกษาพบว่า ประสบการณ์การย้ายถิ่นเป็นตัวแปรสำคัญ ซึ่งแปรผกผันกับการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น ดังนั้น นโยบายการย้ายถิ่นจึงควรกำหนดแผนอย่างชัดเจนต่อกลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นสูง เช่น กลุ่มผู้ย้ายถิ่นตามฤดูกาล ทั้งนี้อาจมีนโยบายการสร้างงานในท้องถิ่นที่มีการย้ายถิ่นตามฤดูกาลสูง เพื่อมิให้ผู้ย้ายถิ่นกลุ่มนี้ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมือง ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้น

4) ภาครัฐควรมีโครงการต่างๆ ที่ช่วยในการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น เช่น การพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานแก่ผู้ย้ายถิ่น การให้ข้อมูลข่าวสาร และการบริการทางสังคม เป็นต้น ทำให้เกิดการย้ายถิ่นเพื่อการพัฒนา ซึ่งช่วยให้ผู้ย้ายถิ่นปรับตัวได้ง่ายขึ้น โดยไม่เพิ่มปัญหาให้กับสังคมในท้องถิ่นปลายทาง

5) นโยบายการย้ายถิ่นควรสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้จากข้อค้นพบที่ว่า ประสบการณ์การย้ายถิ่นแปรผกผันกับการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในท้องถิ่นปลายทาง การนำปรัชญานี้มาใช้ทำให้ผู้ย้ายถิ่นเกิดความพึงพอใจในท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย เป็นการลดความต้องการย้ายถิ่น และช่วยให้ภาครัฐวางนโยบายต่างๆ เพื่อรองรับผู้ย้ายถิ่นได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยลดผลกระทบจากการย้ายถิ่นที่มีต่อท้องถิ่นต้นทาง เช่น ค่านิยมแบบเมืองที่นำไปสู่ความฟุ้งเฟ้อ และการย้ายถิ่นของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท อันเนื่องมาจากความต้องการทำตามแบบอย่างของผู้ย้ายถิ่นที่กลับสู่ภูมิลำเนาเดิม

4.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป มีรายละเอียดดังนี้

1) การที่พบว่าตัวแปรอิสระส่วนใหญ่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่น่าจะเป็นเพราะผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นระยะเวลาานาน แต่การศึกษาครั้งนี้สอบถามความพึงพอใจในช่วงระยะเวลาเพียง 3 เดือนที่ผ่านมาซึ่งอาจเป็นช่วงระยะเวลาที่สั้นเกินไป

ทำให้ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติในการวิเคราะห์การศึกษาครั้งต่อไปจึงต้องกำหนดระยะเวลาที่ยาวนานกว่านี้

2) การศึกษาครั้งนี้อาจจะไม่ครอบคลุมตัวแปรที่มีผลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดได้อย่างครบถ้วน การศึกษาครั้งต่อไปจึงควรเพิ่มตัวแปรอื่นๆ เช่น ขนาดของครัวเรือน การศึกษาและอาชีพของบิดามารดา สถานภาพทางสังคมและอาชีพในท้องถิ่นต้นทางของผู้ย้ายถิ่น เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากตัวแปรดังกล่าวเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางสังคมในชุมชนแออัด จึงคาดว่าตัวแปรเหล่านี้จะมีผลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัด

3) รูปแบบการศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นควรใช้แผนแบบการวิจัยตามยาว เพื่อทราบข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ทั้งในการตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นต้นทางและท้องถิ่นปลายทางตามระยะเวลาที่อยู่อาศัย เพื่อให้เห็นภาพการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นชัดเจนมากขึ้น

4) การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดฝั่งเหนือและฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 15 เขต คือ เขตดุสิต เขตบางซื่อ เขตพญาไท เขตราชเทวี เขตห้วยขวาง เขตห้วยขวางสาขาดินแดง เขตหนองจอก เขตลาดกระบัง เขตมีนบุรี เขตบางเขน เขตจตุจักร เขตดอนเมือง เขตบางกะปิ เขตบึงกุ่ม และเขตลาดกระบัง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2528: 26) ซึ่งเป็นเขตที่มีคุณภาพชีวิตของประชากรต่ำที่สุด การศึกษาผู้ย้ายถิ่นในเขตเหล่านี้จะทำให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับกลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่มีการปรับตัวในระดับต่ำ

5) ลักษณะการครอบครองที่ดินมีผลกระทบต่อลักษณะทางกายภาพและสังคมของชุมชนแออัด (บุญเยี่ยม เหลาสะอาด, 2542: 142-143) ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปจึงควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการปรับตัวโดยจำแนกตามลักษณะการครอบครองที่ดินว่าเป็นผู้บุกรุกหรือเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์การครอบครองที่ดินถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งผู้ย้ายถิ่นที่มีลักษณะการครอบครองที่ดินต่างกัน อาจปรับตัวแตกต่างกัน

6) จากผลการศึกษาพบว่า ประสพการณ์การย้ายถิ่นแปรผกผันกับการปรับตัว ดังนั้น จึงควรสอบถามเพิ่มเติมถึงความตั้งใจที่จะอาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง ทั้งนี้เนื่องจากผู้ย้ายถิ่นที่มีประสพการณ์การย้ายถิ่นสูงอาจมีความต้องการอาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางไม่นาน ซึ่งส่งผลทางลบต่อความต้องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

7) การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในด้านอื่นๆ ที่การศึกษานี้มิได้ครอบคลุมถึง เช่น การมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินและที่อยู่อาศัย การครอบครองทรัพย์สิน การติดต่อกับญาติมิตรในท้องถิ่นต้นทาง และการยึดถือประเพณีดั้งเดิมของผู้ย้ายถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินและที่อยู่อาศัย การครอบครองทรัพย์สิน และการติดต่อกับญาติมิตรในท้องถิ่นต้นทางสะท้อนถึงความตั้งใจที่จะอาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางอย่างถาวรซึ่งเป็นผลจากการปรับตัว ในขณะที่การยึดถือประเพณีดั้งเดิมของคนสะท้อนถึงรูปแบบความคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่ไม่ได้ปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของท้องถิ่นปลายทาง

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรุงเทพมหานคร, สำนักพัฒนาชุมชน. 2544. ข้อมูลชุมชนกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: วีรนิรินทร์.

กันยา สุวรรณแสง. 2533. การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัว. กรุงเทพมหานคร: บำรุงสาส์น.

กุลลัดกษณ์ เลิศภัทรพงศ์. 2536. สถานภาพการย้ายถิ่นที่มีผลต่อลักษณะการทำงานของผู้อพยพย้ายถิ่น
เข้ากรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิจัยประชากรและสังคม
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. ม.ป.ป. แผนพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตะวันนา.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. ม.ป.ป. แผนพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุม
สหกรณ์การเกษตรประเทศไทย.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คลอสเนอร์, วิลเลียม เจ. 2537. สะท้อนวัฒนธรรมไทย เล่ม 1. แปลโดย ชัดติยา กรรณสูต.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

แคร์รี ริกเตอร์, ฟิลิป เกสต์, วาทีนี บุญชะลัทธิ, นิตยา พิริยะธรรมวงศ์ และนิมฟา บี โอเฮนา.

2540. การติดตามผู้อพยพย้ายถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: การย้ายถิ่นเป็นการเพิ่มรายได้หรือ
เพิ่มความเครียดให้กับครอบครัวชนบท. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล.

งามลมัย คุปตะวาทีน. 2532. ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความต้องการในการตั้งถิ่นฐานของผู้อพยพย้ายถิ่นใหม่
ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิจัยประชากรและสังคม
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

จรูญ ทองถาวร. 2530. จิตวิทยาพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

- คารณี ถวิลพิพัฒน์กุล. 2543. การศึกษารูปแบบการคบหาสมาคมของผู้ย้ายถิ่นชาวชนบทใน
กระบวนการปรับตัวให้เข้ากับสังคมในเมืองกรุงเทพมหานคร. ใน สารศาสตร์สถาปัตยกรรมศาสตร์
วารสารวิชาการสถาปัตยกรรมศาสตร์ ฉบับที่ 3, หน้า 29-43. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คุษฎี อายุวัฒน์. 2540. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลื่อนอาชีพผู้ย้ายถิ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี
บัณฑิต สาขาวิชาประชากรศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นพมาศ อึ้งพระ (ธีรเวคิน). 2545. สังคมประกิตและพัฒนาการของมนุษย์. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นภาพร โกยสมบุญ. 2523. การปรับตัวของกรรมกรที่ย้ายถิ่นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือใน
เหมืองแร่ จังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนาสังคม บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นริภรณ์ จงพีรเดชานนท์. 2541. การศึกษาแบบแผนการปรับตัวทางเศรษฐกิจของผู้ย้ายถิ่นที่เข้ามา
ทำงานในกรุงเทพมหานครที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชา
การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยี
พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- เนาวรัตน์ ชีโนภาย. 2542. วิถีชีวิตของผู้ย้ายถิ่นชาวใต้ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เนาวรัตน์ พลาายน้อย. 2526. การย้ายถิ่น: รูปแบบหนึ่งของกระบวนการในการปรับตัวและการ
ผสมกลมกลืนทางสังคมและวัฒนธรรม. ใน เนาวรัตน์ พลาายน้อย และบุญธรรม
กิจปริดาบริสุทธ์ (บรรณาธิการ), ประชากรศึกษากับการปรับปรุงคุณภาพชีวิต, หน้า 75-85.
นครปฐม: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุญเยี่ยม เหลลาสะอาด. 2542. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนแออัดกับการพัฒนาเมืองในพื้นที่เขตชั้น
กลาง กรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษา เขตยานนาวา สาทร และบางคอแหลม. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุศรินทร์ สิทธิรัตนสุนทร. 2536. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปรับตัวของ
คนงานย้ายถิ่นในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรปราการ.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาเอกพยาบาลสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ปราโมทย์ ประสาทกุล. 2522. **ทฤษฎีที่น่าสนใจทางประชากรศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
เรือนแก้วการพิมพ์.
- ปราโมทย์ ประสาทกุล. 2543. **ประชากรศาสตร์: สารัตถศึกษาเรื่องประชากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร:
อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ปราโมทย์ ประสาทกุล และพิมลพรรณ อิศรภักดี. 2540. **ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการย้ายถิ่นของ
ชาวชนบท: กรณีศึกษาของอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์**. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากร
และสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ภัสสร ลิมานนท์ และเพ็ญพร ชีระสวัสดิ์. 2532. **การย้ายถิ่นกับการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภานี แสนเจริญ. 2527. **การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นสตรีในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิจัยประชากรและสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- มนตรี นามมงคล, อุบล หมดธรรม และเพชร ปาสรานันท์. 2543. **รายงานการวิจัยเรื่องการ
สำรวจภาวะสุขภาพจิตของชาวไทยภูเขา**. เชียงใหม่: ศูนย์สุขภาพจิตเขต 10 กรมสุขภาพจิต.
- ยุวดี กุ่มเปลี่ยน. 2541. **การปรับบทบาททางสังคมของลูกจ้างหญิงย้ายถิ่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โยธิน แสวงดี. 2543. **ผลกระทบของการมีย้ายสังคมในถิ่นปลายทางของผู้ย้ายถิ่นต่อการเลือก
ถิ่นปลายทางสำหรับการย้ายถิ่นชั่วคราวจากชนบทสู่เมือง: กรณีศึกษาผู้ที่มีศักยภาพย้ายถิ่น
สูงในอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์**. ใน **ประเด็นการเคลื่อนย้ายประชากรทั้งในและนอก
ประเทศ**, หน้า 1-23. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการระดับชาติ สาขาสังคมวิทยา
ครั้งที่ 1 เรื่องสถานภาพผลงานวิจัยเกี่ยวกับพลวัตการปรับตัวของสังคมไทย.
- วรรณิ ตั้งเสาวภาคย์. 2543. **ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าใน
อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชา
ประชากรศาสตร์ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วุฒิกกร สุชินัย. 2540. **จากห้องนาสู่โรงงาน: การปรับตัวของแรงงานย้ายถิ่นให้เข้ากับวิถีชีวิตใหม่**.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศรันยา บุญนาค และเสาวภา ชัยมุสิก. 2527. **การย้ายถิ่นของแรงงานไทยไปยังประเทศสิงคโปร์
ตามสัญญาจ้างงานระยะสั้น: สภาพปัญหา ผลกระทบ และสาเหตุ**. สงขลา: คณะวิทยาการ
จัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- ศันสนีย์ ฉิมโถม. 2529. การศึกษาแรงจูงใจในการย้ายถิ่นมาเมืองพัทยา. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริรัตน์ รุ่งเรืองยศ. 2541. การปรับตัวของแรงงานย้ายถิ่นในโรงงานอุตสาหกรรมในกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- สถิตีแห่งชาติ, สำนักงาน. 2536. รายงานเชิงวิเคราะห์ ฉบับที่ 1 การย้ายถิ่นข้ามโนประชากร
และเคหะ พ.ศ. 2533. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- สถิตีแห่งชาติ, สำนักงาน. 2537. รายงานการสำรวจการย้ายถิ่นของประชากร พ.ศ. 2535.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ร.ศ.พ.
- สถิตีแห่งชาติ, สำนักงาน. 2538. รายงานการสำรวจลักษณะทางประชากรและสังคมของชุมชนแออัด
ในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2537. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- สถิตีแห่งชาติ, สำนักงาน. 2539. รายงานเชิงวิเคราะห์ ฉบับที่ 6 ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน
และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อขนาดครัวเรือนข้ามโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2533.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- สถิตีแห่งชาติ, สำนักงาน. 2545ก.ข้ามโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2543 กรุงเทพมหานคร.
กรุงเทพมหานคร: กองสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สถิตีแห่งชาติ, สำนักงาน. 2545ข.ข้ามโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2543 จังหวัดนนทบุรี.
กรุงเทพมหานคร: กองสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สมลักษณ์ วชิรพัฒนภูมิ. 2529. ความพอใจในโอกาสก้าวหน้าในการประกอบอาชีพของผู้ย้ายถิ่นจาก
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิจัย
ประชากรและสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมศรี อู่ยตระกูล. 2525. การปรับตัวของกรรมกรที่ย้ายถิ่นไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูป
ยางพารา จังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สาโรช เนติธรรมกุล. 2522. การเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทเข้าสู่กรุงเทพฯ: ศึกษากรณีโรงงาน
อุตสาหกรรม เขตคูสิต. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- สุกัญญา อาชีวะวิทย์. 2534. การย้ายถิ่นเข้าสู่เขตอุตสาหกรรมใหม่: กรณีศึกษาการย้ายถิ่นในเขตอุตสาหกรรม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุเทพ สุนทรเกตุ. 2540. ทฤษฎีสังคมวิทยาร่วมสมัย: พื้นฐานแนวความคิดทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรม. เชียงใหม่: โกลบอลวิชั่น.
- สุรัตน์ ชุ่มจิตต์. 2538. วิถีชีวิตของผู้ย้ายถิ่นชาวเหนือในมหานครกรุงเทพ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสาวนิจ รัตนวิจิตร. 2540. การปรับตัวทางสังคมของเยาวชนแรงงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการจัดการ โครงการสวัสดิการสังคมบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- โสภณ พรโชคชัย. 2528. 1020. กรุงเทพมหานคร: ฟิสิกส์เซ็นเตอร์.
- อกิน รพีพัฒน์. 2525. สัมปัญญาและแนวทางแก้ไข. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อติดา นวลศรี. 2528. การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาชุมชนแออัดเชื้อเพลิงพัฒนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรวรรณ สุทธางกูร. 2540. คุณภาพชีวิตของชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิตของครัวเรือนในชุมชนแออัด. ใน การประชุมวิชาการประชากรศาสตร์แห่งชาติ 2540, หน้า 113-128. สมาคมนักประชากรศาสตร์ไทย.
- อุษณีย์ พึ่งปาน. 2529. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นเข้าเขตเมือง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Abu-Lughod, Janet. 1961. Migrant Adjustment to City Life: The Egyptian Case. **American Journal of Sociology** 67: 22-32.
- Adler, Seymour. 1977. Maslow's Need Hierarchy and the Adjustment of Immigrants. **International Migration Review** 11, 4: 444-451.

- Arkin, Herbert and Colton, Raymond. 1963. **Tables for Statisticians**. 2nd ed. New York: Barnes and Noble.
- Bhattacharyya, Gouri K. and Johnson, Richard A. 1977. **Statistical Concepts and Methods**. New York: John Wiley & Sons.
- Brown, Ray M. 1983. The Adjustment of Migrants to Tehran, Iran. In C. Goldscheider (ed.), **Urban Migrants in Developing Nations: Patterns and Problems of Adjustment**, pp. 189-229. Colorado: Westview Press.
- Browning, Harley L. 1971. Migrant Selectivity and the Growth of Large Cities in Developing Societies. In **Rapid Population Growth: Consequences and Policy Implications**, pp. 273-314. Baltimore: Johns Hopkins Press.
- Chamrathirong, Aphichat; Archavanitkul, Kittaya and Kanungsukkasem, Uraiwan. 1979. **Recent Migrants in Bangkok Metropolis: A Follow-up Study of Migrants' Adjustment, Assimilation and Integration**. Bangkok: Aksorn Pittaya Printers.
- Chiswick, Barry R. and Repetto, Gaston. 2001. Immigrant Adjustment in Israel: The Determinants of Literacy and Fluency in Hebrew and the Effects on Earnings. In S. Djajic, (ed.), **International Migration: Trends, Policies and Economic Impact**, pp. 204-228. London: Routledge.
- Clark, Sarah C. 1983. The Adjustment of Migrants to Seoul, Korea. In C. Goldscheider (ed.), **Urban Migrants in Developing Nations: Patterns and Problems of Adjustment**, pp. 47-90. Colorado: Westview Press.
- Corno, Robert. 1983. The Adjustment of Migrations to Bogota, Colombia. In C. Goldscheider (ed.), **Urban Migrants in Developing Nations: Patterns and Problems of Adjustment**, pp. 141-184. Colorado: Westview Press.
- Cousins, Albert N. and Nagpaul, Hans. 1979. **Urban Life: The Sociology of Cities and Urban Society**. New York: John Wiley & Sons.
- Damian, Natalia. 1984. Immigrants and Their Occupation Absorption: The Israeli Case. **International Migration** 22, 4: 334-344.

- Davison, Victoria F. and Shannon, Lyle W. 1977. Change in the Economic Absorption of a Cohort of Immigrant Mexican Americans and Negroes Between 1960 and 1971. **International Migration Review** 11, 2: 190-214.
- Germani, Gino. 1965. Migration and Acculturation. In P. M. Hauser (ed.), **Handbook for Social Research in Urban Areas**, pp. 159-178. Ghent: N.I.C.I.
- Goldstein, Sidney; Pitaketsombati, Pichit and Goldstein, Alice. 1977. **Migration to Urban Places in Thailand: Interrelations among Origin, Recency, Frequency, and Motivations**. Bangkok: Institute of Population Studies.
- Hendershot, Gerry E. 1978. Migrant-native Differences in Housing Quality: Manila, 1973. **International Migration Review** 12, 1: 104-113.
- Horna, Jarmila. 1973. **Adjustment of Refugees: A Case Study Czechoslovak Refugees of 1968-1969 in Edmonton, Alberta, Canada**. Alberta: Department of Sociology, The University of Alberta.
- Johnson, Palmer O. 1961. **Statistical Methods in research**. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Kats, Rachel. 1983. Occupation Mobility of Immigrants Job Satisfaction a Secondary Analysis. **International Migration** 21, 3: 345-357.
- Kirkland, James R. 1984. Armenian Migration, Settlement and Adjustment in Australia. **International Migration** 22, 2: 101-128.
- Lee, Man-Gap and Barringer, Herbert R. 1978. **Rural-urban Migration and Social Mobility: Studies of Three South Korean Cities**. Honolulu: The East-West Center Institute.
- Mahmood, Raisul A. 1994. Adaptation to a New World: Experience of Bangladeshis in Japan. **International Migration** 32, 4: 513-532.
- Maslow, Abraham H. 1970. **Motivation and Personality**. 2 nd ed. New York: Harper & Row.
- Massey, Douglas S. 1990. Social Structure, Household Strategies, and the Cumulative Causation of Migration. **Population Index** 56, 1: 3-26.
- McCutcheon, Laurie. 1983. The Adjustment of Migrants to Surabaya, Indonesia. In C. Goldscheider (ed.), **Urban Migrants in Developing Nations: Patterns and Problems of Adjustment**, pp. 95-136. Colorado: Westview Press.

- Michalowski, M. 1987. Adjustment of Immigrants in Canada: Methodological Possibilities and Its Implications. **International Migration** 25, 1: 21-37.
- Montero, Darrel. 1979. The Vietnamese Refugees in America: Patterns of Socioeconomic Adaptation and Assimilation. **International Migration Review** 13, 4: 624-648.
- Palmgren, Irene. 1981. Situation of Immigrant Women in Sweden. **International Migration** 19: 153-189.
- Samuel, T. J. 1984. Economic Adaptation of Refugees in Canada: Experience of a Quarter Century. **International Migration** 22, 1: 45-55.
- Speare, Alden Jr. 1983. Methodological Issues in the Study of Migrant Adjustment. In C. Goldscheider (ed.), **Urban Migrants in Developing Nations: Patterns and Problems of Adjustment**, pp. 21-40. Colorado: Westview Press.
- Suharso; Speare, Alden Jr.; Redmana, Han R. and Husin, Imron. 1976. **Rural-urban Migration in Indonesia**. National Institute of Economic and social Research.
- Textor, Robert B. 1961. **From Peasant to Pedicab Driver: A Social Study of Northeastern Thai Farmers Who Periodically Migrated to Bangkok and Became Pedicab Drivers**. New Haven: Southeast Asia Studies, Yale University.
- Tirasawat, Penporn. 1977. **Urbanization and Migrant Adjustment in Thailand**. Unpublished Doctoral Dissertation, Brown University.
- Yongyuan, Banyat. 2001. **Migrant Adjustment in Thailand**. Unpublished Doctoral Dissertation, Mahidol University.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

การตรวจสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์การถดถอย

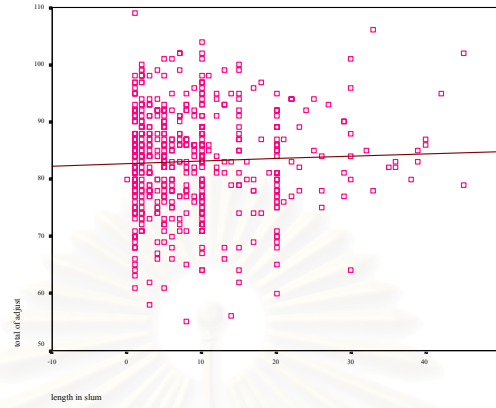
การวิเคราะห์การถดถอยเป็นสถิติการวิเคราะห์ที่ใช้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตั้งแต่สองตัวขึ้นไป โดยก่อนที่จะใช้สถิตินี้ ผู้วิจัยจะต้องตรวจสอบข้อมูลว่าละเมิดเงื่อนไขของการใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยหรือไม่ ทั้งนี้เพราะการละเมิดเงื่อนไขของการวิเคราะห์การถดถอย จะทำให้ผลการศึกษาก่อเกิดความคลื่อนคลาดและขาดความน่าเชื่อถือ (Bhattacharyya and Johnson, 1977: 358) โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์การถดถอยทั้ง 4 ข้อ ดังนี้

1. ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง
2. ค่าคลื่อนคลาดมีการแจกแจงแบบปกติ
3. ความแปรปรวนของค่าคลื่อนคลาดมีค่าคงที่
4. ค่าคลื่อนคลาดเป็นอิสระต่อกัน

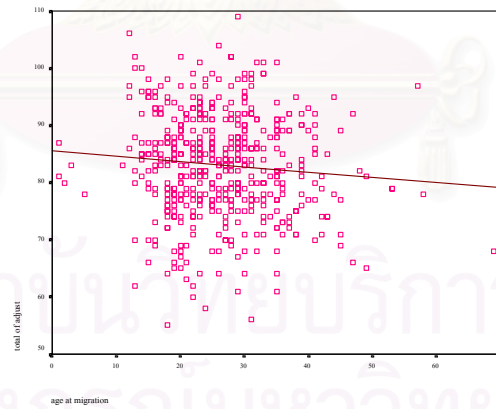
การตรวจสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์การถดถอย มีรายละเอียดดังนี้

1. ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง

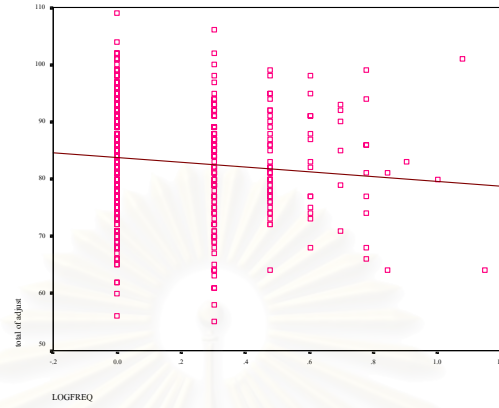
ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระต้องเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (linearity) การตรวจสอบทำได้โดยการลงจุดการกระจาย (scatter plot) ระหว่างตัวแปรทั้งสอง โดยให้แกน Y เป็นตัวแปรตาม และแกน X เป็นตัวแปรอิสระ เพื่อดูแนวโน้มของจุดต่างๆ ว่ามีแผนแบบเชิงเส้นตรงหรือไม่ ผลการตรวจสอบพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม (คือการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น) กับตัวแปรอิสระ (คือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง อายุเมื่อย้ายถิ่น ประสบการณ์การย้ายถิ่น รายได้ การศึกษา และการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น) มีแผนแบบความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นเส้นโค้ง จึงสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระระดับช่วงแต่ละตัวเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงในระดับต่ำ ดังแสดงในรูปที่ 1.1-1.6

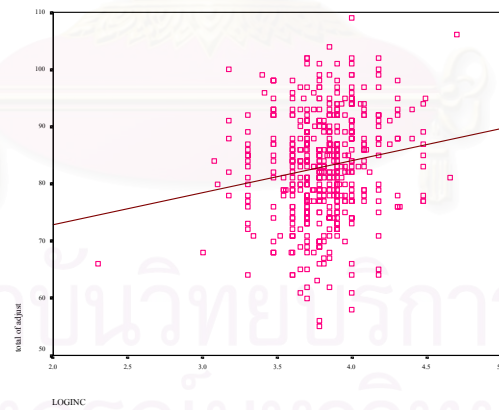
รูปที่ 1.1 แผนภาพการกระจายระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง

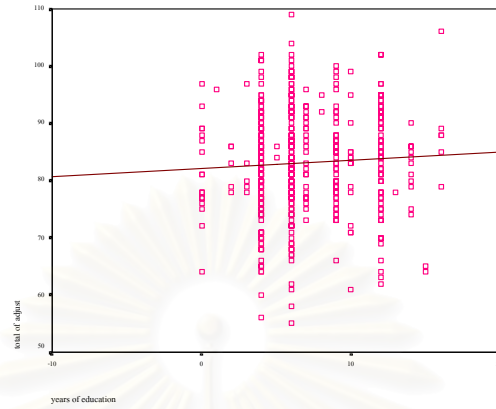
รูปที่ 1.2 แผนภาพการกระจายระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับอายุเมื่อย้ายถิ่น

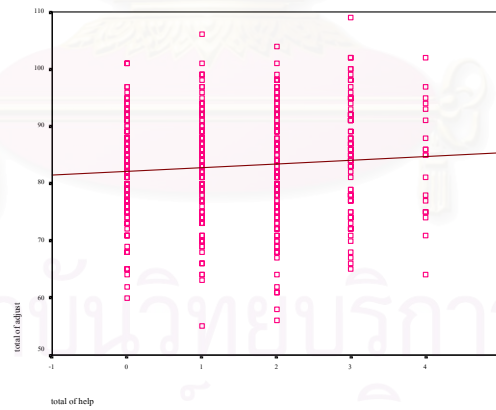
รูปที่ 1.3 แผนภาพการกระจายระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับประสบการณ์การย้ายถิ่น

รูปที่ 1.4 แผนภาพการกระจายระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับรายได้

รูปที่ 1.5 แผนภาพการกระจายระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับการศึกษา

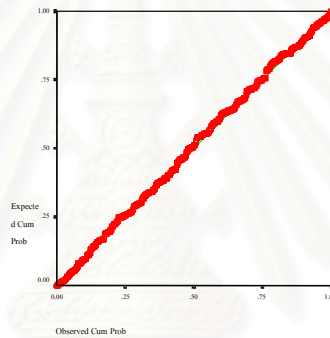
รูปที่ 1.6 แผนภาพการกระจายระหว่างการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นกับการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น

2. ค่าเคลื่อนคลาดมีการแจกแจงแบบปกติ

ผลการศึกษาจะมีความน่าเชื่อถือเมื่อข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างสามารถอ้างอิงถึงลักษณะของประชากรได้ นั่นคือ ค่าเคลื่อนคลาดต้องมีการแจกแจงแบบปกติ (normality of residuals) การตรวจสอบทำได้โดยการสร้างกราฟ normal probability plot ถ้าข้อมูลตัวอย่างสุ่มมาจากประชากรที่มีการแจกแจงแบบปกติแล้ว ค่าต่างๆ จะอยู่รอบเส้นตรง ผลการตรวจสอบพบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีการแจกแจงของค่าเคลื่อนคลาดแบบปกติ ดังแสดงในรูปที่ 2.1-2.12

ตัวแปรอิสระ : ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง

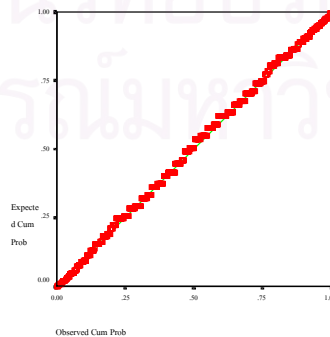
ตัวแปรตาม : การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

รูปที่ 2.1 การลงจุดความน่าจะเป็นปกติของค่าเคลื่อนคลาดของระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง

ตัวแปรอิสระ : เพศ

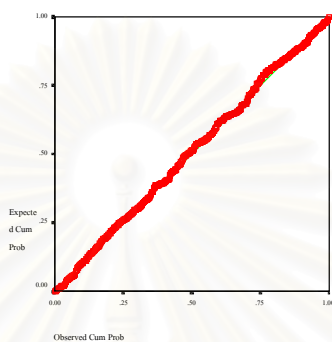
ตัวแปรตาม : การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

รูปที่ 2.2 การลงจุดความน่าจะเป็นปกติของค่าเคลื่อนคลาดของเพศ

ตัวแปรอิสระ : อายุเมื่อย้ายถิ่น

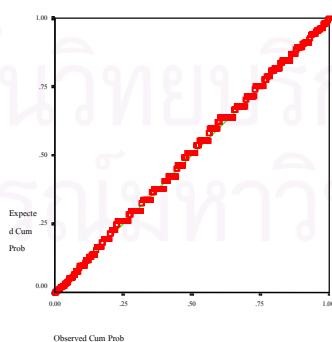
ตัวแปรตาม : การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

รูปที่ 2.3 การลงจุดความน่าจะเป็นปกติของค่าเคลื่อนคลาดของอายุเมื่อย้ายถิ่น

ตัวแปรอิสระ : สถานภาพสมรส

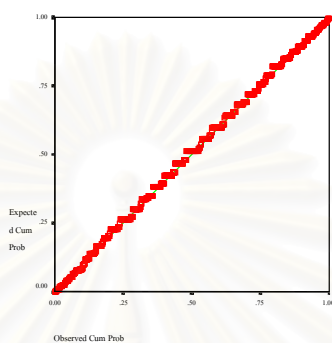
ตัวแปรตาม : การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

รูปที่ 2.4 การลงจุดความน่าจะเป็นปกติของค่าเคลื่อนคลาดของสถานภาพสมรส

ตัวแปรอิสระ : ประสบการณ์การย้ายถิ่น

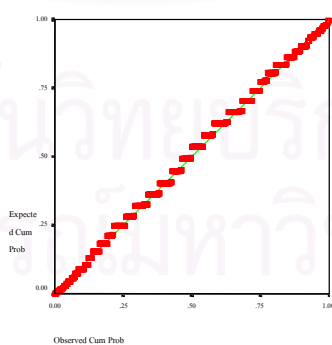
ตัวแปรตาม : การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

รูปที่ 2.5 การลงจุดความน่าจะเป็นปกติของค่าเคลื่อนคลาดของประสบการณ์การย้ายถิ่น

ตัวแปรอิสระ : ภาคที่เกิด

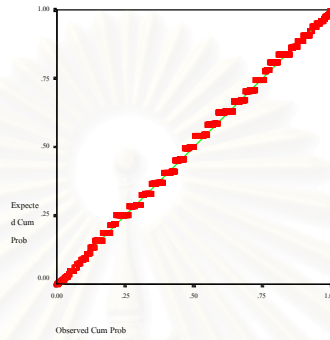
ตัวแปรตาม : การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

รูปที่ 2.6 การลงจุดความน่าจะเป็นปกติของค่าเคลื่อนคลาดของภาคที่เกิด

ตัวแปรอิสระ : ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน

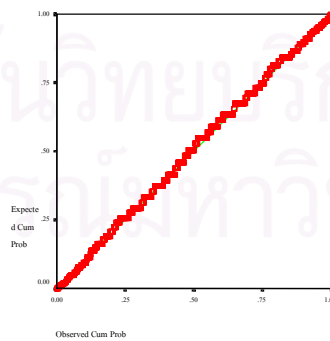
ตัวแปรตาม : การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

รูปที่ 2.7 การลงจุดความน่าจะเป็นปกติของค่าเคลื่อนคลาดของความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน

ตัวแปรอิสระ : อาชีพ

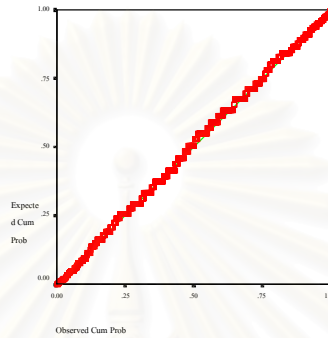
ตัวแปรตาม : การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

รูปที่ 2.8 การลงจุดความน่าจะเป็นปกติของค่าเคลื่อนคลาดของอาชีพ

ตัวแปรอิสระ : รายได้

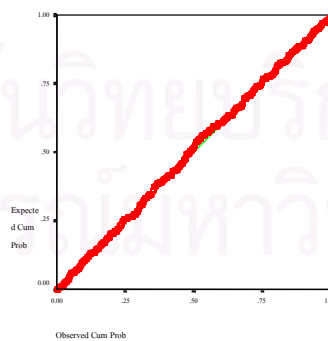
ตัวแปรตาม : การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

รูปที่ 2.9 การลงจุดความน่าจะเป็นปกติของค่าเคลื่อนคลาดของรายได้

ตัวแปรอิสระ : การศึกษา

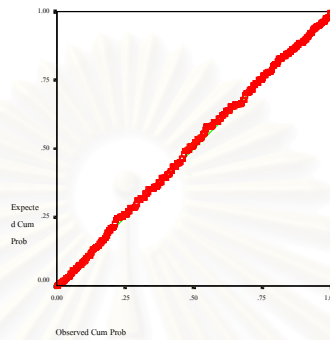
ตัวแปรตาม : การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

รูปที่ 2.10 การลงจุดความน่าจะเป็นปกติของค่าเคลื่อนคลาดของการศึกษา

ตัวแปรอิสระ : การได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น

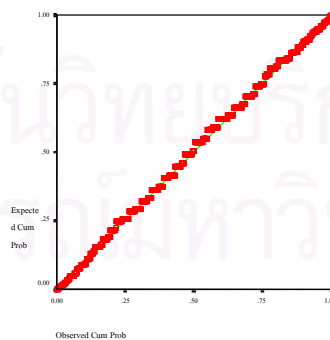
ตัวแปรตาม : การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

รูปที่ 2.11 การลงจุดความน่าจะเป็นปกติของค่าเคลื่อนคลาดของการได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น

ตัวแปรอิสระ : สถานภาพของท้องถิ่นต้นทาง

ตัวแปรตาม : การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

รูปที่ 2.12 การลงจุดความน่าจะเป็นปกติของค่าเคลื่อนคลาดของสถานภาพของท้องถิ่นต้นทาง

4. ค่าเคลื่อนคลาดเป็นอิสระต่อกัน

เงื่อนไขสุดท้าย คือ การตรวจสอบความเป็นอิสระของค่าเคลื่อนคลาด (independence of residuals) การละเมิดข้อจำกัดนี้ ก่อให้เกิดปัญหาที่เรียกว่า ความสัมพันธ์อัตโนมัติ (autocorrelation) การตรวจสอบทำได้โดยใช้สถิติทดสอบ Durbin-Watson ถ้ามีค่าอยู่ระหว่าง 1.5 ถึง 2.5 แสดงว่า ข้อมูลที่ศึกษาไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์อัตโนมัติ ผลการตรวจสอบปรากฏในตารางที่ ก พบว่าตัวแปรอิสระทุกตัวมีค่าเคลื่อนคลาดเป็นอิสระต่อกัน จึงไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์อัตโนมัติ

ตารางที่ ก ค่า Durbin-Watson ของตัวแปรอิสระ

ตัวแปรอิสระ	ค่า Durbin-Watson
1. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง	1.854
2. เพศ	1.864
3. อายุเมื่อย้ายถิ่น	1.859
4. สถานภาพสมรส	1.872
5. ประสบการณ์การย้ายถิ่น	1.880
6. ภาคที่เกิด	1.862
7. ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน	1.866
8. อาชีพ	1.863
9. รายได้	1.849
10. การศึกษา	1.873
11. การได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น	1.852
12. สถานภาพของท้องถิ่นต้นทาง	1.867

ภาคผนวก ข

หมายเลขแบบสอบถาม

--	--	--

แบบสอบถาม

เรื่อง

การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในชุมชนแออัดในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

(The Adjustment of Migrants in Congested Areas

in Thon Buri District, Bangkok Metropolis)

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	นามสกุล
ชื่อชุมชน	บ้านเลขที่
แขวง	เขตธนบุรี
ผู้สัมภาษณ์	
วันที่สัมภาษณ์	เดือน พ.ศ. 2545

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประชากรศาสตร์ วิทยาลัยประชากรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมายเหตุ: ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจากการสำรวจไว้เป็นความลับ และจะนำเสนอข้อมูลในรูปผลรวม มิใช่ข้อมูลของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ตอบแบบสอบถาม

- คำชี้แจง**
1. ให้ผู้สัมภาษณ์วงกลมตัวเลขหน้าข้อหรือกาเครื่องหมายกากบาท (x) ลงในช่องที่ตรงกับคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์
 2. ให้ผู้สัมภาษณ์เขียนคำตอบที่ชัดเจนลงในช่องว่างที่เว้นไว้
 3. ให้ผู้สัมภาษณ์ปฏิบัติตามคำสั่งข้ามไปยังข้อที่กำหนดให้ข้าม ถ้าไม่มีคำสั่งให้ข้ามให้ถามข้อต่อไป

กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคคลซึ่งมีสถานที่อยู่สุดท้ายนอกชุมชนแออัด และอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดแห่งนี้ เป็นระยะเวลาานกว่า 6 เดือน และเป็นผู้ที่มิงานทำ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

101 ท่านมีเพศอะไร 1 ชาย 2 หญิง

SEX

102 ปัจจุบันท่านมีอายุเท่าไร (อายุเต็ม) ปี
ท่านเกิดเดือนใดและปี พ.ศ. ไค
เดือน พ.ศ.

AGE

103 ปัจจุบันท่านมีสถานภาพสมรสอย่างไร

- 1 โสด
- 2 สมรสและอยู่กับคู่สมรส
- 3 สมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส
- 4 ม่าย/ หย่า/ แยก

MAR_STA

104 ท่านเรียนจบการศึกษาสูงสุดชั้นใด (ระบุ)
.....

EDU_NY

105 การศึกษาที่ท่านได้รับเป็นการศึกษาระบบใด

- 1 ระบบ ป.1 ถึง ป.4 และ ม.1 ถึง ม.8 (ก่อนปี พ.ศ. 2503)
- 2 ระบบ ป.1 ถึง ป.7 และ ม.ศ.1 ถึง ม.ศ.5 (พ.ศ. 2503-พ.ศ.2520)
- 3 ระบบ ป.1 ถึง ป.6 และ ม.1 ถึง ม.6 (หลังปี พ.ศ. 2520)
- 4 ไม่ได้ศึกษา

EDU_PROG

106 ปัจจุบันท่านมีความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือนอย่างไร

- 1 หัวหน้าครัวเรือน
- 2 คู่สมรส
- 3 บุตร
- 4 ผู้อาศัย
- 5 อื่นๆ (ระบุ)

HOU_REL

107 ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพอะไร

OCC

108 ท่านมีสถานภาพการทำงานอย่างไร

- 1 นายจ้าง
- 2 ลูกจ้างเอกชน
- 3 ลูกจ้างรัฐบาล
- 4 ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ
- 5 ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง
- 6 ผู้ช่วยธุรกิจของครัวเรือน

WORK_STA

109 ปัจจุบันท่านมีรายได้เดือนละเท่าไร (ระบุ) บาท

INCOME

ส่วนที่ 2 การย้ายถิ่น

201 ท่านเกิดที่จังหวัดใด

- 1 กรุงเทพมหานคร เขต (ระบุ)
- 2 ต่างจังหวัด (ระบุ)
- 1 ในเขตเทศบาล
- 2 นอกเขตเทศบาล

DISTRIC

POB

AREA_BR

202 ท่านเคยย้ายถิ่นมาแล้วกี่จังหวัด

- 1 ไม่เคย → (ข้ามไปข้อ 204)
- 2 1 จังหวัด
- 3 มากกว่า 1 จังหวัด (ระบุ) จังหวัด

FRE_CWD

- 203 ก่อนที่ท่านจะย้ายถิ่นครั้งล่าสุดเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ท่านอาศัยอยู่ที่จังหวัดใด
 1 ในเขตเทศบาล จังหวัด (ระบุ)
 2 นอกเขตเทศบาล จังหวัด (ระบุ)
- 204 ท่านเคยย้ายถิ่นระหว่างเขตต่างๆ ในกรุงเทพมหานครหรือไม่ (ถ้าเกิดในกรุงเทพมหานครให้ถามตั้งแต่เกิด ถ้าเกิดในต่างจังหวัดให้นับตั้งแต่เข้าสู่กรุงเทพมหานคร)
 1 ไม่เคย
 2 เคย ครั้ง
- 205 ท่านเคยอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดแห่งนี้มาก่อนหรือไม่
 1 ไม่เคย
 2 เคย
- 206 ท่านอาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้ เป็นระยะเวลาานานเท่าใด (นับเฉพาะการย้ายถิ่นครั้งล่าสุดเข้าสู่ชุมชนแออัดแห่งนี้) ปี
- 207 ท่านย้ายถิ่นครั้งล่าสุดเข้าสู่ชุมชนแออัดแห่งนี้เมื่อปี พ.ศ. ใด และมีอายุเท่าใด พ.ศ. อายุเมื่อย้ายถิ่น ปี
- 208 ในการย้ายถิ่นครั้งล่าสุดเข้าสู่ชุมชนแออัดแห่งนี้ มีผู้ให้ความช่วยเหลือท่านหรือไม่
 1 มี 2 ไม่มี (ข้ามไปข้อ 301)
- 209 ท่านได้รับความช่วยเหลือในเรื่องใดต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 การเงิน ผู้ให้ความช่วยเหลือ
 ที่พักอาศัย ผู้ให้ความช่วยเหลือ
 การทำงาน ผู้ให้ความช่วยเหลือ
 การเข้าสังคม ผู้ให้ความช่วยเหลือ
 อื่นๆ (ระบุ)
 ผู้ให้ความช่วยเหลือ

PRE_MIG

PRE_AREA

FRE_MIG

MIG_CHR

COM_NY

AGE_MIG

HLP

MON WHO1

HOME WHO2

JOB WHO3

SOC WHO4

OTH WHO5

ส่วนที่ 3 การปรับตัว

ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา ท่านมีความพึงพอใจในเรื่องต่อไปนี้อย่างไร

รายการ	พอใจ มาก (5)	พอใจ (4)	เฉยๆ (3)	ไม่ พอใจ (2)	ไม่ พอใจ มาก (1)
301 สภาพของตัวบ้านที่อยู่อาศัย					
302 ไฟฟ้าในที่อยู่อาศัย					
303 น้ำประปาในที่อยู่อาศัย					
304 ห้องสุขาในที่อยู่อาศัย					
305 สภาพทางเท้าในชุมชน					
306 ความเพียงพอของไฟฟ้าตาม ทางเดิน					
307 ความสะอาดและความมีระเบียบ เรียบร้อยของชุมชนที่อยู่อาศัย					
308 ความปลอดภัยในชีวิต					
309 ความปลอดภัยในทรัพย์สิน					
310 ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไป ทำงาน					
311 ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน					
312 ความสัมพันธ์กับเพื่อนที่ทำงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับงาน					
313 ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นนอก เหนือจากเพื่อนบ้านและเพื่อนที่ ทำงาน					

S1_HOME S1_ELEC1 S1_WATER S1_TOIL S1_WALK S1_ELEC2 S1_NEAT S1_LIVE S1_ACCESS S1_EXP S2_NEIB S2_COLL S2_OTH

รายการ	พอใจ มาก (5)	พอใจ (4)	เฉยๆ (3)	ไม่ พอใจ (2)	ไม่ พอใจ มาก (1)
314 การมีส่วนร่วมในงานต่างๆ ของสมาชิกในชุมชน (เช่น งานแต่งงาน งานวันเกิด หรืองานศพ เป็นต้น)					
315 การมีส่วนร่วมเป็นสมาชิกหรือการเข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชน					
316 การได้รับการยอมรับจากคนในที่ทำงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับงาน (เช่น การได้รับความสนับสนุน คำชมเชย หรือมิตรภาพจากเพื่อนที่ทำงานหรือเพื่อนที่เกี่ยวข้องกับงาน)					
317 การเลื่อนฐานะทางสังคม (เช่น จากการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม หรือการได้รับเลือกเป็นคณะกรรมการบริหารงานในชุมชน)					
318 ลักษณะของงานที่ทำอยู่					
319 ชั่วโมงการทำงานในแต่ละวัน					
320 ความมั่นคงในงานที่ทำอยู่					
321 ความก้าวหน้าในงานที่ทำอยู่					
322 สภาพแวดล้อมในการทำงาน					

S2_OCCAS

S2_MEMB

S2_JACCP

S2_UPSOC

S3_WORK

S3_HOUR

S3_SECU

S3_PROG

S3_ENV

รายการ	พอใจ มาก (5)	พอใจ (4)	เฉยๆ (3)	ไม่ พอใจ (2)	ไม่ พอใจ มาก (1)
323 ความปลอดภัยในการทำงาน					
324 ผลตอบแทน (รวมรายได้และ สิ่งของต่างๆ) จากงานที่ทำอยู่					

S3_SAFE

S3_YIELD

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว โสภา นันทวิสุทธิวงษ์ เกิดเมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2519 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สาขาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อปีการศึกษา 2541 ต่อมาได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศาสตร์ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2543

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย